

**Wojewódzka Stacja Sanitarno–Epidemiologiczna
we Wrocławiu**

**OCENA STANU
BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
w 2020 r.**

WROCLAW 2021

SPIS TREŚCI:

1	WPROWADZENIE	7
2	ANALIZA ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH	8
2.1	WYBRANE JEDNOSTKI CHOROBY	8
2.1.1	Tabelaryczne zestawienie wybranych jednostek chorobowych	8
2.1.2	Sytuacja epidemiologiczna wybranych jednostek chorobowych	9
2.1.3	Tabelaryczne SARS-CoV-2/COVID-19	13
2.2	OGNIKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH	13
2.3	SZCZEPHENIA OCHRONNE OBOWIĄZKOWE I ZALECANE	15
3	OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA	16
3.1	WODOCIĄGI SIECIOWE	16
3.2	INNE PODMIOTY ZAOPATRUJĄCE W WODĘ	20
3.3	INFORMACJA NA TEMAT ZWODOCIĄGOWANIA MIEJSCOWOŚCI	20
3.4	CIEPŁA WODA W INSTALACJACH WODOCIĄGOWYCH WEWNĄTRZ BUDYNKÓW	20
3.5	UJĘCIA WÓD WYKORZYSTYWANYCH DO ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA	21
3.6	POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY	22
4	BADANIA CZYNNIKÓW SZKODLIWYCH DLA ZDROWIA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	23
5	STAN SANITARNO-PORZĄDKOWY MIEJSCOWOŚCI	24
5.1	MIASTA I TERENY WIEJSKIE	24
5.2	TERENY REKREACYJNE	24
5.3	USTĘPY PUBLICZNE	25
6	OBIEKTY REKREACJI WODNEJ	26
6.1	PLYWALNIE KRYTE	26
6.2	PLYWALNIE ODKRYTE	28
6.3	PLYWALNIE MIESZANE	29

6.4	KĄPIELISKA	30
6.5	MIEJSCA WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI	30
6.1	BASENY	31
6.1	PLAŻE	32
6.1	PODSUMOWANIE	33
7	OBIEKTY DZIAŁAJĄCE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ	34
7.1	DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	34
7.2	INNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ	34
7.3	PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ	34
7.4	NOCLEGOWNIE	34
7.5	PODSUMOWANIE	35
8	OBIEKTY ŚWIADCZĄCE USŁUGI HOTELOWE	36
8.1	HOTELE	36
8.2	MOTELE	36
8.3	PENSJONATY	36
8.4	KEMPINIGI	36
8.5	DOMY WYCIECZKOWE	37
8.6	SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE	37
8.7	INNE OBIEKTY	37
8.8	PODSUMOWANIE	38
9	ZAKŁADY ŚWIADCZĄCE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO	38
9.1	ZAKŁADY FRYZJERSKIE	38
9.2	ZAKŁADY KOSMETYCZNE	39
9.3	ZAKŁADY TATUAŻU	40
9.4	ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ	40
9.5	ZAKŁADY POZOSTAŁE	41
9.6	PODSUMOWANIE	42

10	CMENTARZE I DOMY PRZEDPOGRZEBOWE; EKSHUMACJE	43
11	STAN SANITARNY INNYCH OBIEKTÓW	44
12	OBIEKTY OBSŁUGI PASAŻERSKIEJ	44
12.1	DWORCE I STACJE KOLEJOWE	44
12.2	DWORCE AUTOBUSOWE	44
12.3	WIATY PRZYSTANKOWE	44
12.4	PORTY LOTNICZE	45
12.5	PRZYSTANIE	45
12.6	PRZEJŚCIA GRANICZNE	45
12.7	PODSUMOWANIE	45
13	ŚRODKI TRANSPORTU	46
14	PODMIOTY LECZNICZE	47
14.1	SZPITALE	47
14.2	SZPITALE UZDROWISKOWE	47
14.3	SANATORIA	47
14.4	PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA	48
14.5	STACJE DIALIZ	48
14.6	PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIELEŃNIAREK I POŁOŻNYCH	49
14.7	ZAKŁADY OPIEKUŃCZO-LECZNICZE, PIELEŃNACYJNO-OPIEKUŃCZE	49
14.8	HOSPICJA	49
15	PROMIENIOWNIE JONIZUJĄCE I NIJONIZUJĄCE	50
15.1	PRACOWNIE RENTGENOWSKIE	50
15.2	ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE	50
15.3	PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH	50
15.4	PROMIENIOWANIE NIJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE	50

16	OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU, MAGAZYNOWANIA ŻYWNOŚCI ORAZ ŻYWIENIA ZBIOROWEGO	51
16.1	ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOŚCI	52
16.1.1	Wytwórnice lodów	52
16.1.2	Piekarnie	53
16.1.3	Ciastkarnie	55
16.1.4	Przetwórnice owocowo-warzywne i grzybowe	56
16.1.5	Wytwórnice napojów bezalkoholowych i rozlewni piwa	56
16.1.6	Wytwórnice naturalnych wód mineralnych, naturalnych wód źródlanych i stołowych	57
16.1.7	Zakłady garmazeryjne	57
16.2	OBIEKTY OBROTU ŻYWNOŚCIĄ	58
16.2.1	Sklepy spożywcze	58
16.2.2	Kioski	59
16.2.3	Magazyny hurtowe	60
16.3	OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO	61
16.3.1	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	61
16.3.2	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego	62
17	ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH	64
17.1	OCENA ŚRODOWISKA PRACY	64
17.2	CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ	65
17.3	OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO	66
17.4	CHOROBY ZAWODOWE	71
18	ŚRODKI ZASTĘPCZE	74
19	ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	76
20	STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA	78
20.1	SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE	79
20.2	OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA	81
20.3	NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI W SZKOŁACH	82
20.4	ŻŁOBKI/KLUBY DZIECIĘCE, PRZEDSZKOLA/INNE FORMY WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO.	83
20.5	PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE - DOMY DZIECKA	84
20.6	INTERNATY I BURSRY ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM	84

20.7	SZKOŁY WYŻSZE	84
20.8	WYPOCZYNEK DZIECI I MŁODZIEŻY	84
21	WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA	89
21.1	DZIAŁANIA PROGRAMOWE I NIEPROGRAMOWE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM	89
21.2	DZIAŁANIA O ZASIĘGU REALIZOWANE PRZEZ WYBRANE PSSE	93
22	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA	96
23	WNIOSKI	97

1 WPROWADZENIE

Zgodnie z delegacją zawartą w art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu przedstawia ocenę stanu bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2020 r.

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa wykonują: wojewódzki i powiatowi państwowi inspektorzy sanitarni, kierujący odpowiednio działalnością stacji wojewódzkiej i 26 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Zgodnie z kompetencjami i zadaniami określonymi w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, a także w innych aktach prawnych, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadal kontynuowały w 2020 r. działania dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego ludności, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny środowiska, higieny pracy w zakładach pracy, higieny radiacyjnej, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku oraz warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne – w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Jednak ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną w kraju, tj. ogłoszony w okresie od 20 marca 2020 r. do odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, konieczne było przeprowadzenie weryfikacji celów i zadań zaplanowanych do realizacji w 2020 r. Ogłoszenie stanu epidemii stało się najpoważniejszym od wielu lat wyzwaniem dla wojewódzkiej i powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych oraz wszystkich jednostek systemu ochrony zdrowia, służb, straży i inspekcji na terenie województwa.

Organy PIS woj. dolnośląskiego uczestniczyły w realizacji zadań związanych ze zmniejszeniem ryzyka wystąpienia zachorowań na SARS-CoV-2/Covid-19, w tym prowadziły nadzór nad przestrzegania przepisów przeciwepidemicznych. W czasie przeprowadzonych kontroli sanitarnych zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie zasad aktualnie obowiązującego reżimu sanitarnego dotyczącego m.in. obowiązku zasłaniania ust i nosa, dostępności środków do dezynfekcji rąk oraz umieszczania tabliczek informujących o obowiązujących ograniczeniach i nakazach, i zakazach.

Od początku epidemii zapewniono w pełni możliwość diagnostyki laboratoryjnej w kierunku SARS-CoV-2 w laboratorium WSSE we Wrocławiu, a następnie w innych laboratoriach działających na obszarze województwa dolnośląskiego. W ramach działań zapobiegawczych na szeroką skalę przeprowadzono badania profilaktyczne w kierunku SARS-CoV-2, zwłaszcza w domach opieki społecznej.

Nadto, w związku ze zmianą przepisów prawa oraz z porozumieniem zawartym pomiędzy Państwową Inspekcją Sanitarną Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji a Głównym Inspektorem Sanitarnym, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni woj. dolnośląskiego objęli nadzorem sanitarnym obiekty MSWiA.

Przedkładana ocena stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego oparta jest na wynikach kontroli obiektów i wynikach badań laboratoryjnych przeprowadzonych w 2020 r. przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną we Wrocławiu oraz 26 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego. Ocena zawiera dane na dzień 31 grudnia 2020 r.

2 ANALIZA ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH**2.1 WYBRANE JEDNOSTKI CHOROBOWE****2.1.1 Tabelaryczne zestawienie wybranych jednostek chorobowych**

- wg liczby zachorowań wykazanych w sprawozdaniach MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach województwa dolnośląskiego oraz danych z Zakładu Epidemiologii NIZP-PZH, Departamentu Przeciwpidemicznego i Ochrony Sanitarnej Granic GIS - Zachorowania na wybrane choroby zakaźne w Polsce od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r. w porównywalnym okresie 2019 r.

Jednostka chorobowa	Rok 2019				Rok 2020			
	Polska		dolnośląskie		Polska		dolnośląskie	
	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.
Bakteryjne zatrucia pokarmowe - ogółem	9 697	25,24	345	11,89	5367	13,98	313	10,80
w tym o etiologii salmonelozowej	8 928	23,24	279	9,62	5092	13,27	307	10,59
Lamblioza (giardioza)	785	2,04	13	0,44	355	0,92	9	3,10
Listerioza	119	0,31	3	0,10	51	0,13	5	0,18
Tężec ogółem	18	0,05	1	0,03	2	0,01	0	
Krzusiec	1626	4,23	61	2,10	743	1,94	31	1,07
Choroba meningokokowa inwazyjna ogółem	193	0,50	11	0,37	99	0,26	3	0,10
Kiła ogółem (bez kiły wrodzonej i noworodków)	1 642	4,27	42	1,44	716	1,87	20	0,69
Rzeżączka	556	1,45	15	0,51			4	0,14
Inne choroby przenoszone drogą płciową wywołane przez Chlamydie	417	1,09	6	0,20	168	0,44	2	0,07
Borelioza (choroba z Lyme) ogółem	20 614	53,66	896	30,89	12524	32,63	407	14,04
Encefalopatie gąbczaste - choroba Creutzfelda-Jakoba (CJD)	28	0,07	0	-	11	0,03	0	-
Styczność i narażenie na wściekliznę / potrzeba szczepień	8 059	20,98	294	10,13	4277	11,14	129	4,45
Kleszczowe zapalenie mózgu	265	0,69	27	0,93	158	0,41	9	0,32
Ospa wietrzna	180 487	469,86	8638	297,86	71392	185,98	3570	123,17
Odra	1 492	3,88	63	2,17	30	0,08	1	0,03
Różyczka	292	0,76	7	0,24	96	0,25	7	0,24
WZW typu A	1 065	2,77	296	10,20	109	0,28	16	0,55
WZW typu B ostre	46	0,12	0	-	14	0,04	0	
WZW typu B przewlekłe i BNO	2 814	7,33	150	5,17	929	2,42	71	2,45
WZW typu C ogółem	3341	8,70	379	13,06	11	0,03	1	0,03
WZW typu B+C	11	0,03	1	0,03	Nie zgłasza się	-	Nie zgłasza się	-

Jednostka chorobowa	Rok 2019				Rok 2020			
	Polska		dolnośląskie		Polska		dolnośląskie	
	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.	liczba zachorowań	zapadalność na 100 tys.
AIDS-Zespół nabytego upośledzenia odporności	123	0,32	11	0,37	43	0,11	3	0,10
Nowo wykryte zakażenia HIV	1 751	4,56	193	6,65	934	2,43	77	2,67
Świnka (nagminne zapalenie przyusznicy)	1 338	3,48	78	2,68	577	1,50	21	0,72
Malaria (zimnica)	25	0,07	2	0,06	8	0,02	0	-
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna ogółem	1 535	4,00	112	3,86	545	1,42	17	0,59
Choroba wywołana przez <i>Haemophilus influenzae</i> , inwazyjna ogółem	99	0,26	6	0,20	60	0,16	2	0,07
Grypa i podejrzenia zachorowań na grypę ogółem	4 789 827	12 469,24	251 120	8 659,31	3 164 446	8 243,65	182 531	6 297,37

2.1.2 Sytuacja epidemiologiczna wybranych jednostek chorobowych

Zatrucia pokarmowe

W 2020 roku w Rejestrze Ognisk Epidemicznych odnotowano 9 ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych.

Czynniki etiologiczny w ogniskach:

Salmonella Enteritidis – w 4 ogniskach;

Clostridium difficile - w 1 ognisku;

Rotawirus, Adenowirus – w 1 ognisku;

nie ustalono czynnika etiologicznego w 3 ogniskach.

Krztusiec

W 2020 roku, w porównaniu do 2019 roku zaobserwowano 2 - krotny spadek liczby zachorowań na krztusiec w województwie dolnośląskim .

Choroby szerzące się drogą płciową

W roku 2020, w porównaniu z rokiem 2019 roku odnotowano spadek liczby zachorowań na kiłę, rzeżączkę oraz inne choroby szerzące się drogą płciową wywołane przez Chlamydie.

Encefalopatie gąbczaste - choroba Creutzfelda-Jakoba (CJD)

W 2020 r. podobnie jak 2019 r. w województwie dolnośląskim nie zanotowano przypadków zachorowań na encefalopatie gąbczaste. Na obszarze kraju zarejestrowano 11 zachorowań to jest o 17 przypadków mniej niż w 2019 r.

Różyczka

W roku 2020 zarejestrowano taką samą jak w roku 2019 r. liczbę zachorowań na różyczkę – zgłoszono 7 przypadków możliwych, rozpoznanych wyłącznie na podstawie objawów klinicznych. W Polsce w tym czasie zanotowano ponad 3-krotny spadek liczby zachorowań – zgłoszono 96 przypadków, o 196 mniej niż w 2019 r. (292 przypadki).

Odra

Po okresie znacznego wzrostu liczby zachorowań na odrę w roku 2019 r. - w województwie dolnośląskim, podobnie jak w całym kraju, wystąpił bardzo znaczny spadek liczby zachorowań na tę chorobę. W województwie dolnośląskim zanotowano tylko jeden możliwy przypadek odry (rozpoznany na podstawie objawów klinicznych) u 15 letniej dziewczynki zaszczepionej przeciwko odrze dwiema dawkami, w porównaniu do 63 przypadków w 2019 r.

W Polsce w 2020 r. zarejestrowano prawie 50-krotny spadek liczby zachorowań w stosunku do poprzedniego roku. Zgłoszono 30 przypadków odry (w 2019 r. - 1492).

AIDS

W 2020 r. zarejestrowano 3 zachorowania na AIDS to jest o 8 przypadków mniej niż w roku 2019. Zachorowana rozpoznano u jednej kobiety i 2 mężczyzn. Zachorowania dotyczyły osób w grupach wiekowych: 30-39 lat – 1 osoba, 40-49 lat – 1 osoba i 50-59 lat – 1 zachorowanie. U jednej osoby najbardziej prawdopodobną drogą nabycia zakażenia HIV było wstrzyknięcie narkotyku, u 2 osób chorych nie ustalono drogi przenoszenia zakażenia.

W roku 2020 r. nie odnotowano zgonów osób chorych na AIDS. Od początku epidemii w województwie dolnośląskim do dnia 31.12.2020 r. zachorowało łącznie 780 osób, z których 315 zmarło. W 2020 r. w Polsce również zaobserwowano spadek liczby zarejestrowanych zachorowań na AIDS – zgłoszono 43 przypadki to jest prawie 3-krotnie mniej niż w 2019 r. (123 zachorowania). Zachorowania na AIDS w 2020 r. w województwie dolnośląskim stanowiły 6,9 % wszystkich przypadków odnotowanych w Polsce.

Zakażenia HIV

W roku 2020 w województwie dolnośląskim zanotowano ponad 2-krotny spadek liczby zarejestrowanych nowo wykrytych zakażeń HIV - zgłoszono 77 przypadków, o 116 mniej niż w 2019 r. (193 zakażenia). Najczęściej zakażenia HIV wykrywano u osób w grupie wieku od 20 do 39 lat – 52 (67,5%). Podobnie jak w latach ubiegłych przeważały zakażenia u mężczyzn – 61 przypadków (79,2 % ogółu zakażonych HIV), wśród kobiet wykryto 16 przypadków zakażeń HIV (20,8% ogółu). Podobnie jak w latach ubiegłych w większości zgłoszonych nowo wykrytych zakażeniach HIV nie podano informacji na temat możliwej drogi transmisji zakażenia (65 – 84,4 % ogółu). Wśród osób o ustalonej drodze transmisji zakażenia HIV zakażenia rozpoznano u 6 mężczyzn utrzymujących kontakty seksualne z mężczyznami (MSM) - 7,8% przypadków o znanej drodze transmisji oraz u 6 osób zakażonych poprzez ryzykowne kontakty heteroseksualne (7,8%).

W województwie dolnośląskim do dnia 31.12.2020 r. (dane skumulowane od 1985 r.) zarejestrowano łącznie 3471 osób zakażonych HIV. W skali ogólnokrajowej w 2020 roku również zarejestrowano prawie 2-krotny spadek liczby nowo wykrytych zakażeń HIV, zanotowano 934 zakażenia HIV, o 817 przypadków mniej niż w 2019 roku (1751 zakażeń HIV). Zakażenia HIV w województwie dolnośląskim stanowiły 8,2% wszystkich przypadków zakażeń HIV wykrytych w Polsce.

Malaria (zimnica)

W 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego nie zgłoszono zachorowań na malarię, w 2019 r. zarejestrowano 2 zachorowania, które dotyczyły osób przebywających na terenach malarycznych w Afryce – w Beninie i Gwinei, gdzie doszło do wielokrotnego ukłucia przez komary. W obu przypadkach nie zastosowano doustnej profilaktyki przeciw malarycznej.

W Polsce odnotowano w 2020 r. ponad 3-krotny spadek liczby zarejestrowanych przypadków malarii - zgłoszono 8 zachorowań – to jest o 17 przypadków mniej w porównaniu z rokiem 2019.

Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę

W roku 2020 na obszarze województwa dolnośląskiego nastąpił spadek liczby zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę - zgłoszono 182531 przypadków, o 68589 mniej niż w roku 2019 (251120 zachorowań).

Laboratoryjnie potwierdzono zakażenie wirusem grypy w 167 przypadkach zachorowań, z czego 136 dotyczyło osób hospitalizowanych (81,4 %). Na obszarze kraju podobnie jak w woj. dolnośląskim w 2020 roku zanotowano spadek liczby zachorowań, zgłoszono 3164446 przypadków, o 1625381 przypadków mniej niż w poprzednim roku (4789827 zachorowań).

Borelioza

W roku 2020 w województwie dolnośląskim zanotowano znaczący spadek liczby zachorowań na boreliozę. Zarejestrowano 407 przypadków boreliozy, w tym 390 potwierdzonych i 17 prawdopodobnych. W porównaniu z poprzednim rokiem, kiedy to odnotowano 896 przypadków boreliozy, jest to spadek o ponad 50%. Z ogólnej liczby zachorowań zarejestrowano 14 przypadków neuroboreliozy. Hospitalizowano 21 osób.

W roku 2020 na obszarze kraju zarejestrowano 12524 przypadków. W porównaniu z rokiem 2019 (20630 przypadków)- nastąpił spadek liczby zachorowań na boreliozę.

Wirusowe zapalenie wątroby typu A (WZW typu A)

W roku 2020 na obszarze województwa dolnośląskiego odnotowano jedynie 16 przypadków zachorowań na WZW typ A. Dla porównania w 2019 r. na obszarze województwa dolnośląskiego odnotowywano zachorowania 296 osób (w tym rozpoznano 294 przypadki potwierdzone i 2 prawdopodobne). Tym samym zanotowano znaczny, 18-krotny spadek zachorowań. Hospitalizacji wymagało 14 osób spośród chorych.

W roku 2020 na obszarze Polski zarejestrowano 109 przypadków zapalenia wątroby typu A. W porównaniu z 2019 r. (1065 zachorowania) wystąpił znaczny spadek liczby zachorowań na WZW typ A w całym kraju.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B (WZW typu B)

W województwie dolnośląskim w 2020 r. zarejestrowano 29 zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu B, o 121 przypadków mniej niż w 2019 r. U wszystkich pacjentów rozpoznano postać przewlekłą, 14 osób wymagało hospitalizacji.

W 2019 r. na obszarze Polski zarejestrowano 2860 przypadków WZW typu B, w tym 46 przypadków fazy ostrej i 2814 przewlekłe lub bliżej nieokreślone. W roku 2020 na obszarze całego kraju odnotowano 976 przypadków WZW typu B, w tym 14 przypadków postaci ostrej. Zaobserwowano zatem znaczny spadek zachorowalności na ten rodzaj zapalenia wątroby.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C (WZW typu C)

Od 2019 r. wszystkie przypadki WZW typu C są kwalifikowane wg nowej definicji chorób zakaźnych, opracowanej na potrzeby nadzoru epidemiologicznego przez NIZP- PZH. Na terenie województwa dolnośląskiego w 2020 r. zarejestrowano ogółem 72 zachorowania na WZW typu C, w tym jeden przypadek ostrej postaci tej choroby. Hospitalizacji wymagało 29 osób. Na obszarze kraju zarejestrowano 942 przypadki zapalenia wątroby typu C, co w porównaniu z rokiem 2019, w którym odnotowano 3341 przypadków, stanowi ponad 3-krotny spadek prevalencji.

Gruźlica

W związku z koniecznością weryfikacji wszystkich przypadków zgłoszeń zachorowań na gruźlicę, dane za IV kwartał 2020 r. są aktualnie objęte weryfikacją przez Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, stąd poniżej przedstawiono sytuację epidemiologiczną gruźlicy w województwie dolnośląskim, uwzględniającą trzy kwartały roku 2020 oraz w poprzednich latach.

Sytuacja epidemiologiczna gruźlicy w dolnośląskim (zapadalność)

Rok	Liczba zachorowań		Współczynnik zapadalności /100 tys.	
	woj. dolnośląskie	Polska	woj. dolnośląskie	Polska
2015	484	6430	16,7	16,7
2016	435	6444	15	16,8
2017	427	5787	14,7	15,1
2018	377	5487	13	14,3
2019	384	5321	13,2	13,9

Nowe zachorowania (gruźlica płuc i pozapłucna) w województwie dolnośląskim kwartały I-III rok 2020

Roku 2020	gruźlica płuc Bk (+)	gruźlica płuc Bk (-)	gruźlica p/płucna Bk (+)	gruźlica p/płucna Bk (-)	RAZEM
I kwartał	47	4	-	2	53
II kwartał	18	6	-	1	25
III kwartał*	17	6	-	1	24

Nowe zachorowania na gruźlicę w I, II, III kwartale 2020 r (ogółem, dzieci i młodzież, gruźlica Bk(+):

Roku 2020	Ogółem zarejestrowani	Dzieci (0-14)	Młodzież(15- 19)	Gruźlica Bk (+)
I kwartał	53	-	2	47
II kwartał	25	-	3	18
III kwartał*	24	-	3	17

* dane za IV kw. 2020 r. są w trakcie weryfikacji przez Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc.

Zapadalność na gruźlicę w województwie dolnośląskim od wielu lat obniża się. W roku 2019 r. w „rankingu” ogólnopolskim województwo dolnośląskie zajmowało 11 pozycję

2.1.3 Tabelaryczne SARS-CoV-2/COVID-19

Na początku marca roku 2020 na obszarze kraju ogłoszono stan epidemii SARS-CoV-2/ COVID-19. Sytuacja epidemiologiczna SARS-CoV-2/Covid-19 wywarła bardzo niekorzystny wpływ na funkcjonowanie województwa dolnośląskiego praktycznie we wszystkich dziedzinach.

Wprowadzone obostrzenia i ograniczenia administracyjne oraz nasilona kampania profilaktyki zakażeń SARS-CoV-2 - spowodowały wyraźne obniżenie zapadalności w szczególności na tzw. choroby brudnych rąk (m. in. zatrucia pokarmowe, WZW typu A, salmonelozę) oraz innych chorób zakaźnych szerzących się poprzez kontakt i drogą powietrzno-kropelkową.

W bardzo krótkim czasie zorganizowano diagnostykę laboratoryjną w kierunku SARS-CoV-2 początkowo w WSSE we Wrocławiu, a następnie w kolejnych 12 laboratoriach, co umożliwiło testowanie wszystkich podopiecznych, u których istniała potrzeba wykonania badań metodą RT-PCR lub testów antygenowych.

W pierwszym półroczu przeprowadzone zostały na szeroką skalę badania w kierunku SARS-CoV-2 u osób z grup wysokiego ryzyka, przede wszystkim u podopiecznym domów opieki społecznej i osób wykonujących zawody medyczne.

Liczne ogniska epidemiczne w szpitalach i innych podmiotach leczniczych, wywołane zakażeniami SARS-CoV-2 u pacjentów i personelu medycznego, stanowiły poważne wyzwanie dla osób zarządzających podmiotami leczniczymi w kontekście zapewnienia dostępności do świadczeń. Duża liczba osób, u których konieczne było pobranie wymazów w kwarantannie i izolacji domowej, a także w domach opieki społecznej i innych placówkach opieki długoterminowej, wymagała podjęcia nadzwyczajnych działań organizacyjnych i logistycznych, w tym również z udziałem Wojsk Obrony Terytorialnej.

Wystąpiła pilna potrzeba zapewnienia wszystkim osobom zamieszkującym województwo dolnośląskie bezpieczeństwa epidemiologicznego oraz właściwej opieki w ramach systemu opieki zdrowotnej, zwłaszcza osobom z grup wysokiego ryzyka przy braku dostępnej w tym czasie szczepionki przeciwko SARS-CoV-2.

W związku z epidemią w wojewódzkiej i powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego przetwarzano bardzo dużą ilość danych i informacji, także z wykorzystaniem systematycznie modernizowanych i stale usprawnianych systemów teleinformatycznych, przyczyniających się do poprawy funkcjonowania nadzoru epidemiologicznego w województwie (m.in. SEPIS, EWP3).

Na terenie województwa dolnośląskiego zarejestrowano w 2020 roku ogółem 78061 przypadków zachorowań na SARS-CoV-2/COVID-19 w tym: 78023 przypadków potwierdzonych badaniami laboratoryjnymi, 28 przypadków prawdopodobnych, 10 możliwych. Hospitalizowano ogółem 5926 osób. Od początku epidemii do 31.12.2021 r. na obszarze województwa dolnośląskiego kwarantanną objęto 292018 osób, zarejestrowano 1953 zgony z powodu COVID-19 oraz 78424 ozdowieńców.

2.2 OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH

Na obszarze województwa dolnośląskiego świadczenia szpitalne w roku 2020 udzielane były w 102 podmiotach leczniczych, w tym 16 szpitalach jednodniowych i 22 szpitalach uzdrowiskowych. W roku sprawozdawczym 2020 do 18 z 26 Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych województwa dolnośląskiego wpłynęły:

- 152 raporty wstępne o podejrzeniu lub wystąpieniu ogniska epidemicznego;

- 152 raporty końcowe z wygaszenia ww. ognisk epidemicznych (w roku 2019 - 41 ognisk epidemicznych);
- 3 raporty roczne o zgłoszonych transmisjach kolonizacji *Klebsiella MBL/NDM*, *XDR* w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Zarejestrowano:

- 25 ognisk epidemicznych wywołanych zakażeniem bakteryjnym;
- 127 ognisk epidemicznych wywołanych zakażeniem wirusowym.

Liczba osób z zakażeniem w ogniskach epidemicznych wyniosła ogółem 2939 (w 2019 – 349 osób) - w tym 1681 pacjentów (w roku 2019 – 311 osób) i 1258 osób z personelu (w 2019 – 38) osób.

W roku sprawozdawczym w stosunku do roku 2019 zarejestrowano znaczny wzrost liczby ognisk epidemicznych. Wśród 152 ognisk epidemicznych – 121 ognisk wywołanych było przez SARS-CoV-2 co stanowiło aż 80 % wszystkich zarejestrowanych ognisk epidemicznych w podmiotach leczniczych w województwie dolnośląskim w 2020 roku.

Ogniska epidemiczne wywołane przez *Clostridium difficile* w liczbie 12 (w roku 2019 – 17 ognisk), stanowiły 8% (w roku 2019 - 41%) wszystkich zarejestrowanych ognisk.

Należy podkreślić, iż w 2020 roku zaobserwowano wzrost liczby pacjentów z zakażeniem w ognisku epidemicznym wywołanym przez *Klebsiellę pneumoniae MBL/NDM*. Zarejestrowano 9 ognisk epidemicznych wywołanych wspomnianym patogenem alarmowym.

Przyczyną wystąpienia ognisk epidemicznych w podmiotach leczniczych były czynniki etiologiczne wymienione w poniższej tabeli.

Czynnik etiologiczny	Liczba ognisk epidemicznych		
	rok 2018	rok 2019	rok 2020
<i>Clostridium difficile</i>	14	17	12
<i>Wirus A/H1N1</i>	0	7	2
<i>Wirus typ A</i>	1	0	1
<i>Wirus typ B</i>	1	0	0
<i>Norowirusy</i>	0	1	0
<i>Rotawirusy</i>	4	2	2
<i>Adenowirusy</i>	0	1	0
<i>Klebsiella pneumoniae MBL/NDM</i>	0	3	9
<i>Klebsiella pneumoniae ESBL (+)</i>	1	1	1
<i>Acinetobacter baumannii</i> szczep wielooporny	2	3	2
<i>Staphylococcus aureus</i> MRSA	2	1	0
<i>Enterococcus faecium</i> VRE	1	0	0
<i>Enterococcus faecalis</i> VRE	1	0	0
<i>Świerzbowiec ludzki</i>	0	2	0
<i>Enterobacter cloacae</i> MBL+	0	0	1
RSW	0	0	1
SARS CoV-2	0	0	121
<i>Nieustalony</i> *)	1*	2	0
Razem	28	41	152

*) etiologia prawdopodobnie wirusowa

We wszystkich sytuacjach wystąpienia ww. ognisk epidemicznych niezwłocznie podjęto w podmiotach leczniczych wszelkie niezbędne działania zmierzające do ograniczenia rozprzestrzeniania się chorobotwórczych drobnoustrojów alarmowych m.in. stosując wytyczne Krajowego Ośrodka Referencyjnego ds. Lekowrażliwości Drobnoustrojów.

2.3 SZCZEPIENIA OCHRONNE OBOWIĄZKOWE I ZALECANE

Na terenie województwa dolnośląskiego w roku 2020 funkcjonowało 748 punktów szczepień, w tym w sektorze niepublicznym 377 oraz 202 w SP ZOZ. W oddziałach opieki okołoporodowej oraz gabinetach zabiegowych działało 80 punktów szczepień, pozostałe znajdowały się w strukturze praktyk lekarzy rodzinnych. Zgodnie ze sprawozdaniem MZ-54 z realizacji szczepień ochronnych oraz kartami szczepień za rok 2020, obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi objęto 954 631 dzieci i młodzieży do 20 roku życia. W 2020 roku liczba niezaszczepionych dzieci w związku z uchylaniem się od obowiązku szczepień wyniosła 2747.

Pracownicy powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego na bieżąco przeprowadzają rozmowy indywidualne z rodzicami uchylającymi się od obowiązku szczepień, osobom tym wysyłane są również upomnienia. W 2020 roku wystawiono 5 upomnień zawierających wezwanie do wykonania obowiązku szczepień z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę egzekucji administracyjnej. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa dolnośląskiego wystawili 5 tytułów wykonawczych i 5 wniosków o egzekucję administracyjną do Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu, działającego z upoważnienia Wojewody Dolnośląskiego na mocy *Porozumienia Nr 19 z dnia 25.03.2014 r. opublikowanego w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego z dnia 10 kwietnia 2014 r., poz. 1870*. W ślad za tytułami wykonawczymi wydano postanowienia o nałożeniu grzywny w celu przymuszenia do wykonania obowiązku szczepień ochronnych u małoletnich dzieci.

Wszystkie noworodki urodzone w roku 2020, u których nie stwierdzono przeciwwskazań do szczepień, zostały zaszczepione przeciwko gruźlicy (zaszczepiono 22942 dzieci) i wirusowemu zapaleniu wątroby typu B (zaszczepiono 20 526 dzieci).

W roku sprawozdawczym zaszczepiono przeciwko odrze, śwince i różyczce podstawowo 172 635 osób, natomiast dawkę przypominającą otrzymało 169 121 osób. Wykonawstwo szczepień:

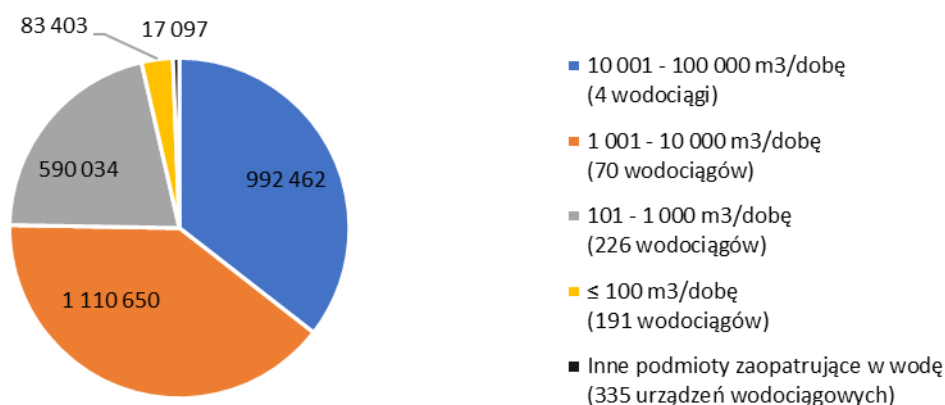
- przeciwko odrze, śwince i różyczce w województwie dolnośląskim - 97%; w tym dziewczęta 99%;
- przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B – 98 %;
- przeciwko *poliomyelitis* - 96,4%.

Odsetek dzieci zaszczepionych do 6 r. ż. przeciwko inwazyjnej chorobie wywołanej przez *Haemophilus influenzae* typu b wyniósł 79%

3 OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA

Na obszarze województwa dolnośląskiego, według ewidencji, znajduje się ogółem 491 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, dostarczające wodę 2 776 549 mieszkańcom Dolnego Śląska oraz 335 urządzeń wodociągowych zarządzanych przez tzw. inne podmioty, zaopatrujące w wodę 17 097 osób.

Nadzór organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawowany jest m.in. poprzez weryfikację wewnętrznej kontroli jakości wody realizowanej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne oraz przez podmioty dostarczające lub wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnych ujęć w ramach działalności gospodarczej lub w budynkach użyteczności publicznej, budynkach zamieszkania zbiorowego, lub w podmiotach działających na rynku spożywczym, wykorzystujących wodę, a także poprzez wykonywanie własnych badań jakości wody, zgodnie z ustalonym przez organy PIS woj. dolnośląskiego planem działania na dany rok.

Wykres. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia (w przedziałach produkcji wody) oraz przez inne podmioty zaopatrujące w wodę.

3.1 WODOCIĄGI SIECIOWE

Wodociągi w przedziale produkcji wody 10 001 – 100 000 m³/dobę

Na terenie woj. dolnośląskiego zewidencjonowane są 4 wodociągi sieciowe, w przedziale produkcji wody od 10 001 do 100 000 m³/dobę, które zlokalizowane są w: Jeleniej Górze, Legnicy, Wałbrzychu oraz Wrocławiu. Zaopatrują w wodę do spożycia 992 462 mieszkańców. Wodociągi te oprócz zasilania w wodę odbiorców ww. miejscowości, również zaopatrują w wodę niektóre miejscowości ościenne. Pomimo zdarzających się nielicznych przypadków pogorszenia się jakości wody, najczęściej krótkotrwałych, wodociągi te zostały ocenione na koniec 2020 r. jako dostarczające wodę odpowiadającą wymaganiom ustalonym dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Wodociągi w przedziale produkcji wody 1 001 – 10 000 m³/dobę

Według ewidencji psse w ww. przedziale produkcji wody znajduje się 70 wodociągów sieciowych zaopatrujących w wodę 1 110 650 osób. W wyniku badań jakości wody dostarczanej

przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, wykonanych we wszystkich wodociągach, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni stwierdzili warunkową przydatność wody, na terenie poniższych powiatów:

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa wodociągu	Stwierdzona jakość wody	Przekroczony parametr
1.	jeleniogórski	Kowary	Kowary	warunkowa przydatność	odczyn (pH)
2.		Szklarska Poręba	Szklarska Poręba	warunkowa przydatność	glin
3.		Podgórzyn	Podgórzyn	warunkowa przydatność	suma THM, glin, odczyn (pH)
4.		Karpacz	Karpacz	warunkowa przydatność	chloroform
5.		Piechowice	Piechowice	warunkowa przydatność	glin
6.		Stara Kamienica	Stara Kamienica-Kromnów	warunkowa przydatność	glin, odczyn (pH)
7.	kłodzki	Lądek-Zdrój	Lądek-Zdrój	warunkowa przydatność	odczyn (pH)
8.	oleśnicki	Bierutów	Bierutów	warunkowa przydatność	mangan

Wodociągi w przedziale produkcji wody 101 – 1 000 m³/dobę

W tym przedziale produkcji wody w ewidencji PSSE znajduje się 226 wodociągów sieciowych, zaopatrujących w wodę 590 034 mieszkańców. W wyniku prowadzonych kontroli jakości wody we wszystkich wodociągach warunkową przydatność wody lub brak przydatności wody do spożycia stwierdzono w poniżej wymienionych w tabeli wodociągach. W jednym przypadku obowiązywała zgoda na odstępstwo od wymaganej jakości wody.

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa wodociągu	Stwierdzona jakość wody	Przekroczony parametr
1.	bolesławiecki	Gromadka	SUW Gromadka	warunkowa przydatność	bakterie grupy coli
2.		Gromadka	SUW Gromadka	brak przydatności	bakterie grupy coli
3.		Bolesławiec	SUW Raciborowice Górne	warunkowa przydatność	bakterie grupy coli
4.	głogowski	Głogów	Wilków	warunkowa przydatność	mętność
5.	jeleniogórski	Karpacz	Karpacz Górny	warunkowa przydatność	odczyn (pH)
6.		Jelenia Góra	Jelenia Góra	warunkowa przydatność	chloroform
7.		Jelenia Góra	Jelenia Góra	warunkowa przydatność	odczyn (pH)
8.		Podgórzyn	Zachełmie	warunkowa	odczyn (pH)

				przydatność	
9.		Janowice Wielkie	Janowice Wielkie	odstępstwo	arsen
10.	kłodzki	Szczytna	Szczytna (dot. dwóch ulic)	brak przydatności	bakterie <i>Escherichia coli</i> , bakterie grupy coli, enterokoki
11.	legnicki	Miłkowice	wod. Miłkowice zaopatrywany z wod. Okmiany	warunkowa przydatność	odczyn (pH)
12.		Świeradów Zdrój	Teresa, Brunon, Stefan	warunkowa przydatność	glin
13.	lubański	Świeradów Zdrój	Wrzos	warunkowa przydatność	glin
14.		Świeradów Zdrój	Łużyca	brak przydatności	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>
15.	milicki	Milicz	Gądkowice	warunkowa przydatność	ogólna liczba mikroorganizmów, jon amonowy
16.		Milicz	Pracze	warunkowa przydatność	mętność
17.	oleśnicki	Oleśnica	Krzeczyn	warunkowa przydatność	mangan
18.		Dziadowa Kłoda	Dziadowa Kłoda	warunkowa przydatność	mangan i mętność
19.		Oława	Siedlce	warunkowa przydatność	azotany, mangan
20.	oławski	Domaniów	Domaniów	warunkowa przydatność	twardość
21.		Oława	Sobocisko	warunkowa przydatność	mangan
22.	polkowicki	Radwanice	Radwanice	warunkowa przydatność	mętność
23.	średzki	Kostomłoty	Ramułtowice	warunkowa przydatność	mangan
24.	trzebnicki	Zawonia	Zawonia	warunkowa przydatność	bakterie grupy coli
25.	wałbrzyski	Mieroszów	Sokołowsko – z ujęcia "za WOP"	brak przydatności	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>
26.	wołowski	Brzeg Dolny	Pogalewo Wielkie	warunkowa przydatność	mętność, mangan
27.	ząbkowicki	Złoty Stok	Złoty Stok	warunkowa przydatność	bakterie grupy coli
28.		Złoty Stok	Złoty Stok	brak przydatności	<i>Clostridium perfringens</i>

Wodociągi o produkcji wody $\leq 100 \text{ m}^3/\text{dobę}$

Spośród 191 wodociągów o wskazanej produkcji wody PPIS woj. dolnośląskiego stwierdzali częściej krótkotrwałe pogorszenie się jakości wody (w wymienionych w poniższej

tabeli). W jednym przypadku udzielono zgodę na odstępstwo od wymaganej jakości wody. Wodociągi te dostarczały wodę do 83 403 mieszkańcom Dolnego Śląska.

Lp.	Powiat	Gmina	Nazwa wodociągu	Stwierdzona jakość wody	Przekroczony parametr
1.	głogowski	Głogów	Turów	warunkowa przydatność	mangan, żelazo, barwa
2.	kamiennogórski	Kamienna Góra	Leszczyniec	brak przydatności	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>
3.	kłodzki	Karłów III	Wodociąg Karłów III	warunkowa przydatność	odczyn (pH)
4.	lubański	Świeradów Zdrój	Czarny Potok	warunkowa przydatność	mętność
5.		Leśna	Stankowice	warunkowa przydatność	mętność
6.		Leśna	Złotniki Lubańskie	brak przydatności	coli, <i>Escherichia coli</i> , enterokoki, ogólna liczba mikroorganizmów
7.	milicki	Cieszków	Nowy Folwark	warunkowa przydatność	mangan, żelazo
8.	ząbkowicki	Ząbkowice Śląskie	Brodziszów	brak przydatności	bakterie grupy coli
9.		Ząbkowice Śląskie	Brodziszów	odstępstwo	azotany
10.		Ząbkowice Śląskie	Tarnów	brak przydatności	bakterie grupy coli
11.		Cieplowody	Stary Henryków	warunkowa przydatność	bakterie grupy coli
12.		Cieplowody	Piotrowice Polskie	warunkowa przydatność	bakterie grupy coli
13.		Stoszowice	Lutomierz	brak przydatności	bakterie grupy coli
14.		Cieplowody	Muszkowice	brak przydatności	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i>

Stwierdzana przez właściwych państwowych inspektorów sanitarnych warunkowa przydatność wody do spożycia w zakresie parametru bakterie grupy coli, dotyczy tylko takich przypadków, gdy:

- liczba bakterii grupy coli jest < 10 jtk (NPL) w 100 ml wody
- w badanej próbce wody wykluczono obecność *Escherichia coli* i enterokoków
- stwierdzone niezgodności uznano za nieistotne, niestwarzającą zagrożenia dla zdrowia
- jednocześnie podjęto odpowiednie działania naprawcze

(§ 21 ust. 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi).

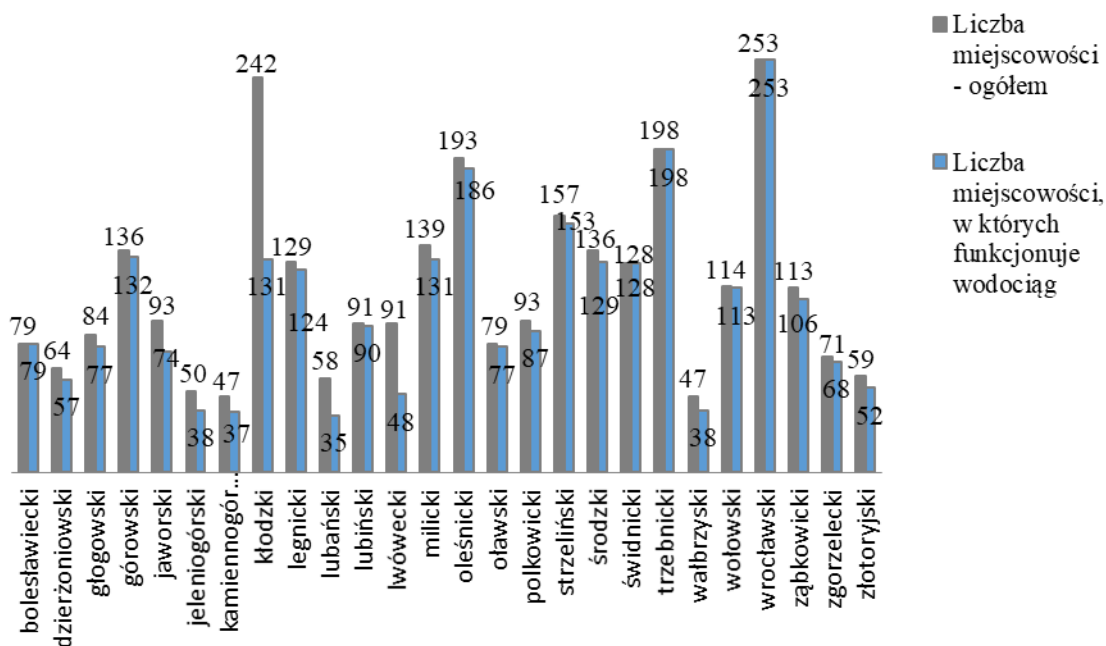
Ponadto w przypadkach pogorszenia się mikrobiologicznej jakości wody, w tym stwierdzanego braku przydatności wody do spożycia, zarządcy wodociągów i urzędów wodociągowych podejmowali szybkie i adekwatne działania naprawcze mające na celu doprowadzenie jakości wody do stanu spełniającego wymagania sanitarne.

3.2 INNE PODMIOTY ZAOPATRUJĄCE W WODĘ

W ewidencji PSSE woj. dolnośląskiego oraz WSSE we Wrocławiu znajduje się łącznie 335 urządzeń wodociągowych, zarządzanych przez tzw. inne podmioty, zaopatrujące w wodę 17 097 osób. Jakość wody oceniono w 119 urządzeniach. Postępowania administracyjne prowadzone przez właściwych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych dotyczyło stwierdzenia warunkowej przydatności wody do spożycia (15 urządzeń) oraz stwierdzenia braku przydatności wody (5 urządzeń), trwającego najczęściej krótkotrwale. Natomiast w 1 przypadku urządzenie zaopatrujące w wodę oceniono jako nie odpowiadające wymaganiom fizykochemicznym (urządzenie było nieczynne). Nadal w jednym przypadku obowiązywała zgoda na odstąpienie od wymaganej jakości wody.

3.3 INFORMACJA NA TEMAT ZWODOCIAĞOWANIA MIEJSCOWOŚCI

Jak wynika z posiadanych przez PIS woj. dolnośląskiego danych odsetek miejscowości (np. miasta, wsie, osady, kolonie, przysiółki) Dolnego Śląska, w których funkcjonują wodociągi stanowi 89,7% ogółu miejscowości, a odsetek liczby ludności zaopatrywanej w wodę wynosi 95,8% ogółu mieszkańców województwa (2 898 500 - stan na 30.06.2020 roku).

Wykres: Liczba miejscowości, w których funkcjonują wodociągi - w rozbiciu na powiaty.

3.4 CIEPŁA WODA W INSTALACJACH WODOCIĄGOWYCH WEWNĄTRZ BUDYNKÓW

Kontrola jakości ciepłej wody w celu wykrywania bakterii *Legionella* sp., pozwalająca na ocenę wewnętrznej instalacji wodociągowej (poza siecią wodociągową) realizowana jest poprzez pobieranie próbek ciepłej wody w przedsiębiorstwach podmiotu wykonującego

działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne i w budynkach zamieszkania zbiorowego oraz w budynkach użyteczności publicznej, w których w trakcie ich użytkowania wytwarzany jest aerozol wodno-powietrzny. Łącznie z instalacji wodociągowej ciepłej wody w tego typu obiektach (m.in. szpitalach, domach pomocy społecznej, hotelach lub innych obiektach hotelarskich, zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, sanatoriach, placówkach z całodobową opieką, itp.) pobrano 705 próbek wody, z zaplanowanych do pobrania 1145 próbek, których nie udało się pobrać z uwagi na występujący stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Poniżej opisano krótką charakterystykę pobranych próbek w wybranych grupach obiektów.

W szpitalach dolnośląskich (w tym jednodniowych i uzdrowiskowych) jakość ciepłej wody kontrolowano 99 razy. Łącznie pobrano 347 próbek wody (w tym 190 przez organy PIS) w 60 szpitalach lub w odrębnych budynkach szpitala, stwierdzając prawidłową jakość ciepłej wody w 45 obiektach, natomiast w 15 przypadkach obiektów stwierdzano skażenie bakteriami z rodzaju *Legionella* instalacji wodociągowej ciepłej wody w stopniu: średnim (9), wysokim (5) i bardzo wysokim (1). Skażenie instalacji często miało charakter punktowy i dotyczyło 1 lub 2 pobranych próbek ciepłej wody w obiekcie. Każdorazowo zarządcy szpitali podejmowali niezwłoczne działania naprawcze oraz wykonywane były badania wody sprawdzające czy nastąpiło skuteczne obniżenie liczby bakterii do wymaganego poziomu.

Jakość ciepłej wody została skontrolowana w 18 domach pomocy społecznych. Do badań laboratoryjnych pobrano łącznie 121 próbek wody (w tym 111 przez organy PIS). Przeprowadzone badania laboratoryjne wykazały w 14 DPS prawidłową jakość ciepłej wody, natomiast w 1 obiekcie stwierdzono bardzo wysokie skażenie oraz w 3 obiektach średnie skażenie instalacji ciepłej wody. W związku z czym zarządcy DPS podejmowali niezwłoczne działania naprawcze w celu poprawy jakości wody, w celu obniżenia liczby bakterii z rodzaju *Legionella* do wymaganego poziomu.

W zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych jakość ciepłej wody skontrolowano w 29 obiektach, pobierając łącznie 100 próbek ciepłej wody (w tym 48 próbek przez organy PIS). Przeprowadzone analizy laboratoryjne wykazały w 4 przypadkach występowanie w instalacji wodociągowej ciepłej wody mikrobiologicznego skażenia, w stopniu: bardzo wysokim (1) i średnim (3).

Próbki wody do badań w kierunku oznaczania bakterii z rodzaju *Legionella* pobrano w 25 hotelach – łącznie 99 próbek (w tym 78 próbek przez organy PIS). W wyniku przeprowadzonych badań laboratoryjnych stwierdzono skażenie instalacji ciepłej wody w 3 przypadkach w stopniu średnim oraz w 3 przypadkach w stopniu wysokim. Pozostałe badania pobranych próbek wody były prawidłowe.

W powyższych przypadkach, po powzięciu informacji o nieprawidłowej jakości ciepłej wody, państwowi inspektorzy sanitarni podjęli niezwłoczne działania w celu przekazania informacji o wynikach badań oraz zobowiązali zarządców obiektów do doprowadzenia jakości ciepłej wody do zgodności z obowiązującymi wymaganiami.

3.5 UJĘCIA WÓD WYKORZYSTYWANYCH DO ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA

Na obszarze woj. dolnośląskiego w 2020 r. zewidencjonowano ogółem 997 ujęć wód wykorzystywanych na potrzeby zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz w ramach działalności prowadzonej przez inne podmioty zaopatrujące w wodę. Większość stanowią ujęcia podziemne - 904, a pozostałe - 93, to ujęcia powierzchniowe.

Ujęcia zasilane wodą powierzchniową występują na terenie następujących 13 powiatów: dzierzoniowskiego (4), jaworskiego (3), jeleniogórskiego (36), kamiennogórskiego (4), kłodzkiego (21), legnickiego (1), lubańskiego (10), świdnickiego (2), wałbrzyskiego (7),

wrocławskiego (1), ząbkowickiego (2), zgorzeleckiego (1) oraz złotoryjskiego (1). Ujęcia te w znaczącej większości położone są na potokach górskich.

Spośród 62 ujęć powierzchniowych, ocenionych pod względem spełnienia wymagań rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1747) 19 ujęć kwalifikowano do najwyższej kategorii A1. Nadal najliczniejszą grupę ujęć wody stanowią ujęcia należące do kategorii A2 – 31 ujęć, w których stwierdzono podwyższone wartości jednego lub kilku parametrów jakości wody (głównie parametrów mikrobiologicznych), takich jak: bakterie grupy coli, *Escherichia coli*, enterokoki, barwa, azotany, odczyn (pH), mangan oraz żelazo. Następnie 5 ujęć wód powierzchniowych zakwalifikowano do kategorii A3, ze względu na przekroczenia manganu (1 ujęcie), manganu i azotu Kjeldahla (1 ujęcie), miedzi (1 ujęcie), bakterii grupy coli (1 ujęcie) oraz bakterii grupy coli, manganu, żelaza, OWO (1 ujęcie).

Pozostałe 7 ujęć wód powierzchniowych nie kwalifikowały się do żadnej z ww. kategorii, z tym, że w 6 z nich tylko jeden zbadany parametr był poza kategorią A3, tj. odczyn (pH) – 3 ujęcia, zawiesiny ogólne – 1 ujęcie, BZT₅ – 1 ujęcie, tlen rozpuszczony – 1 ujęcie, zaś pozostałe zbadane parametry kwalifikowały te ujęcia do kategorii A3 (1 ujęcie), A2 (4 ujęcia) oraz A1 (1 ujęcie). Natomiast tylko w 1 ujęciu stwierdzono pozaklasowe wartości dla kilku parametrów, tj.: tlenu rozpuszczonego, selenu, rtęci, sumy WWA i arsenu.

3.6 POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego w ramach sprawowanego nadzoru nad jakością wody dokonała 1762 kontrole urządzeń wodociągowych - zarządzanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne lub inne podmioty zaopatrujące w wodę.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami nałożone zostały dwa mandaty na kwotę 200 zł.

Postępowania administracyjne związane z nadzorem nad jakością wody dotyczyły, m.in., pogorszenia się jakości wody z urządzeń wodociągowych (stwierdzenia: warunkowej przydatności wody do spożycia, braku przydatności, odstępstwa od wymaganej jakości wody) zarządzanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne lub inne podmioty zaopatrujące w wodę, jak również niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego urządzeń wodociągowych oraz nieprawidłowej jakości ciepłej wody z instalacji wodociągowej wewnątrz budynków. W związku z powyższym zostało wydanych 431 decyzji administracyjnych, w tym 169 decyzji merytorycznych, 60 decyzji prolongujących wykonanie obowiązków oraz 202 decyzje płatnicze.

4 BADANIA CZYNNIKÓW SZKODLIWYCH DLA ZDROWIA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ

W 2020 r. organy PIS województwa dolnośląskiego dokonały pomiarów hałasu w 2 lokalach mieszkalnych we Wrocławiu. W obu przypadkach wykazano przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu. W przypadku hałasu instalacyjnego (wentylatory) wydano decyzję administracyjną nakazującą obniżenie hałasu do poziomu dopuszczalnego. W sprawie hałasu pochodzącego od pracy bramy garażowej nadal prowadzone jest postępowanie.

5 STAN SANITARNO-PORZĄDKOWY MIEJSCOWOŚCI

5.1 MIASTA I TERENY WIEJSKIE

W roku sprawozdawczym 2020, podobnie jak w roku 2019, stan sanitarno-porządkowy miast i terenów wiejskich był dobry. Obiekty użyteczności publicznej utrzymywane były w dobrym stanie sanitarno-porządkowym. Na terenie miejscowości regularnie wykonywano prace porządkowe. Pielęgnowano trawniki, krzewy i rośliny ozdobne. Wody opadowe i z okresowego mycia ulic odprowadzane były do kanalizacji deszczowej w ciągach ulic, a ścieki sanitarne z obiektów do kanalizacji sanitarnej i na oczyszczalnię ścieków.

Dalszej poprawie ulega gospodarka odpadami komunalnymi. Niemniej jednak nadal stwierdzano niedostateczną ilość pojemników umożliwiających segregację odpadów. Zdarzały się przypadki „występowania dzikich wysypisk śmieci”. W miesiącach kwiecień - maj 2020 r. we Wrocławiu przeprowadzono akcję „Czyste Miasto”, podczas której stwierdzono wiele zaniedbań stanu sanitarno – porządkowego niektórych terenów zielonych, parków, ciągów ulicznych. W związku z powyższym zobowiązano pisemnie właścicieli lub zarządców wyżej wymienionych terenów do usunięcia stwierdzonych zaniedbań i uchybień.

Pomimo nałożenia na właścicieli zwierząt domowych obowiązku usuwania zanieczyszczeń, wynikających z regulaminów dotyczących zasad utrzymania czystości i porządku w gminach, stwierdzano niewielką skuteczność w egzekwowaniu tego obowiązku od ich właścicieli. Obowiązek usuwania zanieczyszczeń spada na firmy zajmujące się sprzątnięciem miast.

Zastrzeżenia budził zły stan techniczny urządzeń do gromadzenia nieczystości na wsi (stare nieuszczelne szamba).

Wniesione do PPIS wnioski o podjęcie działań interwencyjnych dotyczyły m.in. złego stanu sanitarnego obiektów użyteczności publicznej, nieprzestrzegania zasad sanitarnych obowiązujących podczas trwania pandemii, złej jakości wody, złego stanu sanitarnego mieszkań, złego stanu sanitarnego obiektów użyteczności publicznej, uciążliwości zapachowych w związku z działalnością gospodarczą oraz w związku z gromadzeniem odpadów. Wszystkie interwencje miały zasięg lokalny i nie stwarzały większego zagrożenia epidemiologicznego.

Sprawy z zakresu kompetencji innych organów przekazywano do załatwienia, według właściwości, m.in., do Urzędu Gminy, Urzędu Miejskiego, Straży Miejskiej, Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska, Państwowej Inspekcji Nadzoru Budowlanego.

5.2 TERENY REKREACYJNE

Na 901 znajdujące się pod nadzorem sanitarnym tereny rekreacyjne woj. dolnośląskiego skontrolowano 372 tereny (w tym parki, place zabaw i skwery spacerowe).

Kontrole sanitarne przeprowadzone w obiektach tej kategorii w 2020 r. nie wykazały istotnych nieprawidłowości. Postępowanie z odpadami było prawidłowe. Bieżący stan sanitarno - porządkowy i stan sanitarno - techniczny w większości był zachowany. Tereny rekreacyjne były odpowiednio zagospodarowane. Place zabaw wyposażono w tablice informacyjne z regulaminem korzystania z urządzeń zabawowych i znaki zakazujące wprowadzanie psów na teren placów zabaw dla dzieci i na inne tereny zielone oraz zakazu palenia tytoniu i papierosów elektronicznych. W znajdujących się na placach zabaw piaskownicach, przed sezonem wymieniono piasek. Podczas przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono widocznych zanieczyszczeń (m.in. odchodami zwierząt) piasku. Część piaskownic, wraz z terenem przyległym, była ogrodzona. Urządzenia zabawowe, znajdujące się na placach zabaw poddawane były okresowej kontroli stanu technicznego.

Nie stwierdzono przepełnionych pojemników na odpady komunalne oraz zaśmiecenia terenów rekreacyjnych. Sukcesywnie udostępniane są do użytku nowe ścieżki spacerowe dla pieszych i trasy rowerowe usytuowane przy atrakcyjnych terenach rekreacyjnych a także przy głównych drogach. Stan sanitarno-porządkowy terenów rekreacyjnych był dobry.

5.3 USTĘPY PUBLICZNE

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego znajduje się jest 160 ustępów publicznych. W 2020 roku skontrolowano 73 obiekty, przeprowadzając 81 kontroli. Stan higieniczno-porządkowy skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń. Nieprawidłowości stwierdzono tylko w ustępie publicznym na parkingu w Jarosławiu (powiat średzki). Kontrola wykazała nieprawidłowy stan sanitarny i techniczny obiektu. Osobę odpowiedzialną ukarano mandatem karnym za stan sanitarno-porządkowy. Za stan techniczny wystawiono decyzję płatniczą oraz decyzję nakazującą poprawę stanu technicznego. W pozostałych obiektach stan sanitarny nie budził zastrzeżeń.

6 OBIEKTY REKREACJI WODNEJ

6.1 PŁYWALNIE KRYTE

Według ewidencji PSSE i WSSE we Wrocławiu i na terenie woj. dolnośląskiego funkcjonuje 113 pływalni krytych, w tym 14 parków wodnych. W 2020 r. skontrolowano 77 obiektów z tej grupy (przeprowadzono 177 kontroli). W związku ze stanem epidemii wiele obiektów było czasowo zamkniętych lub unieruchomionych.

W okresach, kiedy pływalnie funkcjonowały, zarządcy pływalni realizowali kontrolę wewnętrzną i dokumentowali jakość wody zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 roku w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach. W większości przypadków przeprowadzali badania wody zgodnie z harmonogramem na 2020 rok. Wyniki badań próbek wody systematycznie pobieranej w ciągu całego roku przez zarządcę obiektu, a także w miarę możliwości przez organy inspekcji sanitarnej, w celu wydania rocznej oceny, nie budziły zastrzeżeń, z wyjątkiem sporadycznych przekroczeń parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych. W takich przypadkach zarządca obiektu wdrażał natychmiastowe działania naprawcze oraz wykonywał kontrolne badanie wody.

W wyniku kontroli parków wodnych stwierdzono nieprawidłowości dotyczące jakości wody w Aquapark "Granit" w Strzelinie – przeprowadzone kontrole wykazały brak zlecenia badania wody w kierunku zawartości chloroformu i sumy THM, w dokumentach potwierdzających systematyczne badanie wody stwierdzono nieprawidłowe parametry wody (chlor wolny, chlor związany), brak informacji o niewłaściwej jakości wody. W celu uzyskania poprawy wszczęto postępowanie administracyjne. Strona w terminie natychmiastowym podjęła działania naprawcze. Kontrola sprawdzająca wykazała usunięcie nieprawidłowości. Wydano również dwie decyzje z rygorem natychmiastowej wykonalności dotyczące unieruchomienia niecki rekreacyjnej, niecki Whirpool I oraz niecki basenu dziecięcego w związku z wykrytą obecnością bakterii *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* oraz ogólnej liczby mikroorganizmów. Administrator podjął działania naprawcze w wyniku których uzyskano poprawę jakości wody. Obiekt oceniono jako dobry pod względem sanitarno-technicznym, a jakość wody na koniec roku odpowiadała wymaganiom sanitarnym. Każdorazowo, po wystąpieniu przekroczeń badanych wskaźników, prowadzone działania naprawcze powodowały poprawę jakości wody.

W wyniku kontroli pozostałych pływalni krytych stwierdzono również nieprawidłowości dotyczące jakości wody oraz stanu sanitarno-higienicznego pomieszczeń i urządzeń sanitarnych, m.in., w:

- pływalni w Zamku Kliczków w Kliczkowie (powiat bolesławiecki) - w ramach nadzoru nad jakością wody przedstawiciel PSSE w Bolesławcu pobrał 28 próbek wody, z których zakwestionowano 1 próbkę ze względu na przekroczenie dopuszczalnej wartości azotanów. Wszczęto postępowanie administracyjne, wydano decyzję opłatową. Z przedstawionych przez zarządcę sprawozdań z badań wody wynika, że 8 próbek zostało zakwestionowanych, w tym: w wodzie pochodzącej z jacuzzi (ogólna liczba mikroorganizmów w temperaturze $36^{\circ}\text{C}\pm 2^{\circ}\text{C}$ i liczba bakterii *Pseudomonas aeruginosa*), w wodzie wprowadzonej do niecki basenowej i jacuzzi (*Legionella sp.*), w wodzie w niecce basenowej (azotany), w wodzie wprowadzonej do niecki basenowej i jacuzzi, w wodzie w niecce basenowej i w wodzie pochodzącej z jacuzzi (ogólna liczba mikroorganizmów w temperaturze $36^{\circ}\text{C}\pm 2^{\circ}\text{C}$) oraz w jacuzzi (*Legionella sp.*). Właściciel podjął działania naprawcze, ale ze względu na stan epidemii basen został wyłączony z eksploatacji od 26.11.2020 r. (jacuzzi zostało wyłączone z eksploatacji od września 2020 r.);

- pływalni „Chrobry” w Głogowie - na podstawie wyników badań wody wykonanych w lipcu w ramach kontroli wewnętrznej stwierdzono, że woda wprowadzana z systemu cyrkulacji do niecek kąpielowych nie odpowiada wymaganiom rozporządzenia w zakresie parametru ogólnej liczby mikroorganizmów w 36°C po 48h. W związku z powyższym PPIS w Głogowie wszczął postępowanie administracyjne. W wyniku podjętych przez stronę działań naprawczych woda została pozbawiona zanieczyszczeń mikrobiologicznych. Wobec powyższego dalsze postępowanie w sprawie poprawy jakości wody zostało umorzone.
Ponadto we wrześniu 2020 r. przedstawiciele PPIS w Głogowie pobrali do badań próbki wody z instalacji ciepłej wody w wyniku których stwierdzono ponadnormatywną liczebność bakterii *Legionella sp.* w natryskach damskich. Wobec powyższego PPIS w Głogowie wszczął postępowanie administracyjne zmierzające do poprawy jakości wody. Przeprowadzony przez stronę skuteczny proces dezynfekcji termicznej wewnętrznej instalacji budynku wyeliminował zagrożenie zdrowotne. Wobec powyższego PPIS w Głogowie umorzył postępowanie administracyjne w części dot. poprawy jakości wody;
- pływalni OWW „Sandra” w Karpaczu (powiat jeleniogórski) - nakazano wykonanie obowiązku zapewnienia właściwej jakości wody w nieckach pływalni w zakresie sumy THM oraz chloroformu. Wydano również decyzję dotyczącą wykonania obowiązku doprowadzenia do prawidłowego stanu sanitarno-technicznego niecki brodzika dla dzieci (zalecenia zostały wykonane). W dalszym ciągu obowiązuje decyzja dotycząca wykonania obowiązku doprowadzenia do prawidłowego stanu sanitarno-technicznego schodów prowadzących na górną część zjeżdżalni. Obiekt ten oceniono jako zły technicznie;
- pływalni Publicznej Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 10 w Wałbrzychu - w ramach realizacji kontroli wewnętrznej jakości wody na pływalni zarządca obiektu zlecił badania wody z niecki: w wyniku których zakwestionowano 3 próbki wody ze względu na podwyższoną wartość azotanów i chloroformu. Zarządca pływalni podjął niezwłocznie niezbędne działania naprawcze polegające na zwiększeniu częstotliwości płukania filtrów i obniżenia zawartości choru wolnego, a badanie kontrolne potwierdziło doprowadzenie wody do norm sanitarnych. W ramach działań naprawczych wymieniono złoża filtracyjne oraz zapewniono całkowitą wymianę wody w niecce basenowej. Kontrola pływalni wraz z zapleczem sanitarnohigienicznym wykazała wyeksploatowanie pomieszczeń pływalni oraz brak powierzchni gładkich sufitów w pomieszczeniach szatni damskiej, męskiej i natrysków.

Ponadto w powiecie lwóweckim od 01.08.2020 r. działa Basen Otwarty we Lwówku Śląskim przy ul. Betleja - w miejscu starego obiektu został wybudowany nowy z 2 nieckami basenowymi (jedna przeznaczona dla dzieci), wodnym placem zabaw, zjeżdżalnią, boiskiem do siatki, parkingiem oraz budynkiem, tzw. technologicznym (gdzie woda z sieci przygotowywana jest do użytkowania w nieckach basenowych oraz w brodzikach do stóp – dezynfekcja, a także podgrzewana do 26°C w niecce dla dorosłych i 28°C w brodziku dla dzieci) Wybudowano również nowe przyłącze wodociągowe i kanalizacyjne. W trakcie badań z nadzoru próbek wody z basenu na początku września 2020 r. stwierdzono przekroczenie chloroformu w obiegu cyrkulacji niecki oraz w niecce basenu. Prowadzono postępowanie administracyjne w tym zakresie, powiadomiono zarządcę o konieczności wzmożenia nadzoru w przyszłości (po sezonie basen został zamknięty), tj. ewentualnym dolewaniu świeżej wody do obiegu, częstszym płukaniu filtrów lub zastosowaniu specjalnego przeznaczonego do tego celu środka. Zarządca

przygotował harmonogram poboru prób wody z pływalni w sezonie letnim – zobligowany został do szczególnego monitorowania poziomu chloroformu.

W powiecie ząbkowickim w marcu 2020 r. otwarto nowo wybudowany obiekt, tj. Słoneczny Park Wodny w Ząbkowicach Śląskich. Przeprowadzona kontrola sanitarna potwierdziła gotowość pływalni do otwarcia. Pływalnia składa się z niecek: sportowej, rekreacyjnej, brodzika, 2 jacuzzi, zjeżdżalni z wanną hamowną. W związku ze stanem epidemii obiekt był czasowo zamknięty. Zarządca pływalni realizował obowiązki określone w rozporządzeniu w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Pływalnie kryte w tym parki wodne	177	19	3	37	0	0

6.2 PŁYWALNIE ODKRYTE

W ewidencji organów PIS woj. dolnośląskiego znajduje się 27 pływalni odkrytych. Przeprowadzono 41 kontroli obiektów z tej grupy. Kontrole sanitarne wykazały, że większość pływalni odkrytych zostało właściwie przygotowanych do sezonu letniego. W nielicznych przypadkach stwierdzano (okresowo) niewłaściwą jakość wody w nieckach basenowych. W związku ze stanem epidemii wiele obiektów było czasowo zamkniętych lub w ogóle unieruchomionych.

Na terenie powiatu głogowskiego znajduje się Zespół Basenów Odkrytych Chrobry Głogów S.A. w Głogowie. W lipcu 2020 r. na podstawie wyników badań wody wykonanych w ramach kontroli wewnętrznej stwierdzono w wodzie w nieckach kąpielowych podwyższone wartości chloroformu. W związku z powyższym wszczęto postępowanie administracyjne. Wyniki badań mikrobiologicznych wykazały natomiast obecność bakterii *Pseudomonas aeruginosa* w niecce sportowej. Zarządca obiektu bezzwłocznie wyłączył nieckę z użytkowania oraz podjął skuteczne działania naprawcze. Po otrzymaniu prawidłowych wyników badań niecka została ponownie udostępniona dla osób kąpiących się. Zarządca poinformował o zamknięciu obiektu z dniem 01.09.2020 r. oraz o pracach inwestycyjno-remontowych zaplanowanych przed ponownym otwarciem pływalni w sezonie letnim 2021.

W powiecie oleśnickim w sezonie próby wody pobierane były systematycznie przez zarządców obiektów i wykazywały przydatność wody do kąpieli, z wyjątkiem występujących w części prób przekroczeń chloroformu i Σ THM, a także wahań chloru wolnego. Stwierdzono również jednorazowe nieznaczne przekroczenie mętności w próbie wody pobranej z brodzika na basenie w Sycowie. Z kolei w wodzie wprowadzanej do niecki rekreacyjnej z systemu cyrkulacji w Kompleksie Basenów Otwartych Atol w Oleśnicy stwierdzono jednorazowe nieznaczne przekroczenie chloru związanego i obecność bakterii *Pseudomonas aeruginosa*. W próbie wody pobranej po działaniach naprawczych podjętych przez zarządcę obiektu nie stwierdzono skażenia mikrobiologicznego. Zarządca Zespołu Basenów Otwartych ATOL w Oleśnicy za stwierdzone przekroczenie chloroformu w próbach wody pobranych w ramach nadzoru sanitarnego z niecki rekreacyjnej i sportowej obciążony został kosztami przeprowadzonych analiz.

Ponadto w próbach wody pobranych z niecki brodzika i niecki rekreacyjnej na Kąpielisku Miejskim w Twardogórze przy ul. Gdańskiej stwierdzono obecność bakterii *Escherichia coli* i *Pseudomonas aeruginosa*. Wydana została decyzja, której nadano tryb natychmiastowej wykonalności oraz zakazano korzystania z ww. niecek do czasu uzyskania prawidłowych

wyników badania wody. Powtórnie pobrane próby wody wykazały jej przydatność do kąpieli.

Na terenie powiatu strzelińskiego, w wodzie niecki basenowej pływalni odkrytej przy ul. Okrzei 14 w Strzelinie stwierdzono przekroczenia parametru azotany oraz obecność bakterii *Escherichia coli* w niecce brodzika. Wydano decyzję z rygorem natychmiastowej wykonalności dotyczącą unieruchomienia niecki brodzika.

W powiecie lwóweckim od 01.08.2020 r. działał Basen Otwarty we Lwówku Śląskim przy ulicy Betleja, który został wybudowany w miejscu starego obiektu. Nowa pływalnia posiada 2 niecki basenowe (jedna przeznaczona dla dzieci), wodny plac zabaw, zjeżdżalnie, boisko do siatki, parking oraz z budynek technologiczny (gdzie woda z sieci przygotowywana jest do użytkowania w nieckach basenowych oraz w brodzikach do stóp – dezynfekcja, a także podgrzewana do 26°C w niecce dla dorosłych i 28°C w brodziku dla dzieci). Woda do niecki pochodzi z sieci wodociągowej – wybudowano nowe przyłącze wodociągowe i kanalizacyjne. Parametry: chlor wolny, związany, potencjał redox, temperatura odczytywane są automatycznie na tablicy, w sezonie notowane były przez pracownika zatrudnionego przez gminę - opiekującego się obiektem, wprowadzono też wytyczne GIS dotyczące postępowania zarówno zatrudnionych pracowników jaki osób korzystających z basenu w czasie pandemii.

W trakcie badań próbek wody z ww. basenu (nadzór) na początku września 2020 r. stwierdzono przekroczenie chloroformu w obiegu cyrkulacji niecki basenowej oraz w niecce basenu. Prowadzono postępowanie administracyjne w tym zakresie, powiadomiono zarządcę o konieczności wzmożenia nadzoru w przyszłości, tj. ewentualnym dolewaniu świeżej wody do obiegu, częstszym płukaniu filtrów lub zastosowaniu specjalnego przeznaczonego do tego celu środka (basen został zamknięty – po sezonie). Zarządca przygotował harmonogram poboru prób wody z pływalni w sezonie letnim – zobligowany został do szczególnego monitorowania poziomu chloroformu.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Pływalnie odkryte	41	5	2	7	0	0

6.3 PŁYWALNIE MIESZANE

W ewidencji organów PIS woj. dolnośląskiego znajdują się 4 pływalnie mieszane. Przeprowadzono 5 kontroli sanitarnych.

W powiecie jeleniogórskim przeprowadzono 2 kontrole sanitarne w 2 obiektach. Obiekty oceniono jako dobre pod względem stanu sanitarno-technicznego. W ramach nadzoru sanitarnego i kontroli wewnętrznej przeprowadzono badania wody basenowej. Wykonano badania 340 próbek, z czego 40 próbek wykazywało odchylenia od obowiązującej normy. Dotyczyło to głównie następujących parametrów: ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C po 48 h, obecność bakterii *Pseudomonas aeruginosa*. W wyniku podjętych działań przez podmioty odpowiedzialne, powtórne badania prób wody wykazywały poprawę jej jakości. Przeprowadzono badania próbek w kierunku bakterii *Legionella sp.* - wszystkie próbki były prawidłowe.

W powiecie ząbkowickim funkcjonuje 1 pływalnia kryta w Hotelu BARDO w Bardzie, przeznaczona dla gości hotelowych. W skład pływalni wchodzi 2 niecki zakryte: niecka basenowa i niecka wyposażona w urządzenia wytwarzające aerozol wodno-powietrzny (wanna z hydromasażem), oraz niecka zewnętrzna odkryta, działająca sezonowo czerwiec – wrzesień. Właściciel pływalni realizował w 2020 r. obowiązki związane z częstotliwością wykonywania badań wody. W zakresie badań fizykochemicznych woda wykazywała podwyższoną zawartość utlenialności, co spowodowane było zastosowaniem metody uzdatniania

SILVER POOL, z użyciem nadtlenu wodoru i srebra. W związku z zastosowaną metodą dezynfekcji wody jonami srebra, uwzględniono w zakresie badań poziom stężenia srebra. Badania wody z niecki zewnętrznej wykonane przez właściciela w sierpniu 2020 r. wykazały obecność *Pseudomonas aeruginosa*. Decyzją zakazano kąpieli w ww. niecce. W związku z końcem sezonu niecka zewnętrzna nie została ponownie uruchomiona w 2020 roku. Działalność pływalni w 2020 r. warunkowana była ograniczeniami wynikającymi ze stanu epidemii.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Pływalnie mieszane	5	1	0	1	0	0

6.4 KĄPIELISKA

W ewidencji psse woj. dolnośląskiego znajduje się ogółem 18 kąpielisk (otwartych w sezonie letnim). Przeprowadzono 54 kontrole sanitarne kąpielisk. Stan sanitarno-techniczny i porządkowy był prawidłowy.

Organizatorzy kąpielisk podejmowali działania mające na celu ograniczenie ryzyka rozprzestrzeniania się epidemii SARS-COV-2 podczas udostępniania obiektu, w tym w zakresie liczby osób mogących jednocześnie przebywać na terenie obiektu. Wdrożono procedury dezynfekcji, pracowników wyposażono w środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki, przyłbice, płyn do dezynfekcji rąk i powierzchni, osłona z pleksi przy kasie), na terenie obiektu umieszczono informacje o konieczności zachowania odpowiedniego dystansu społecznego lub zakrywania ust i nosa.

Kontrole sanitarne przeprowadzone przed rozpoczęciem, jak i w trakcie trwania sezonu, oraz analizy prób wód powierzchniowych przeznaczonych do kąpieli przeprowadzone przed rozpoczęciem sezonu, nie wykazały uchybień. W trakcie sezonu zarządcy kąpielisk prowadzili monitoring wewnętrzny jakości wody przeznaczonej do kąpieli. Jakość wody w kąpieliskach nie budziła w większości przypadków zastrzeżeń. Podobnie jak w roku ubiegłym, w badanych próbkach wody z kąpieliska przy ul. Królewieckiej we Wrocławiu stwierdzono zakwit sinic. Zarządca – Wrocławskie Centrum Treningowe Spartan podjął decyzję o jego zamknięciu.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Kąpieliska	54	0	0	0	0	0

6.5 MIEJSCA WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się ogółem 5 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli. W sezonie letnim 2020 r. przeprowadzono 8 kontrole miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli.

Organizatorzy miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli przeprowadzili badania jakości wody pod kątem jej przydatności do kąpieli przed rozpoczęciem sezonu kąpielowego oraz w trakcie sezonu. W ramach kontroli urzędowych sprawdzano również stan sanitarno-porządkowy miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli. Obiekty zostały właściwie

przygotowane do sezonu letniego. Badana woda odpowiadała wymaganiom sanitarnym zawartym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli (Dz. U. 2019 poz. 255).

Kontrole sanitarne przeprowadzone w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli wykazały, że obiekty zostały właściwie przygotowane do sezonu letniego: wyposażono je w pojemniki na odpady komunalne, uporządkowano tereny rekreacyjne, zapewniono dostęp do toalet, w części obiektów przeprowadzono remonty budynków i wyposażenia. Przedmiotowe miejsca do kąpieli znajdowały się pod opieką ratowników WOPR. Obiekty wyposażone były w sprzęt ratunkowy, medyczny, leki i artykuły sanitarne zgodnie z wymaganiami.

W powiecie milickim w wyniku przeprowadzonej kontroli w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli „Jesionka” stwierdzono brak tablicy informacyjnej zawierającej m.in.: nazwę organizatora i organu kontrolującego, bieżącą ocenę jakości wody, informację o zakazie kąpieli, adres, telefon właściwego urzędu gminy odpowiedzialnego za prowadzenie ewidencji miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli.

Ponadto w wyniku przeprowadzonej kontroli miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpieli na terenie zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w Miliczu przy ul. Kolejowej 10 stwierdzono przeterminowane środki opatrunkowe oraz takie, które straciły jałowość.

W związku z powyższym w stosunku do osób odpowiedzialnych za ww. miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli zostały wszczęte postępowania administracyjne. Przeprowadzone w sierpniu kontrole sprawdzające wykazały wykonanie obowiązków w całości.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli	8	2	0	2	0	0

6.1 BASENY

W 2020 r. przeprowadzono 122 kontrole basenów znajdujących się na terenie województwa dolnośląskiego.

W związku ze stanem epidemii wiele obiektów było czasowo zamkniętych lub w ogóle unieruchomionych. Organizatorzy basenów podejmowali działania mające na celu ograniczenie ryzyka rozprzestrzeniania się epidemii SARS-COV-2 podczas udostępniania obiektu, w tym w zakresie liczby osób mogących jednocześnie przebywać na terenie obiektu. Wdrożono procedury dezynfekcji, pracowników wyposażono w środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki, przyłbice, płyn do dezynfekcji rąk i powierzchni, osłona z pleksi przy kasie), na terenie obiektu umieszczono informacje o konieczności zachowania odpowiedniego dystansu społecznego lub zakrywania ust i nosa.

Większość obiektów oceniono pozytywnie zarówno pod względem stanu sanitarnego, jak i jakości wody. Nieprawidłowości stwierdzono, m.in., w:

- powiecie bolesławieckim – na basenie w Gromadce zakwestionowano 1 próbkę, ze względu na przekroczenie dopuszczalnej wartości liczby bakterii *Escherichia coli* i *Pseudomonas aeruginosa*. PPIS w Bolesławcu wszczął postępowanie administracyjne i wydał decyzję opłatową. Zarządzający podjął działania naprawcze i przedstawił

prawidłowe wyniki badań wody. Zarządzający obiektem przedstawił również 4 sprawozdania w ramach kontroli wewnętrznej, w tym 1 po działaniach naprawczych;

- powiecie jeleniogórskim – PPIS w Jeleniej Górze wydał wobec basenu sezonowego przy ul. Sudeckiej 59 w Jeleniej Górze decyzję dotyczącą wykonania obowiązku zapewnienia prawidłowej, łatwej do utrzymania w czystości i dezynfekcji powierzchni dna w niecce basenowej dużej i średniej, z terminem wykonania do 30 maja 2021r. Obiekt oceniono jako zły technicznie;
- powiecie złotoryjskim – w 2020 r. funkcjonował w sezonie letnim 1 basen odkryty w Świerzawie. Przeprowadzone w lipcu 2020 r. badanie próbek wody wykazało, że woda nie spełnia wymagań w zakresie parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych tj.: w wodzie z dużej niecki basenowej (woda wprowadzona - wlot) stwierdzono obecność *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* oraz przekroczenie stężenia trichlorometanu; w wodzie z dużej niecki basenowej (wylot) stwierdzono obecność *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* oraz przekroczenie stężenia trichlorometanu i Σ THM; w wodzie z małej niecki basenowej stwierdzono obecność *Escherichia coli*, *Pseudomonas aureginosa*. Zarządca obiektu podjął działania i dokonał wymiany wody w basenie. Powtórne badania próbek wody odpowiadały wymaganiom sanitarnym;
- powiecie legnickim – podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych basenu kąpielowego przy ul. Radosnej w Legnicy nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w bieżącą wodę czy odprowadzania ścieków. Podczas pierwszej kontroli stwierdzono częściowo złuszczającą się farbę na opasce w niecce pływackiej oraz widoczne ślady korozji i dziury z ostrymi krawędziami w dnie brodzika dla dzieci, natomiast w toaletach męskich częściowo skorodowane zasobniki na papier toaletowy. W związku z powyższym wydano stosowne zalecenia, których wykonanie potwierdzono podczas kolejnej kontroli.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Baseny	122	5	0	7	0	0

6.1 PLAŻE

W 2020 r. przeprowadzono 5 kontroli plaż znajdujących się na terenie województwa dolnośląskiego, tj. w powiecie: legnickim, strzelińskim, wrocławskim. Kontrole tych obiektów wykazały, że plaże były uporządkowane, wyposażone w pojemniki na odpady komunalne, a także posiadały dostęp do toalet skanalizowanych lub przenośnych. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie utrzymania właściwego stanu sanitarnego plaż.

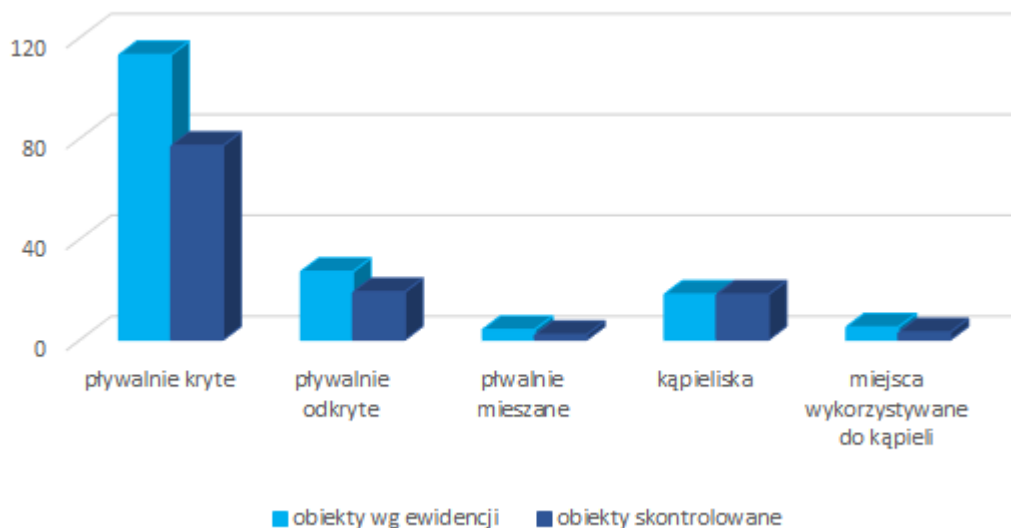
Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Plaże	5	0	0	0	0	0

6.1 PODSUMOWANIE

W 2020 r. przeprowadzono 438 kontroli obiektów rekreacji wodnej. Wydano 33 decyzje merytoryczne. Ogólny stan sanitarny obiektów rekreacji wodnej w 2020 r. ocenia się jako dobry.

Wykres: Liczba obiektów rekreacji wodnej skontrolowanych przez organy PIS województwa dolnośląskiego w stosunku do ilości obiektów zewidencjonowanych w 2020 r.

7 OBIEKTY DZIAŁAJĄCE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ

7.1 DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie woj. dolnośląskiego znajduje się 69 domów pomocy społecznej [DPS]. W 2020 r. przeprowadzono 30 kontroli sanitarnych obiektów z tej grupy. Skontrolowano m.in.:

- Dom Seniora przy ul. Parkowej w Osiecznicy (powiat bolesławiecki) - w wyniku kontroli sanitarnej stwierdzono nieprawidłowości: brak badań zimnej wody i badań ciepłej wody w instalacji ciepłej wody w kierunku oznaczenia bakterii *Legionella* sp., nie okazano dokumentu potwierdzającego odbiór odpadów komunalnych, prania pościeli i procedury postępowania z odpadami medycznymi. Wszczęto postępowanie administracyjne. PPIS w Bolesławcu wydał decyzję administracyjną nakazującą usunięcia nieprawidłowości.

- Dom Pomocy Społecznej w Wiązowie, ul. Kościelna 1 (powiat strzeliński) - przeprowadzona kontrola sanitarna wykazała nieprawidłowości dotyczące złego stanu sanitarno-technicznego ścian i sufitów w przedsionku budynku, na klatce schodowej, w pomieszczeniach pralni. PPIS w Strzelinie wydał decyzję administracyjną.

- Dom Pomocy Społecznej „Miłosierny Samarytanin” ul. Ks. M. Lutra 6, w Wrocławiu - w wyniku przeprowadzonych badań laboratoryjnych próbek wody ciepłej pobranych z instalacji wewnętrznej w budynku DPS, stwierdzono obecność ponadnormatywnej liczby bakterii *Legionella* sp. PPIS we Wrocławiu wydał decyzję administracyjną (z rygorem natychmiastowej wykonalności). Stan sanitarno-techniczny pozostałych skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.

7.2 INNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie woj. dolnośląskiego znajduje się 37 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Część z nich funkcjonuje jako domy dziennego pobytu. Przeprowadzono 22 kontrole sanitarne obiektów z tej grupy. Stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, urządzeń i sprzętu skontrolowanych obiektów był dobry.

7.3 PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ

W 2020 r. na terenie woj. dolnośląskiego funkcjonowało 39 obiektów zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Przeprowadzono 12 kontroli sanitarnych obiektów tej grupy.

W Domu Opieki „Na Zaciszu” w Krynicznie (powiat średzki) kontrola wykazała niewłaściwy stan sanitarno-porządkowy, nałożony został mandat karny w wysokości 500 zł.

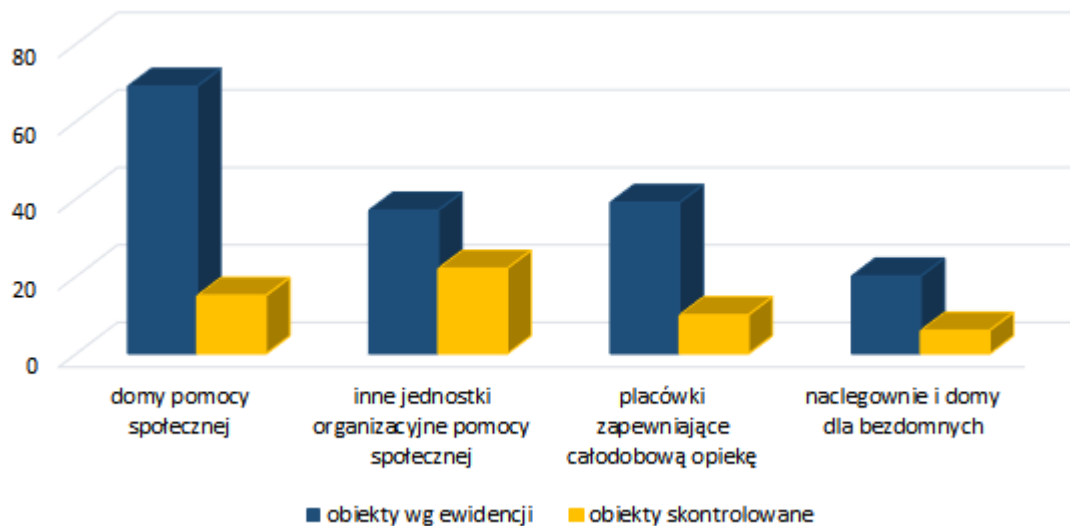
Stan sanitarno-techniczny skontrolowanych pozostałych obiektów nie budził zastrzeżeń.

7.4 NOCLEGOWNIE

Według ewidencji PSSE na terenie woj. dolnośląskiego znajduje się 20 noclegowni. W 2020 r. przeprowadzono 5 kontroli obiektów z tej grupy. Stan sanitarny skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.

7.5 PODSUMOWANIE

W 2020 r. PPIS nadzorowali ogółem 165 obiektów działające w ramach pomocy społecznej. Skontrolowano 53 obiektów. Wydano 6 decyzji merytorycznych. Ogółem stan sanitarny obiektów pomocy społecznej ocenia się jako dobry.

Wykres: Liczba skontrolowanych obiektów działających w ramach pomocy społecznej w stosunku do liczby obiektów zewidencjonowanych w 2020 r.

8 OBIEKTY ŚWIADCZĄCE USŁUGI HOTELERSKIE

8.1 HOTELE

W 2020 r. w ewidencji PSSE znajdowało się 314 hoteli. W obiektach wdrożono odpowiednie działania w celu zminimalizowania ryzyka zakażenia COVID-19. W okresie obostrzeń związanych z epidemią SARS-CoV-2 obiekty zostały zamknięte dla osób przyjezdnych.

Stwierdzone uchybienia dotyczyły, m.in. złego stanu sanitarnego materaców, złych warunków sanitarnych magazynowania bielizny czystej, niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego ścian, sufitów w pomieszczeniach hotelowych.

W hotelach badano również ciepłą wodę w kierunku bakterii z rodzaju *Legionella*. Przekroczenie dopuszczalnej liczby bakterii stwierdzono w kilkunastu hotelach.

W przypadkach stwierdzonych uchybień sanitarnych właściwi ppis wszczęli postępowania administracyjne i wydali decyzje. Właściciele/zarządcy obiektów podjęli działania naprawcze wymagane przepisami prawa. Badanie kontrolne wody w kierunku bakterii *Legionella* były prawidłowe.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Hotele	149	12	1	17	3	500,-

8.2 MOTELE

W 2020 r. w ewidencji PSSE znajdowało się 8 moteli. Przeprowadzono 5 kontroli. Motele utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-technicznym i porządkowym.

8.3 PENSJONATY

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 91 pensjonatów. Skontrolowano 22 obiekty z tej grupy. W dwóch obiektach stwierdzono nieprawidłowości sanitarne. Dotyczyły m.in. stanu sanitarnego poduszek, podłogi w magazynie bielizny czystej, przechowywania bielizny czystej.

Właściciele miejscowo PPIS wszczęli postępowania administracyjne i wydali decyzje administracyjne.

Pozostałe skontrolowane obiekty tej grupy oceniono jako dobry.

8.4 KEMPINIGI

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 17 kempingów. W 2020 r. skontrolowano 6 obiektów.

Zły stan techniczny stwierdzono, m.in. w kempingu na terenie powiatu karkonoskiego. Wydano decyzję administracyjną.

Stan sanitarno-porządkowy oraz techniczny kempingów oceniono jako dobry.

8.5 DOMY WYCIECZKOWE

W 2020 r. PPIS nadzorowali stan sanitarno-techniczny 7 domów wycieczkowych. Skontrolowano 3. Stan sanitarno-porządkowy oraz techniczny obiektów oceniono jako dobry.

8.6 SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 33 schroniska i pola biwakowe. W 2020 r. skontrolowano 12 obiektów. Pod względem stanu sanitarnego i technicznego obiekty oceniono jako dobre.

Wobec jednego schroniska wydano decyzję nakazującą wykonanie obowiązku przedstawienia dokumentu potwierdzającego właściwą jakość wody ciepłej w zakresie parametru *Legionella sp.* w instalacji wewnętrznej wody ciepłej budynku zamieszkania zbiorowego.

8.7 INNE OBIEKTY

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 1270 obiektów z tej grupy (m.in. ośrodki wypoczynkowe i szkoleniowe, pokoje gościnne, hotele pracownicze, hostele, gospodarstwa agroturystyczne). Skontrolowano 286 obiektów pod względem spełnienia ogólnych wymogów sanitarnych, a przede wszystkim stosowania się do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii oraz wytycznych i zaleceń dotyczących zminimalizowania ryzyka rozprzestrzeniania się koronawirusa.

Stwierdzone uchybienia to nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny podłóg, ścian i sufitów, zniszczona stolarka okienna i drzwiowa, niewłaściwy stan sanitarno-techniczny elementów wyposażenia pomieszczeń. Właściwi PPIS wszczęli postępowania administracyjne i wydali ogółem 40 decyzji merytorycznych w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. W przypadkach stwierdzonych uchybień sanitarnych na osoby odpowiedzialne za stan sanitarny obiektu zostały nałożone mandaty karne, ogółem 7 mandatów na kwotę 1200, -zł.

W obiektach badano również ciepłą wodę w zakresie parametru *Legionella sp.* Stwierdzono nieprawidłowości dot. braku badania jakości wody ciepłej w zakresie oznaczenia bakterii *Legionella sp.* Wydano decyzje nakazujące wykonanie obowiązku przedstawienia dokumentu potwierdzającego właściwą jakość wody ciepłej, obowiązki zostały zrealizowane.

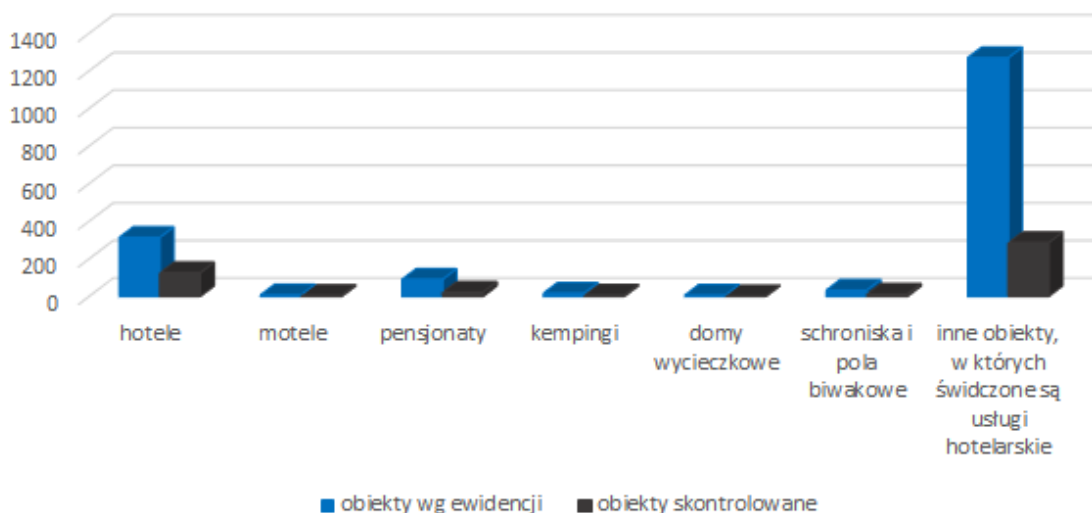
Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	299	40	12	60	7	1200,-

Stan sanitarno-techniczny pozostałych skontrolowanych obiektów był zadowalający.

8.8 PODSUMOWANIE

W 2020 r. skontrolowano 460 obiektów świadczących usługi hotelarskie. Wydano 56 decyzji merytorycznych. Ogółem stan sanitarny obiektów tej grupy oceniono jako zadowalający.

Wykres: Liczba obiektów świadczących usługi hotelarskie skontrolowanych w 2020 r. do liczby obiektów zewidencjonowanych

9 ZAKŁADY ŚWIADCZĄCE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO

9.1 ZAKŁADY FRYZJERSKIE

Na terenie województwa dolnośląskiego działalność prowadzi 2274 zakłady fryzjerskie. W 2020 r. przeprowadzono 560 kontroli. W zakładach stosowane były wytyczne GIS, w związku z epidemią koronawirusa SARS-CoV-2. W większości skontrolowanych obiektów pomieszczenia zakładów były utrzymane w należyтым stanie porządkowym. Postępowanie z bielizną czystą i brudną było prawidłowe. Przybory fryzjerskie były po użyciu myte i dezynfekowane. Czyste narzędzia przechowywano w wydzielonych pojemnikach, natomiast środki dezynfekcyjne – w oryginalnych opakowaniach, a ich roztwory w zamykanych i oznakowanych opakowaniach zastępczych. W obiektach gromadzono dostateczne zapasy środków czystości. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna. Przestrzegano zakazu palenia tytoniu w zakładach.

Stwierdzone uchybienia techniczne dotyczyły w szczególności: niewłaściwego stanu przedmiotów stanowiących wyposażenie zakładu (np. stanowisk fryzjerskich), zapewnienia łatwej do utrzymania czystości posadzki w sali usług, złego stanu technicznego ścian przy umywalce do mycia rąk w toalecie oraz w punkcie wodnym wykorzystywanym do mycia sprzętu fryzjerskiego.

Stwierdzone uchybienia sanitarno-higieniczne dotyczyły m.in. niewłaściwego przechowywania odzieży ochronnej i osobistej, nieprawidłowego przechowywania czystych przyborów fryzjerskich, braku powierzchni zmywalnej, odpornej na działanie wody i środków dezynfekcyjnych, brudnych, zanieczyszczonych podłóg, mebli i sprzętów, brudnych narzędzi

i przyborów fryzjerskich, braku środka do dezynfekcji narzędzi, braku dokumentacji zdrowotnej. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami właścivi miejscowo PPIS wszczynali postępowanie administracyjne lub nakładali mandaty karne, celem doprowadzenia zakładów do właściwego stanu sanitarnego. Przeprowadzone kontrole sprawdzające wykazały poprawę stanu sanitarno-technicznego i usunięcie bieżących uchybień sanitarnych.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Zakłady fryzjerskie	560	13	2	22	13	3400

Na koniec 2020 r. stan sanitarny większości zakładów fryzjerskich należy ocenić jako dobry.

9.2 ZAKŁADY KOSMETYCZNE

W ewidencji PSSE woj. dolnośląskiego znajduje się 1617 zakładów kosmetycznych. W roku 2020 przeprowadzono 433 kontrole obiektów z tej grupy. W większości skontrolowanych zakładów pomieszczenia utrzymane były w należytym stanie porządkowym. Odpady niebezpieczne gromadzono w miejscach powstawania, w pojemnikach o sztywnych ściankach, odpornych na działanie wilgoci i ich przekłucie. Do czasu ich odbioru były przechowywane w wydzielonych miejscach. Zabiegu, przy których może dojść lub dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek wykonywane były przy użyciu jednorazowych lub jałowych narzędzi. Część zakładów kosmetycznych posiada własne autokławy. W zakładach najczęściej używana była bielizna jednorazowego użytku.

Stwierdzone uchybienia sanitarno-higieniczne dotyczyły przede wszystkim: złego stanu sanitarno-higienicznego stanowiska pracy, urządzeń i wyposażenia zakładu, braku wydzielonego stanowiska sterylizacji narzędzi, niewłaściwego przechowywania sprzętu porządkowego, brak aktualnej kontroli biologicznej urządzenia do sterylizacji narzędzi wielokrotnego użytku, braku prawidłowych warunków do mycia rąk i mycia narzędzi wielokrotnego użytku, braku opracowanych i wdrożonych procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi podczas wykonywania czynności powodujących naruszenie ciągłości tkanek ludzkich, braku przestrzegania zakrywania nosa i ust podczas udzielania usług kosmetycznych. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami właścivi miejscowo PPIS wszczynali postępowania administracyjne lub nakładali mandaty karne. Przeprowadzone kontrole sprawdzające wykazały poprawę stanu sanitarno-technicznego i usunięcie bieżących uchybień sanitarnych.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Zakłady kosmetyczne	433	9	0	20	4	1200

Na koniec 2020 r. stan sanitarny większości zakładów kosmetycznych należy ocenić jako dobry.

9.3 ZAKŁADY TATUAŻU

W ewidencji PSSE woj. dolnośląskiego znajduje się 82 zakłady tatuażu. W 2020 r. skontrolowano 26 zakładów. Tatuaże wykonywano tuszami posiadającymi certyfikaty, wyłącznie przy użyciu narzędzi jednorazowego użytku. Odpady niebezpieczne gromadzone były w zamykanych, plastikowych pudełkach (igły) lub pojemnikach wyłożonych workiem foliowym koloru czerwonego (np. waciki). Odpady, do chwili odebrania przez uprawnioną firmę, przechowywano w wydzielonej lodówce. W zakładach używano fartuchów i prześcieradeł jednorazowego użytku. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna. Opracowano procedury zapewniające ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi.

W wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono nieprawidłowości, m.in., w miejscu świadczenia usług tatuażu zlokalizowanym w mieszkaniu prywatnym w Jeleniej Górze. PPIS mając na uwadze zagrożenie życia i zdrowia klientów wydał decyzję nakazującą niezwłoczne unieruchomienie obiektu, nadając jej rygor natychmiastowej wykonalności oraz osobę odpowiedzialną ukarano mandatem w wysokości 1 000 zł.

W zakładzie tatuażu we Wrocławiu stwierdzono nieprawidłowości sanitarno-porządkowe. Za stwierdzone uchybienia nałożono mandat na kwotę 200 zł. Zobowiązano właściciela do usunięcia stwierdzonych zaniedbań.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Zakłady tatuażu	26	1	0	3	3	1600,-

9.4 ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ

Ogółem w ewidencji PSSE znajduje się 437 zakładów odnowy biologicznej. W 2020 roku skontrolowano 78 obiektów z tej grupy. Obiekty wyposażone były w sprzęt porządkowy w dobrym stanie technicznym oraz dostateczne zapasy środków czystości i dezynfekcyjnych. Dezynfekcja łóżek przeprowadzana była po każdym kliencie. Solaria miały zapewnioną odpowiednią wentylację mechaniczną. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna. Przestrzegany był zakaz palenia wyrobów tytoniowych.

Nieprawidłowości sanitarno-techniczne stwierdzono m.in. w zakładzie odnowy biologicznej we Wrocławiu - nieprawidłowości dotyczyły złego stanu technicznego ławek w saunach, oraz w Ząbkowicach Śl. - nieprawidłowości dotyczyły uszkodzonej deszczownicy oraz kabiny prysznicowej w łazience męskiej.

W celu usunięcia nieprawidłowości właściciwi PPIS podjęli stosowne działania.

Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Zakłady odnowy biologicznej	78	1	2	1	1	200,-

Właściciele solariów realizują obowiązki zgodnie z zapisami ustawy z dnia 15 września 2017 roku o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz.U. z 2017, poz. 2111).

Stan sanitarny większości obiektów z tej grupy był dobry.

9.5 ZAKŁADY POZOSTAŁE

W ewidencji PSSE woj. dolnośląskiego znajduje się 617 obiektów z tej grupy. Większość zakładów posiadała dostateczne zapasy środków czystości i dezynfekcyjnych. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna.

Stwierdzone uchybienia sanitarno-techniczne dotyczyły w szczególności braku opracowanych i wdrożonych procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi podczas wykonywania czynności powodujących naruszenie ciągłości tkanek ludzkich oraz złego stanu porządkowego pomieszczeń obiektów. Ponadto w poszczególnych przypadkach stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny powierzchni ścian i podłóg pomieszczeń kontrolowanych obiektów, nieprawidłowy sposób przeprowadzania dezynfekcji sprzętu lub brak kontroli jej skuteczności, nieprzestrzeganie przepisów dotyczących reklamy i promocji usług solarium oraz stosowanie artykułów kosmetycznych, jak i środków dezynfekcyjnych, po upływie terminu przydatności do użycia. Właściwi PPIS niezwłocznie podjęli działania celem poprawy stanu sanitarnego obiektów z tej grupy – wszczęli postępowania administracyjne i wydali decyzje, a w kilku przypadkach nałożyli grzywny w drodze mandatu karnego.

Ogółem stan sanitarny obiektów, w których świadczone są łącznie usługi upiększające ciało był dobry.

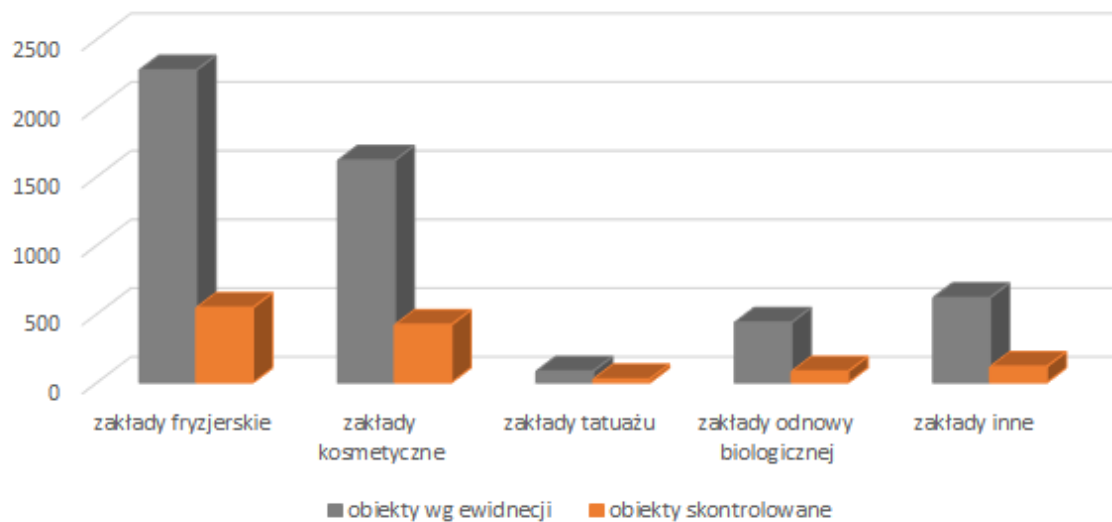
Tabela: Działalność kontrolno-represyjna na przestrzeni 2020 r.

Grup obiektów	Liczba kontroli	Decyzje podstawowe	Decyzje prolongujące	Decyzje płatnicze	Liczba mandatów	Kwota mandatów [zł]
Inne zakłady, w których świadczone są łącznie różne usługi upiększające	121	8	1	7	1	200,-

9.6 PODSUMOWANIE

W 2020 r. skontrolowano 1190 Odsetek zakładów, w których świadczone są usługi upiększające ciało. Wydano 32 decyzje merytoryczne.

Ogółem stan sanitarny tych obiektów należy uznać jako dobry.

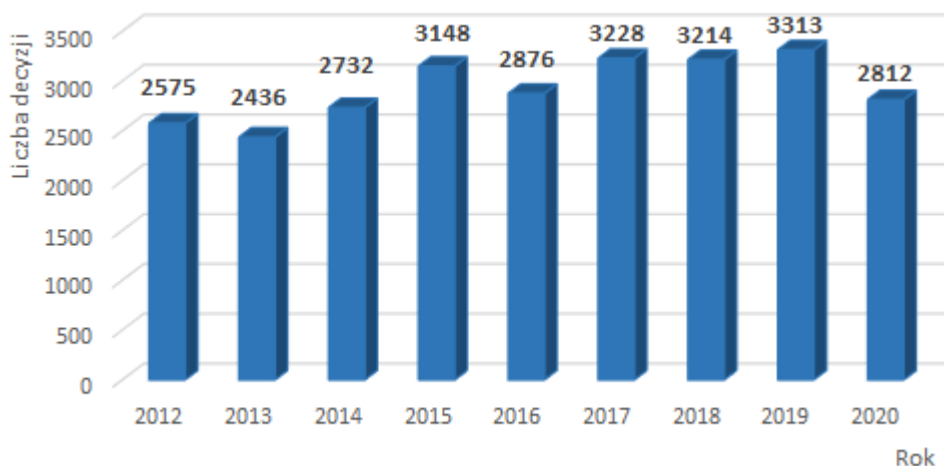
Wykres: Liczba obiektów świadczących usługi upiększające ciało skontrolowanych w 2020 r. do liczby obiektów zewidencjonowanych

10 CMENTARZE I DOMY PRZEDPOGRZEBOWE; EKSHUMACJE

Na terenie województwa, wg ewidencji PSSE, zlokalizowanych jest 867 cmentarzy i 94 domy przedpogrzebowe. W 2020 r. skontrolowano 263 cmentarze i 84 domy przedpogrzebowe. W większości przypadków tereny cmentarzy były prawidłowo zagospodarowane i utrzymywane w należyтым stanie sanitarnym. W celu ograniczenia ryzyka zakażenia COVID-19 w zakładach wprowadzono odpowiednie procedury postępowania: przy wejściu znajduje się środek do dezynfekcji rąk, personel oraz klienci zakładu mają obowiązek zakrywania ust i nosa, dla pracowników mających bezpośredni kontakt z osobą zmarłą zakupiono specjalistyczne środki ochrony indywidualne (maski, kombinezony, rękawice). Wprowadzono również wytyczne dot. postępowania ze zwłokami osób zmarłych na COVID-19.

Domy przedpogrzebowe zaopatrywane były w wodę przeznaczoną do spożycia z wodociągów sieciowych. Ścieki odprowadzono do sprawnie działających sieci kanalizacji miejskiej. Odpady komunalne i niebezpieczne były systematycznie odbierane przez specjalistyczne firmy. Sprzątanie i dezynfekcja przeprowadzane były na bieżąco. Pomieszczenia do przechowywania zwłok zabezpieczone były przed dostępem osób nieuprawnionych, a także przed gryzoniami i owadami. Wydano 2 decyzje na zły stan sanitarno-techniczny skontrolowanych obiektów.

Ponadto w 2020 r. PPIS wydali 2812 decyzji zezwalających na przeprowadzenie ekshumacji. Ekshumacje odbywały się we wczesnych godzinach rannych. Pracownicy przeprowadzający ekshumacje stosowali środki ochrony osobistej. Postępowanie z odzieżą ochronną po wykonaniu ekshumacji było prawidłowe. Doły po ekshumacji poddawano dezynfekcji. Podczas przeprowadzanych ekshumacji nie stwierdzono nieprawidłowości sanitarnych.

Wykres: Liczba decyzji administracyjnych wydanych przez PPIS woj. dolnośląskiego w sprawach dotyczących przeprowadzenia ekshumacji w latach 2012-2020

11 STAN SANITARNY INNYCH OBIEKTÓW

Na terenie woj. dolnośląskiego znajdują się 4833 inne rodzajów obiektów. Do tej grupy zaliczono, m.in., obiekty sportowe, obiekty kulturalne, targowiska, urzędy, apteki, pralnie, stacje paliw, parkingi i miejsca postojowe oraz zakłady i areszty karne oraz baseny. W 2020 r. przeprowadzono 579 kontroli sanitarnych obiektów z tej grupy. Większość obiektów oceniono pozytywnie pod względem stanu sanitarnego.

12 OBIEKTY OBSŁUGI PASAŻERSKIEJ

12.1 DWORCE I STACJE KOLEJOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 113 obiektów zaliczanych do tej grupy. W 2020 roku skontrolowano 34 obiekty.

Zły stan sanitarny stwierdzono na Dworcu Głównym PKP, ul. Piłsudskiego 105 we Wrocławiu. Stwierdzone uchybienia: bardzo brudne plastikowe kosze na odpady ustawione w ciągach komunikacyjnych, brudne granitowe ławki w holu dworca. Zobowiązano właściciela do usunięcia stwierdzonych zaniedbań.

Na Stację PKP w Sędziszawie (powiat kamiennogórski) wszczęto postępowanie administracyjne dotyczące stanu technicznego stwierdzono - brak toalety dla podróżnych. Wydano decyzję merytoryczną.

Stan sanitarno-techniczny pozostałych skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.

12.2 DWORCE AUTOBUSOWE

Według ewidencji organów PIS na terenie województwa znajduje się 21 dworców autobusowych. W 2020 roku skontrolowano 8 obiektów, przeprowadzając 8 kontroli. Ogólnie stan sanitarno-techniczny dworców autobusowych ocenia się jako dobry.

12.3 WIATY PRYZYSTANKOWE

W 2020 r. przeprowadzono 259 kontroli wiat przystankowych. Stan sanitarny większości obiektów w porównaniu do roku ubiegłego uległ poprawie. Wnętrza wiat oraz ich otoczenie sprzątane było na bieżąco. Przystanki wyposażone były w kosze na odpadki, które systematycznie opróżniano. Okresowo dokonywano niezbędnych napraw i malowanie. Stwierdzono zły stan techniczny wiat na terenie gminy Kondratowice (powiat strzeliński). Nieprawidłowości dotyczyły podłoża, na których usytuowane są wiaty, teren utwardzony ze znacznymi ubytkami. PPIS w Strzelinie wydał decyzję administracyjną.

Na kilku przystankach w powiecie lwóweckim (okolice Mirska i Lubomierza) stwierdzono brak informacji o zakazie palenia tytoniu – zarządcy zobowiązali się do kontrolowania przystanków i umieszczania oznakowania w miarę potrzeb, znaki graficzne dotyczące zakazu palenia tytoniu są notorycznie niszczone przez wandalów.

12.4 PORTY LOTNICZE

Na terenie woj. dolnośląskiego zlokalizowany jest Port Lotniczy we Wrocławiu. Port Lotniczy we Wrocławiu posiada poczekalnie dla podróżnych, węzły sanitarne, oddzielne dla personelu i podróżnych, pomieszczenia dla funkcjonariuszy Straży Granicznej. Wydzielono także pomieszczenia sanitarne dla osób chorych lub podejrzanych o zachorowanie na chorobę zakaźną o znaczeniu epidemicznym. W obiekcie przygotowane są schematy postępowania w sytuacjach kryzysowych, dotyczących podejrzenia lub wystąpienia ataku bioterrorystycznego lub choroby zakaźnej o znaczeniu epidemicznym.

W 2020 roku skontrolowano Port Lotniczy we Wrocławiu. Stan sanitarno-techniczny obiektu nie budził zastrzeżeń. Nie stwierdzono łamania przepisów przeciwepidemicznych.

12.5 PRZYSTANIE

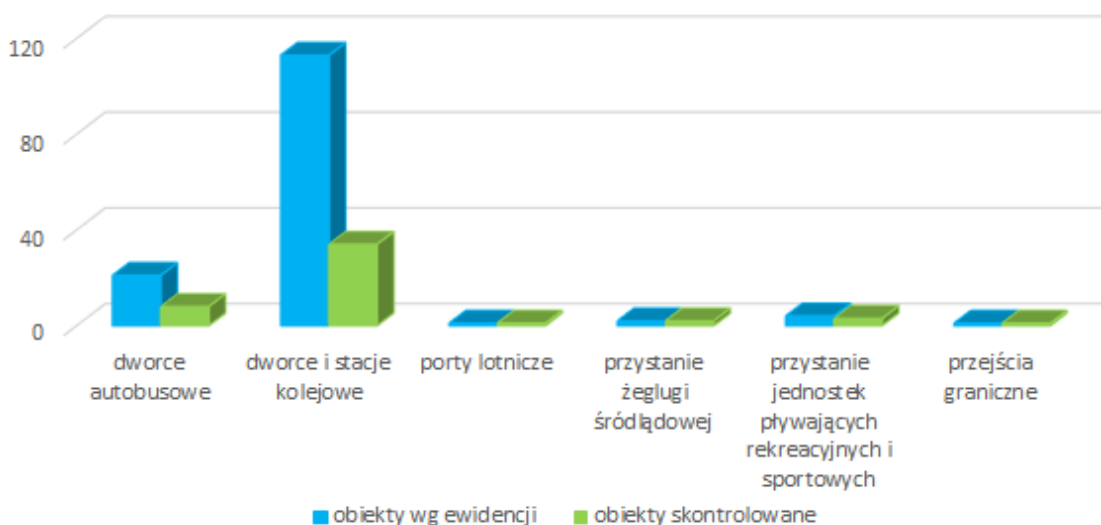
Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 6 przystani, zlokalizowanych we Wrocławiu, w Urazie (powiat trzebnicki), w Bardzie (powiat ząbkowicki – 2 przystanie), w Głogowie i w Wąsoszu (powiat górowski). W 2020 r. przeprowadzono 6 kontroli. Stan sanitarny skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.

12.6 PRZEJŚCIA GRANICZNE

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje lotnicze przejścia graniczne we Wrocławiu. W czasie kontroli obiektu nie stwierdzono uchybień sanitarno-technicznych.

12.7 PODSUMOWANIE

W ewidencji PSSE znajduje się 142 obiekty obsługi pasażerskiej. W 2020 r. skontrolowano 49 obiektów. Wydano 1 decyzję administracyjną. Ogółem stan sanitarny obiektów z tej grupy ocenia się jako dobry.

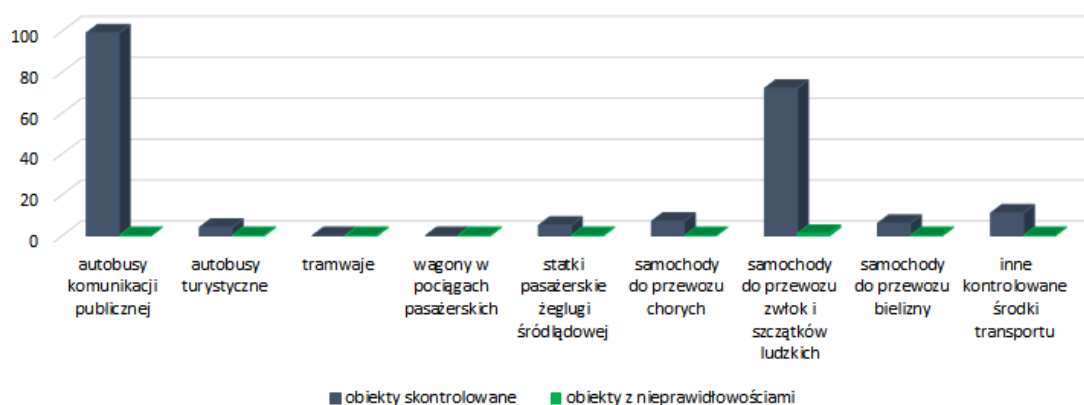

Wykres: Liczba obiektów obsługi podróżnych skontrolowanych w 2020 r. do liczby obiektów zewidencjonowanych.

13 ŚRODKI TRANSPORTU

W 2020 roku na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 204 środki transportu osobowego. Skontrolowano 72 samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich, w 1 przypadku stwierdzono brak oznakowania środka transportu do przewozu zwłok. Wydano decyzję administracyjną. Kontrola sprawdzająca wykazała usunięcie nieprawidłowości. Środki transportu zarejestrowane są jako pojazdy specjalne do przewozu zwłok, są trwale oznakowane w sposób wskazujący na ich przeznaczenie, posiadają kabinę trwale oddzieloną od części przeznaczonej do przewozu zwłok lub szczątków ludzkich, część przeznaczona do transportu wykonana z blachy nierdzewnej, o powierzchni gładkiej, łatwe do mycia i dezynfekcji, wyposażona jest w specjalistyczny wózek do mocowania trumny lub noszy ze zwłokami, posiada schowek do przechowywania noszy i zapasu worków foliowych. W wydzielonych miejscach zapewniono środki do mycia i dezynfekcji oraz zapas rękawic jednorazowych.

W roku 2020 przeprowadzono kontrolę 99 autobusów komunikacji publicznej. Nie stwierdzono usterek stanu sanitarnego i technicznego.

Wykres: Ocena stanu sanitarnego środków transportu w 2020 r.

14 PODMIOTY LECZNICZE

14.1 SZPITALE

Według ewidencji w 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 66 szpitali. Przeprowadzono 44 kontrole sanitarne tych obiektów. Ogólnie w części obiektów tej grupy stwierdzono niespełnienie wymagań, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, dotyczące m.in.: centralnej sterylizatorni bloku operacyjnego, bloku porodowego, izby przyjęć, pomieszczeń porządkowych, brudownika oraz rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę i energię. Stwierdzono również nieprawidłowości dotyczące złego stanu sanitarno-technicznego sufitów, ścian i podłóg w pomieszczeniach obiektów.

Nieprawidłowości stwierdzono m.in. w następujących obiektach :

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Wrocławiu ul. Kamińskiego 73a,
- Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu pl. Hirszfelda 12,
- Uniwersytecki Szpital Kliniczny- jednostki organizacyjne przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 50/52, ul. Chałubińskiego 1, 2, 3, ul. M. Curie-Skłodowskiej 66-68, Wyb. Pasteura 4 we Wrocławiu.
- Powiatowym Centrum Zdrowia Sp. z o. o. w Kowarach ul. Sanatoryjna 15. (powiat jeleniogórski) –
- Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym w Janowicach Wielkich ul. Sudecka 15.

W związku z powyższym właściwi PPIS wszczynali postępowania administracyjne i wydawali decyzje administracyjne.

Szpitala zaopatrywane są głównie w wodę z wodociągów sieciowych. W nielicznych obiektach, np. w: Szpitalu Powiatowym w Miliczu, Regionalnym Szpitalu Specjalistycznym „Latawiec” w Świdnicy, NZOZ w Kamiennej Górze, Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym w Janowicach Wielkich (powiat jeleniogórski) podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są własne ujęcia wody.

W kontrolowanych obiektach opracowano procedury i instrukcje dotyczące postępowania z odpadami medycznymi. Odpady medyczne przekazywane są do utylizacji. Nie odnotowano nieprawidłowości w zakresie sposobu postępowania z bielizną brudną i czystą. Szpitale korzystają z usług pralni ogólnodostępnych lub własnych.

14.2 SZPITALE UZDROWISKOWE

Według ewidencji PSSE w 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 22 szpitale uzdrowiskowe. W obiektach przeprowadzono 7 kontroli sanitarnych. Szpitale korzystają z usług pralni ogólnodostępnych. Przewóz bielizny odbywa się środkami transportu pralni. Szpitale posiadają opracowane instrukcje postępowania z odpadami medycznymi. Odpady przekazywane są do unieszkodliwiania uprawnionym podmiotom. Szpitale uzdrowiskowe zaopatrywane są w wodę do spożycia z wodociągów sieciowych. Stan sanitarny obiektów nie budził zastrzeżeń.

14.3 SANATORIA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowanych jest 30 sanatoriów. W 2020 r. przeprowadzono 4 kontrole sanitarne obiektów z tej grupy. Stan sanitarny obiektów nie budził zastrzeżeń. Obiekty posiadają opracowane procedury dezynfekcji

sprzętu wykorzystywanego do zabiegów rehabilitacyjnych oraz dekontaminacji pomieszczeń. Postępowanie z odpadami medycznymi prowadzone jest prawidłowo. W obiektach bieliznę pierze się we własnych pralniach lub korzysta z usług pralni ogólnodostępnych. Sanatoria zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych. Jakość wody we wszystkich skontrolowanych obiektach była dobra.

14.4 PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 1757 obiektów z tej grupy. Skontrolowano 169 obiektów, przeprowadzając 199 kontroli. W 2020 r. w związku z ogłoszeniem epidemii koronawirusa SARS-CoV-2 podmioty lecznicze ograniczyły bezpośrednie przyjmowanie pacjentów w placówkach. Porad lekarskich udzielano przez tzw. teleporadę.

Stan sanitarno-techniczny skontrolowanych zakładów leczniczych udzielających ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych ogólnie ocenia się jako dobry. W większości zakładów leczniczych gospodarka odpadami komunalnymi i medycznymi prowadzona jest prawidłowo. Uchybienia dotyczące gospodarki odpadami medycznymi stwierdzono m.in. w obiektach:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gminy Ośrodek Zdrowia, ul. Słoneczna 7A, 56-504 Dziadowa Kłoda,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Przychodnia”, ul. Wrocławska 2, 56-500 Syców,
- PERFECT-DENTAL Mirosława Malczewska-Syta, Boguszyce 132, 56-400 Oleśnica.

Większość zakładów używa bielizny i podkładów jednorazowego użytku. Bielizna po użyciu traktowana jest jako odpad medyczny i przekazywana do utylizacji firmom specjalistycznym. Bielizna wielorazowego użytku prana jest w pralniach własnych lub oddawana do pralni zewnętrznych.

Większość obiektów zaopatrywana jest w wodę o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. W obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie odprowadzania ścieków.

14.5 STACJE DIALIZ

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 17 stacji dializ. W roku 2020 r. skontrolowano 1 obiekt - Stację Dializ w Oleśnicy ul. Armii Krajowej 1, gdzie ze względu na uchybienia natury sanitarno-technicznej dotyczące niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego ścian i sufitów oraz podłóg w niektórych pomieszczeniach obiektu prowadzone było postępowanie administracyjne, które zakończone zostało wyegzekwowaniem nałożonych obowiązków. Ponadto stwierdzono, że postępowanie z odpadami medycznymi było zgodne z obowiązującymi zasadami i procedurami. Wytwarzane odpady medyczne zbierane były selektywnie w miejscach ich powstawania, tj. w salach dializacyjnych i gabinecie zabiegowym. Pojemniki i worki z odpadami były właściwie oznakowane. W stacji dializ używana była bielizna jednorazowego użytku, która po zakończeniu zabiegu traktowana była jak odpad medyczny. Zapas bielizny był wystarczający, przechowywano ją w sposób prawidłowy, w wydzielonych i opisanych szafach, przestrzegane są procedury sprzątnięcia i dezynfekcji pomieszczeń. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wentylacji pomieszczeń. Obiekt wyposażony jest w stacje uzdatniania wody. W procesie dializoterapii stosowany jest sprzęt jednorazowego użytku, traktowany po użyciu jako odpad medyczny. Stacja dializ ma opracowane procedury postępowania mające na celu zapobieganie zakażeniom przenoszonym przez krew. Bielizna pościelowa i koce wykorzystywane przez dializowanych pacjentów przydzielane są imiennie dla każdego z pacjentów. Bieliznę wielokrotnego użytku prano w pralniach przyszpitalnych lub pralniach ogólnodostępnych.

14.6 PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIELĘGNIAREK I POŁOŻNYCH

Na terenie województwa dolnośląskiego działa praktyk lekarskich i 6259 praktyk pielęgniarek i położnych, w tym:

- indywidualnych praktyk lekarskich - 1738
- indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarskich - 4198
- grupowych praktyk lekarskich - 51
- indywidualnych praktyk pielęgniarek - 227
- indywidualnych specjalistycznych praktyk pielęgniarek - 21
- grupowych praktyk pielęgniarek - 24

Skontrolowano ogółem 117 obiektów z tej grupy. Obiekty zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych o dobrej jakości. W gabinetach lekarskich sterylizacja narzędzi prowadzona jest w autoklawach, stosowane są chemiczne testy kontroli sterylizacji. Narzędzia pakowane są w rękawy papierowo-foliowe oznaczone datą sterylizacji i datą ważności. Odpady medyczne do czasu ich odbioru przechowywane są w wydzielonych, chłodnych miejscach. Wszystkie skontrolowane placówki miały zawarte umowy ze specjalistycznymi firmami, uprawnionymi do odbioru i unieszkodliwiania odpadów medycznych. Postępowanie z odpadami medycznymi w gabinetach lekarskich odbywa się prawidłowo. Przy wykonywaniu świadczeń medycznych jest używana bielizna jednorazowego użytku, która przekazywana jest po użyciu do utylizacji. Placówki stosujące bieliznę wielokrotnego użytku korzystają z usług pralniczych wyspecjalizowanych firm. Odzież ochronną pracownicy piorą we własnym zakresie. Bielizna czysta przechowywana jest w wydzielonych szafkach, w gabinetach.

W grupie indywidualnych praktyk pielęgniarskich większość to gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej w szkołach oraz praktyki prowadzące działalność w zakresie pielęgniarstwa środowiskowo rodzinnego. W przypadku praktyk pielęgniarskich środowiskowo-rodzinnych usługi medyczne wykonywane są w środowisku domowym pacjenta przy użyciu sprzętu jednorazowego użytku. Stosowana jest wyłącznie bielizna jednorazowego użytku.

W trakcie przeprowadzonych kontroli nieprawidłowości stwierdzono w dwóch obiektach. Nieprawidłowości dotyczyły braku procedur higienicznych. Właściwi miejscowo PPIS wszczęli postępowania administracyjne.

14.7 ZAKŁADY OPIEKUŃCZO-LECZNICZE, PIELĘGNACYJNO-OPIEKUŃCZE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa zlokalizowanych jest 39 zakładów opiekuńczo-leczniczych i 7 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych. W związku z panującą w roku 2020 sytuacją epidemiczną skontrolowano 2 zakłady opiekuńczo-lecznicze i 1 zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy. Kontrole obejmowały sprawdzenie stanu sanitarno-technicznego obiektów, zaopatrzenie w wodę, zaopatrzenie w środki dezynfekcyjne i ich stosowanie, postępowanie z odpadami medycznymi i komunalnymi, postępowanie z bielizną czystą i brudną, utrzymanie stanu bieżącej czystości i porządku w obiektach oraz w ich otoczeniu. Wydano decyzję dotyczącą wydzielenia izolatki w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym Salutaris w Złotym Stoku.

14.8 HOSPICJA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 7 hospicjów. W roku 2020 nie przeprowadzono kontroli sanitarnych w tej grupie obiektów.

15 PROMIENIOWNIE JONIZUJĄCE I NIJONIZUJĄCE

15.1 PRACOWNIE RENTGENOWSKIE

W całym 2020 r. realizowano zadania wynikające z obowiązków nadzorowych z zakresu ochrony radiologicznej w placówkach służby zdrowia. Były to kontrole sanitarne – zgodnie z harmonogramem oraz odbiory nowych aparatów rentgenowskich. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła liczba jednostek służby zdrowia, w których wymieniano dotychczasowy sprzęt radiologiczny w związku z wyeksploatowaniem lub też na skutek modernizacji w celu poszerzenia możliwości diagnostycznych. Dotyczy to zarówno placówek publicznych jak i prywatnych.

Ze względu na sytuację epidemiczną w kraju, w pierwszym okresie zamknięcia działalności poszczególnych branż, biorąc pod uwagę ryzyko zdrowotne wynikające z przemieszczania się w terenie, postanowiono wydawać zezwolenia na stosowanie aparatów rtg. na podstawie oceny dostarczanych przez jednostki dokumentów. Z zastrzeżeniem, że kontrola wraz z pomiarami rozkładu mocy dawki promieniowania zostanie odłożona w czasie.

Tak gdzie przeprowadzono kontrole rutynowo, wykonano również pomiary wybranych parametrów fizycznych aparatów rentgenowskich, mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo pacjentów poddawanych badaniom radiologicznym.

W placówkach służby zdrowia był realizowany proces doskonalenia systemów zarządzania jakością usług medycznych związanych z wykorzystaniem promieniowania jonizującego. Jest to realizacja obowiązku występowania jednostek służby zdrowia o wydanie zgód na udzielanie świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki i diagnostyki obrazowej. Ponadto informowano jednostki o nowych zadaniach wynikających z przepisów, dotyczących obowiązków jednostek służby zdrowia w zakresie sprawozdawczości związanej z prowadzoną działalnością w dziedzinie diagnostyki obrazowej.

15.2 ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE

Nie przeprowadzano wspólnych kontroli z przedstawicielami Państwowej Agencji Atomistyki. W związku z wejściem w życie przepisów o promieniotwórczości naturalnej, współpracowano w zakresie logistycznym z działem higieny komunalnej, zdrowia publicznego i promocji zdrowia, a także z GIS.

15.3 PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH

Badania skażeń promieniotwórczych prowadzone w roku 2020 w artykułach żywnościowych a także stężenie radionuklidów w wodzie pitnej – pozostają na poziomie tła naturalnego.

15.4 PROMIENIOWANIE NIJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE

Pomiary rozkładu natężenia pola elektromagnetycznego wokół różnych źródeł promieniowania, przeprowadzały laboratoria akredytowane zewnętrzne. Wykonane pomiary potwierdzają brak zagrożeń dla ludności w rozumieniu obowiązujących przepisów. Nie stwierdzono również rażąco złych warunków pracy przy źródłach promieniowania elektromagnetycznego.

16 OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU, MAGAZYNOWANIA ŻYWNOŚCI ORAZ ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

W 2020 roku nadzorem objęto 9508 tj. 25,16 % obiektów z 37779 zaewidencjonowanych w rejestrach zakładów (w 2019 r. – 38,5 %). W okresie tym nie kontrolowano zakładów, dla których po przeprowadzeniu oceny ryzyka ustalono częstotliwość kontroli co dwa lata, a także zakładów, które uległy likwidacji w ciągu roku. W roku 2020 r. przeprowadzono 13317 kontroli w 9508 zakładach żywnościowo-żywnościowych.

W analizowanym okresie ustalono, że w 74,6 % zakładów wprowadzono zasady GHP/GMP, a system HACCP w 60,8 % w stosunku do zakładów ujętych w rejestrach PPIS. Na podstawie danych uzyskanych w roku sprawozdawczym stwierdzono poprawę stanu sanitarnego kontrolowanych obiektów (43 zakłady oceniono jako niezgodne) w stosunku do 2019 r. (113 zakładów oceniono jako niezgodne).

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów w 2020 r. oceniano zgodnie z ustalonymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi obowiązujące przepisy prawne.

W nadzorowanych zakładach kontrole sanitarne były przeprowadzane zgodnie z ustalonym harmonogramem kontroli na rok 2020, a także jako kontrole:

- sprawdzające wykonanie obowiązków nakładanych na przedsiębiorców decyzjami administracyjnymi,
- tematyczne m. in. wynikające z działań podejmowanych w ramach systemu RASFF oraz wniosków konsumentów,
- związane z wnioskami przedsiębiorców o zatwierdzenie zakładu.

W ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych RASFF pracownicy pionu żywienia brali czynny udział w wycofywaniu produktów niebezpiecznych. Łącznie odnotowano 231 powiadomień przychodzących i 14 wychodzących.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami dotyczącymi między innymi: wprowadzania do obrotu środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia/daty minimalnej trwałości oraz braku zachowania czystości, higieny w produkcji i obrocie środkami spożywczymi w stosunku do osób winnych stosowano represje w postaci mandatów karnych. W wyniku podjętych działań represyjnych odnotowano nieznacznie zwiększoną liczbę wniosków do DPWIS o ukaranie przedsiębiorców (z 35 w 2019 r. do 36 w 2020 r.). Natomiast zmniejszyła się liczba nałożonych mandatów karnych z 1742 na kwotę 463 860 zł w 2019 r. do 859 mandatów na kwotę 255 600 zł.

Ponadto w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu, zgodnie z opracowanym harmonogramem pobierane były do badań laboratoryjnych m.in. próbki środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością. Pobrano do badań 3895 próbek, z których zakwestionowano 141. Uzyskane wyniki były podstawą do dalszego podejmowania działań administracyjnych.

W związku z ogłoszeniem na terytorium Polski stanu epidemii wywołanym zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 stosowane były kontrole urzędowe, o których mowa w art. 5 b) rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2020/466 z dnia 30 marca 2020 r. w sprawie środków tymczasowych mających na celu ograniczenie ryzyka dla zdrowia ludzi, zwierząt i roślin oraz dobrostanu zwierząt podczas określonych poważnych zakłóceń w systemach kontroli państw członkowskich z powodu choroby koronawirusowej (COVID-19) (Dz. Urz. UE

L98 z 31.3.2020, str. 30), tj. oraz za pośrednictwem dostępnych środków porozumiewania się na odległość.

Z uwagi na ogłoszony w Polsce stan epidemii wywołany zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, oddelegowano pracowników Działów i Sekcji Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia do wykonywania zadań oraz wspomagania działań podejmowanych przez Działy i Sekcje Epidemiologii w okresie od marca do czerwca 2020 r., powyższe spowodowało niewykonanie planów kontroli oraz zmniejszenie planu poboru próbek.

16.1 ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOSCI

Na terenie woj. dolnośląskiego pod nadzorem znajdują się zakłady tj.:

- wytwórnie lodów,
- piekarnie,
- ciastkarnie,
- przetwórnie owocowo-warzywne,
- wytwórnie napojów bezalkoholowych i rozlewnie piwa,
- wytwórnie naturalnej wody mineralnej,
- wytwórnie naturalnej wody źródlanej,
- zakłady garmażeryjne.

Stan sanitarny-techniczny zakładów ulega poprawie. W większości wdrożono instrukcje dobrej praktyki higienicznej (GHP) i dobrej praktyki produkcyjnej (GMP) oraz system HACCP lub procedury oparte na zasadach systemu HACCP. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości technicznych lub dotyczących systemów jakości przedsiębiorców zobowiązywano decyzjami administracyjnymi do wyeliminowania uchybień oraz zastosowano karanie mandatowe za brak przestrzegania zasad higieny.

16.1.1 Wytwórnie lodów

W 2020 r. nadzorem objęto 59 zakładów, w których przeprowadzono 77 kontroli sanitarnych.

Dokumentację dobrej praktyki produkcyjnej i higienicznej GHP/GMP oraz system HACCP opracowano w 98,9 % zakładów.

W wytwórniach lodów prowadzona jest produkcja lodów mlecznych na bazie : mleka spożywczego pasteryzowanego o zawartości 2% tłuszczu mlecznego, śmietanki UHT o zawartości tłuszczu 30%, mleka w proszku oraz z dodatkiem cukru, mieszanek lodowych płynnych, koncentratów smakowo-zapachowych w postaci past lub proszku. Do produkcji używane są także surowce w postaci owoców świeżych i mrożonych, przetworów owocowych, bakalii i wyrobów cukierniczych.

W większości wytwórnie lodów to również miejsca sprzedaży lodów produkcji własnej z możliwością konsumpcji na miejscu, działające lokalnie.

W okresie sprawozdawczym na podstawie arkusza oceny zakładu i analizy ryzyka jedna wytwórnia lodów została oceniona jako zakład niezgodny, uzyskała sumę punktów ogółem –94 m.in. za przeterminowane surowce i składniki przeznaczone do produkcji lodów, bardzo zły stan sanitarno-higieniczny, nieprzestrzeganie instrukcji i procedur GHP/GMP, powyższe stanowiło podstawę do czasowego unieruchomienia zakładu. Za stwierdzone nieprawidłowości sanitarno-porządkowe na osobę odpowiedzialną nałożono grzywnę w postaci mandatu karnego w wysokości 500 zł.

Zakresem kontroli objęto również zachowania higieniczne podczas sprzedaży żywności pod względem obowiązujących przepisów prawa oraz przestrzegania wytycznych GIS w sprawie ustanowionych określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu pandemii.

W roku 2020 w wytwórniach lodów poprawę stanu sanitarno-technicznego egzekwowano poprzez postępowanie administracyjne – wydano 15 decyzji administracyjnych, a za stwierdzone uchybienia sanitarne w stosunku do osób winnych stosowano represje – nałożono 8 mandatów karnych na kwotę 2900 zł.

W ocenianym okresie sprawdzano również jakość produkowanych lodów – pobrano 60 próbek, wszystkie próbki uzyskały wynik prawidłowy.

16.1.2 Piekarnie

W ocenianym okresie skontrolowano 188 zakładów. W 98,1 % zakładów w stosunku do ewidencji wdrożono zasady GHP/GMP, natomiast system HACCP w 97,8 %. Od kilku lat pojawiła się tendencja łączenia produkcji piekarskiej z częścią kawiarnianą. Odbywa się w nich sprzedaż produkcji własnej – pieczywa w pełnym asortymencie lub tylko jednego rodzaju pieczywa np. żytniego, z możliwością konsumpcji na miejscu, często połączonej z ofertą sprzedaży gorących napoi (kawy z ekspresu), zimnych bezalkoholowych w opakowaniach jednostkowych producenta, kanapek, przekąsek słodkich, wytrawnych sporządzanych na miejscu w zakładzie, wyrobów półcukierniczych. Obiekty są nowe lub zmodernizowane, również zlokalizowane w starej, zabytkowej zabudowie, z nowoczesnym sprzętem i wyposażeniem. Ponadto nadal powstają małe piekarnie z działalnością często jednoosobową, które korzystają z dofinansowania środków publicznych z Urzędu Pracy lub z Unii Europejskiej. Sprzedaż z niewielkich piekarni odbywa się na małą skalę, wyłącznie w sklepach przy zakładzie produkcyjnym lub dostarczane są do jednego, dwóch punktów sprzedaży, głównie w pobliżu prowadzonej działalności produkcyjnej. Większość istniejących piekarni prowadzi produkcję tradycyjną na zakwasach.

Stan sanitarno-techniczny piekarni jest zróżnicowany: od zakładów o złym stanie technicznym, bez możliwości rozbudowy, po obiekty nowoczesne, z nowym sprzętem i wyposażeniem produkcyjnym.

Ponadto w tej grupie zakładów nadzorem objęte są piekarnie usytuowane na terenie hipermarketów, które produkują na miejscu pieczywo przeznaczone do sprzedaży klientom sklepów lub wypiekają pieczywo z dostarczanych produktów głęboko mrożonych. W ofercie sklepów wielkopowierzchniowych i hipermarketach dominuje sprzedaż pieczywa odpiekanego z półproduktów głęboko mrożonych, w znikomej części pieczywa produkowanego w sposób tradycyjny, z zachowaniem wszystkich etapów takiej produkcji.

W zakładach do produkcji pieczywa i wyrobów ciastkarskich stosowane są bezpośrednio dodatki do żywności m.in.: substancje spulchniające, regulatory kwasowości, barwniki oraz pośrednio używane w postaci koncentratów spożywczych np.: polepszacze, mieszanki wypiekowe, przetwory owocowe, komponenty do dekoracji. Ponadto do produkcji ww. wyrobów stosowane są aromaty spożywcze, które dozowane są zgodnie z zaleceniami producenta.

W 2020 r. w dalszym ciągu sprawowano nadzór nad zakładami produkującymi i wprowadzającymi do obrotu produkty regionalne i tradycyjne, m.in.:

- ✓ Piekarnia przy Młynie przy ul. Wrocławskiej 18 w Jordanowie Śląskim,
- ✓ Piekarnia-Ciastkarnia przy ul. Wrocławskiej 55 w Rogowie Sobóckim.

Chleb chłopski z Rogowa Sobóckiego wpisany jest na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Chleb Rogowski jest chlebem pszenno-żytnim, który produkowany jest metodą tradycyjną, na naturalnym zakwasie.

W ramach nadzoru nad bezpieczeństwem tłuszczu używanego do zanurzeniowego smażenia wyrobów piekarniczych prowadzono ocenę jakości tłuszczu przy użyciu oleotestu, żadnej próbki nie zakwestionowano. Stan tłuszczu smaźalniczego używanego do smażenia wyrobów z ciasta drożdżowego oraz częstotliwość jego wymiany w piekarniach uległ poprawie, głównie ze względu na coraz większą konkurencję, świadomość przedsiębiorców, oraz konsumentów wybierających produkty dobrej jakości.

W województwie dolnośląskim znajdują się również duże dobrze wyposażone oraz zautomatyzowane zakłady m.in.:

- w powiecie świdnickim piekarnia ARYZTA POLSKA, Oddział w Strzegomiu, która prowadzi działalność w zakresie produkcji mrożonych i niemrożonych bułek do hamburgerów z ciasta pszennego (z sezamem i posypką wieloziarnistą) oraz z ciasta pszennego i żytniego (z posypką wieloziarnistą), bułek do hot-dogów z ciasta pszennego, placków z ciasta pszennego (tortilli pszennej) oraz wyrobów ciastkarskich z ciasta francuskiego (rogalików croissant).

Proces produkcyjny w zakładzie jest w pełni zautomatyzowany, oparty o oprogramowanie SAP i prowadzony na trzech odrębnych liniach technologicznych tj.: linia do produkcji bułek pszennych do hot-dogów i bułek pszennych do hamburgerów świeżych i mrożonych, linia do produkcji tortilli oraz linia do produkcji rogalików z ciasta francuskiego (croissant).

Głównymi odbiorcami wyrobów gotowych są firmy: McDonald's, EDEKA, Aldi, Netto KFC, Kaufland, Lidl oraz Jeronimo Martins.

Piekarnia „Familijna” (z działem ciastkarnia) Sp. J. Kuźnica Czeszycka 11, 56 – 320 Krośnice w powiecie milickim – zakres działalności zakładu :

- produkcja wyrobów piekarskich (pieczywo mieszane, pszenne, żytnie, wyborowe, drobne pieczywo pszenne, mieszane, orkiszowe, bułka tarta)
- produkcja wyrobów ciastkarskich (ciasta biszkoptowe, biszkoptowo – tłuszczowe, drożdżowe, parzone, bezowe, kruche, francuskie, przekładane lub nie masami, kremami, bitą śmietaną z udziałem owoców świeżych, przetworów owocowych, budyniu, galaretek, orzechów, pasteryzowanej masy jajowej, serniki, makowce, jableczniki).
- produkcja mrożonych produktów piekarskich i ciastkarskich (surowe kęsy dot. bułek kajzerek i pół zapieczone kęsy dot. bułek kajzerek, chleba oraz gotowe ciasto biszkoptowo – tłuszczowe, surowce przeznaczone dla kontrahenta w Danii).

Zakład został wyposażony w nowoczesne urządzenia i sprzęt. Jednym z ważnych etapów produkcji w zakładzie jest proces szokowego mrożenia. W zależności od potrzeb odbywa się mrożenie surowego ciasta (po uformowaniu przed rozrostem) dot. bułek po rozroście i wstępnym wypieku dot. bułek, chleba i wyrobu ciastkarskiego przeznaczonego dla kontrahenta z Danii.

Produkcja odbywa się całą dobę w systemie zmianowym przy zatrudnieniu 96 pracowników produkcyjnych.

Sprzedaż produkowanych wyrobów prowadzona jest na terenie województw: dolnośląskiego, wielkopolskiego i opolskiego. Produkowane wyroby dostarczane są do 1000 hurtowni, a także do 24 własnych punktów firmowych oraz dla kontrahentów z zagranicy – Danii i Szwecji.

Ponadto w roku sprawozdawczym w nadzorowanych piekarniach stwierdzono m.in. następujące nieprawidłowości:

- brak prowadzenia kontroli własnej producentów lub jej dokumentowania w tym brak wyników badań laboratoryjnych wyrobów gotowych i wody wodociągowej,
- brak prawidłowego stanu technicznego urządzeń produkcyjnych i sprzętu produkcyjnego,
- brak prawidłowego stanu technicznego pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych, socjalno-sanitarnych,
- brak weryfikacji zasad systemu HACCP.

Na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego oceniono dwa zakłady jako niezgodne, za stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości m.in. za nieprawidłowy stan sanitarno-higieniczny, niewłaściwe warunki przechowywania gotowych wyrobów, nieprzestrzeganie instrukcji i procedur GHP/GMP oraz brak monitoringu wyznaczonych CCP/CP.

Mając na uwadze poprawę stanu technicznego zakładów prowadzono postępowanie administracyjne – wydano 127 decyzji administracyjnych. Osoby winne ukarano mandataми karnymi – nałożono 23 mandaty na kwotę 6 400 zł.

Nadzorem objęto także jakość zdrowotną produkowanych wyrobów- pobrano 68 próbek, 5 zakwestionowano ze względu na nieprawidłowe znakowanie.

16.1.3 Ciastkarnie

W okresie sprawozdawczym za 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 145 ciastkarń tj. 58,46% w stosunku do zakładów wykazanych w rejestrze. W zakładach tych przeprowadzono 196 kontroli, w tym 10 interwencyjnych, zatwierdzono 21 nowych zakładów.

W 95,9 % zakładów opracowano i wdrożono system HACCP, natomiast dokumentację dobrej praktyki produkcyjnej i dobrej praktyki higienicznej w 96.3 %. W pozostałych zakładach prowadzone jest postępowanie administracyjne celem wyegzekwowania tego obowiązku.

Produkcja w nadzorowanych zakładach najczęściej ma charakter rzemieślniczy – procesy produkcyjne są tylko w części zautomatyzowane, większość czynności odbywa się ręcznie. W ciastkarniach do produkcji wyrobów gotowych stosowane są dodatki do żywności – barwniki, aromaty, substancje spulchniające, regulatory kwasowości oraz koncentraty spożywcze, przetwory owocowe, mleczne, komponenty do dekoracji – galaretki, żele, masy cukiernicze.

Podczas kontroli dokonywano ocen jakości tłuszczu smażalniczego na zawartość związków polarnych, nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. W trakcie kontroli zwracano również szczególną uwagę na stosowanie i sposób dozowania substancji dodatkowych, możliwość zidentyfikowania dostawców surowców używanych do produkcji i odbiorców gotowych wyrobów oraz wdrażanie systemów jakości.

Do najczęściej powtarzających się nieprawidłowości wykazanych w ocenach zakładów produkujących wyroby ciastkarskie należą:

- nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, wyeksploatowane, trudne do utrzymania w czystości elementy wyposażenia, sprzętu produkcyjnego,
- nieprawidłowe znakowanie produkowanego i wprowadzanego do obrotu handlowego wyrobu gotowego, w tym również brak dostępności do informacji o składnikach żywności nieopakowanej wprowadzanej do obrotu handlowego,
- brak badań właścicielskich produkowanych wyrobów gotowych,
- brak przeglądu i weryfikacji opracowanej dokumentacji HACCP,
- brak harmonogramów badania wody, wyrobu gotowego, szkoleń w dokumentacji systemowej zakładu,
- brak aktualnych szkoleń pracowników,
- nieprawidłowe magazynowanie surowców i wyprodukowanych wyrobów gotowych,
- brak udokumentowanej kontroli wewnętrznej w zakresie przestrzegania Zasad Dobrej Praktyki Higienicznej GHP i Produkcyjnej GMP oraz systemu HACCP.

W związku ze stwierdzonymi uchybieniami sanitarnymi ukarano osoby odpowiedzialne za zaniedbania grzywną w drodze mandatów karnych, nałożono 10 mandatów na kwotę 3750 zł. Prowadzono również postępowanie administracyjne celem poprawy stanu technicznego poprzez wydanie 56 decyzji.

W roku sprawozdawczym w ramach urzędowej kontroli żywności pobrano 218 próbek wyrobów ciastkarskich do badań laboratoryjnych, wszystkie próbki uzyskały wynik prawidłowy.

16.1.4 Przetwórnice owocowo-warzywne i grzybowe

W roku sprawozdawczym 2020 wg rejestru nadzorem objęto 55 zakładów, w tym 6 nowozatwierdzonych. Skontrolowano 25 zakładów, w których przeprowadzono 35 kontroli a w celu wyegzekwowania poprawy stanu sanitarno-technicznego wydano 5 decyzji administracyjnych.

W tej grupie znajdują się głównie zakłady produkujące dżemy, soki, musy owocowe oraz kwaszarnie kapusty i ogórków, przetwórnice warzyw marynowanych (sałatki warzywne, korniszony, patisony, buraczki, itp.), zakłady obróbki wstępnej, rozdrabniania i konfekcjonowania warzyw, dojrzewalnia bananów, zakłady produkcji soków i syropów na bazie sezonowych owoców i ziół oraz winiarnia produkująca wina gronowe, a po rozszerzeniu działalności również wyroby spirytusowe. W przetwórnicach owocowo-warzwnych produkcja prowadzona jest metodami tradycyjnymi, ręcznie, bez stosowania dodatków do żywności. Zakłady te zlokalizowane są w większości na terenie prywatnych posesji, w budynkach zaadaptowanych do celów produkcyjnych, a produkcja często odbywa się sezonowo. Nieliczne zakłady prowadzą produkcję ciągłą na potrzeby odbiorców hurtowych. Odbiorcami wyrobów gotowych są głównie zakłady gastronomiczne, wytwórnice garmażeryjne i zakłady żywienia zbiorowego.

Zakład należący do firmy „EISBERG” zaliczany jest do największych zakładów działających na terenie miasta Legnica. Zakres działalności obejmuje produkcję i sprzedaż: sałat, mieszanek sałat z warzywami (krojenie, mycie, pakowanych w modyfikowanej atmosferze); mieszanek sałat z dodatkiem warzyw, nasion roślin strączkowych, oliwy z oliwek typu „lunch box” pakowanych w modyfikowanej atmosferze, sprzedaży pomidorów, pomidorów koktajlowych (dostarczane w opakowaniach jednostkowych z tworzywa sztucznego), ogórków - mytych i nie mytych. W 2020 roku rozszerzona została działalność o produkcję i sprzedaż mieszanek owoców przetworzonych i nieprzetworzonych.

W wielu zakładach stan sanitarny ulega systematycznej poprawie, dzięki coraz większej świadomości przedsiębiorców w zakresie obowiązujących wymagań oraz wdrażaniu i stosowaniu procedur i instrukcji dobrej praktyki higienicznej (GHP), dobrej praktyki produkcyjnej (GMP), a także wprowadzaniu procedur na podstawie zasad HACCP.

W 2020 r. do badań laboratoryjnych pobrano 44 próbki wyrobów gotowych – wyniki prawidłowe.

16.1.5 Wytwórnice napojów bezalkoholowych i rozlewni piwa

W roku sprawozdawczym w rejestrze zakładów nadzorowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. dolnośląskiego znajdowało się 10 zakładów, w tym zatwierdzono 1 zakład. Przeprowadzono 6 kontroli sanitarnych i odnotowano poprawę stanu sanitarnego. We wszystkich wytwórnicach wdrożono procedury GHP /GMP oraz system HACCP. W celu poprawy stanu sanitarno-technicznego prowadzono postępowanie administracyjne – wydano 7 decyzji administracyjnych. W ocenianym okresie nie stosowano represji w postaci mandatu karnego oraz nie pobierano próbek do badań laboratoryjnych.

16.1.6 Wytwórnice naturalnych wód mineralnych, naturalnych wód źródlanych i stołowych

W 2020 r. na terenie województwa dolnośląskiego nadzorem objęto 14 zakładów. We wszystkich zakładach wdrożono procedury GHP/GMP oraz system HACCP.

Do najważniejszych zakładów należą:

- Rozlewnia Wody Mineralnej nr 1 w Polanicy Zdroju ul. Zakopiańska 3,
- Rozlewnia Wody Mineralnej nr 2 w Polanicy Zdroju ul. Warszawska 26,
- Rozlewnia Wody Mineralnej nr 3 w Jeleniowie koło Kudowy Zdrój, należące do podmiotu Uzdrowiska Kłodzkie S.A. Grupa PGU w Polanicy Zdrój, ul. Zdrojowa 39,
- Wytwórnia Wód Mineralnych „MINERAL”, ul. Nadrzeczna 4a 57-521 Gorzanów,
- Rozlewnia Wody Źródlanej CYRANKA, ul. Ludowa 2, 57-521 Gorzanów,
- „Wojcieszowianka” S.A. w Wojcieszowie, ul. Miedziana 3,
- Rozlewnia Wody Źródlanej „Kapellanka” w Podgórkach 6,
- Rozlewnia Wód Mineralnych w Szczawnie-Zdroju ul. Henryka Sienkiewicza 4,
- Rozlewnia wody źródlanej w Chwałkowie 21-23.

Zakłady produkujące naturalną wodę mineralną lub naturalną wodę źródlaną znajdują się przede wszystkim na terenie powiatu kłodzkiego, ponadto działają też zakłady w powiecie dzierżoniowskim, jeleniogórskim, jaworskim, trzebnickim, świdnickim, wałbrzyskim, złotoryjskim.

W roku sprawozdawczym w zakładach przeprowadzono 12 kontroli, w tym 3 interwencyjne dot. jakości naturalnych wód mineralnych.

W 2020 roku w województwie dolnośląskim do badań laboratoryjnych pobrano ogółem 33 próbki wody mineralnej, z których zdyskwalifikowano 10.

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono nieprawidłowości w zakresie nieprawidłowego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń. W celu wyegzekwowania powyższych nieprawidłowości wszczęto postępowanie administracyjne i wydano 7 decyzji w tym 1 unieruchomienia zakładu i 2 zakazu wprowadzania produktu do obrotu oraz nałożono 1 mandat na kwotę 500 zł.

16.1.7 Zakłady garmazeryjne

W 2020 r. nadzorem objęto 51 zakładów, w tym na wniosek przedsiębiorców zatwierdzono 4. W roku sprawozdawczym skontrolowano 32 obiekty produkcji garmazeryjnej, w których przeprowadzono 47 kontroli, w tym 1 interwencyjną. W celu wyegzekwowania poprawy stanu sanitarno-technicznego wydano 12 decyzji administracyjnych i nałożono 1 mandat na kwotę 500 złotych. Zasady systemu HACCP i dobre praktyki produkcyjne i higieniczne GMP/GHP zostały wdrożone w 47 zakładach.

Zakłady prowadziły działalność w zakresie produkcji i wprowadzania do obrotu wyrobów garmazeryjnych mięsnych (tj. pierogów z różnymi farszami (ruskie, z kapustą, pieczarkami, ze szpinakiem itp.), krokietów, naleśników, kopytek, klusek śląskich), wyrobów garmazeryjnych z udziałem mięsa surowego (np. pierogów, gołąbków, krokietów, kotletów, klusek z mięsem, galaretek, pasztecików z mięsem, flaków, bigosu, kartaczy) oraz wyrobów garmazeryjnych z udziałem ryb i różnego rodzaju sałatek.

W większości nadzorowanych zakładów procesy produkcyjne mają charakter rzemieślniczy, nie są zautomatyzowane, większość czynności wykonywanych jest ręcznie. Stan sanitarno-techniczny zakładów garmazeryjnych jest dobry. Obiekty są zmodernizowane i nowe, zlokalizowane w nowych obiektach, często w budynkach mieszkalnych oraz w starej, zabytkowej zabudowie z nowoczesnym sprzętem i wyposażeniem. Ponadto powstają małe

zakłady garmażeryjne z działalnością często jednoosobową, w których produkcja ma charakter jednorodny asortymentowo, m.in. pierogi, zupy, kanapki, sushi.

Produkcja i sprzedaż odbywa się przy zakładzie produkcyjnym, ponadto pod zamówienie internetowe lub telefoniczne klientów indywidualnych oraz do biur i firm w ramach usług cateringowych. Istniejące zakłady garmażeryjne prowadzą różnorodną produkcję asortymentową, dostosowując się do oczekiwań klientów i nowych trendów żywnościowych, np. produkcja serów roślinnych z orzeszków ziemnych. W ofercie zakładów wyroby sprzedawane są luzem lub pakowane w opakowania jednostkowe wykonane z materiałów przeznaczonych do kontaktu z żywnością z etykietą informacyjną.

Transport wyrobów garmażeryjnych do punktów sprzedaży detalicznej odbywa się środkami transportu przystosowanymi do utrzymania właściwej temperatury przewożonej żywności z możliwością stałego monitoringu temperatur w części ładunkowej. Właściciele zakładów garmażeryjnych składają sukcesywnie wnioski o wydanie decyzji zatwierdzających środki transportu i wpisywane samochody charakteryzują się już dobrym standardem i są przystosowane do rodzaju przewożonej żywności. Rażących nieprawidłowości co do stanu sanitarno-higienicznego lub warunków transportu produkowanej w tej grupie żywności nie stwierdzono.

W zakładach produkcji wyrobów garmażeryjnych stosowane są pośrednio dodatki do żywności w postaci przypraw, koncentratów spożywczych, przetworów owocowo-warzywnych.

Najczęściej powtarzające się nieprawidłowości wykazane w protokołach kontroli sanitarnych to:

- brak wyników badań laboratoryjnych produkowanych wyrobów garmażeryjnych lub wody w ramach kontroli własnej producentów i brak harmonogramów,
- brak udokumentowanych szkoleń zatrudnionych pracowników, brak harmonogramów szkoleń,
- brak prawidłowego znakowania opakowań jednostkowych,
- brak przeglądu i weryfikacji opracowanej dokumentacji HACCP,
- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych.

W ramach nadzoru pobrano do badań laboratoryjnych 42 próbki wyrobów garmażeryjnych – żadna próbka nie została zdyskwalifikowana.

W ramach nadzoru sanitarnego w związku z występowaniem w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF) kontynuowany jest wzmożony nadzór w zakładach garmażeryjnych nad legalnością wprowadzanej do obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego oraz zagospodarowywania odpadów pochodzenia zwierzęcego.

W zakładach garmażeryjnych produkowane są wyroby garmażeryjne z udziałem mięsa np.: pierogi, gołąbki, krokiety, kotlety, kotlety mielone, steki, kluski śląskie z mięsem, galaretki wołowa, paszteciki z mięsem. W skontrolowanych zakładach każdy zakup mięsa surowego oraz środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego jest udokumentowany.

16.2 OBIEKTY OBROTU ŻYWNOCIĄ

16.2.1 Sklepy spożywcze

Sklepy spożywcze stanowią najliczniejszą grupę obiektów będących pod nadzorem PIS. W 2020 r. nadzorem objęto 9279 zakładów, w tym na wnioski przedsiębiorców zatwierdzono 397 sklepów. W dalszym ciągu obserwuje się częste zmiany właścicieli małych sklepów.

W okresie sprawozdawczym na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 3609 sklepów tj. 38,8% w stosunku do zakładów wykazanych w rejestrze, w tym 487 super

i hipermarketów. W zakładach tych przeprowadzono 5741 kontroli, w tym 1793 kontroli interwencyjnych (31 %). W 2020 r. przeprowadzono o 19 % więcej kontroli interwencyjnych w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wnioski dotyczyły m.in.:

- nieprawidłowego stanu sanitarnego higienicznego i technicznego sklepów,
- złej jakości zakupionej żywności po upływie daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia,
- nieprawidłowych warunków przechowywania żywności łatwopsującej się,
- braku przestrzegania higieny przy sprzedaży żywności nieopakowanej,
- obecności szkodników,
- gospodarowania odpadami,
- braku orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych.

Największą liczbę wniosków stanowiły interwencje klientów w sprawie nieprzestrzegania określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem na terytorium RP stanu epidemii- zakażenia wirusem SARS-CoV-2. Wnioski dotyczyły braku maseczek, płynów do dezynfekcji rąk lub rękawiczek ochronnych personelu sklepów.

Wszystkie wnioski formalne zostały rozpatrzone, przeprowadzono kontrole, a wnioskodawcy zostali poinformowani o wynikach kontroli.

Duża liczba kontroli interwencyjnych wynikała również z systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności RASFF.

Powtarzające się nieprawidłowości stwierdzane podczas kontroli sklepów to:

- brak przestrzegania procedur i instrukcji GHP/GMP i zasad HACCP przez personel,
- brak kontroli wewnętrznej i niedostateczne zaangażowania kierownictwa w zakresie przestrzegania prawidłowo opracowanych ww. procedur, instrukcji i zasad, a także brak działań korygujących przy stwierdzonych nieprawidłowościach,
- nieprawidłowe przechowywanie i usuwanie odpadów w tym kategorii III,
- niewłaściwa forma przekazywania informacji klientom dotycząca składu i obecności alergenów przy sprzedaży żywności nieopakowanej,
- brak prawidłowych warunków do przechowywania środków spożywczych, brak prawidłowej segregacji asortymentowej,
- nieprawidłowy stan sanitarny urządzeń chłodniczych, regałów ekspozycyjnych lub ich niewłaściwa pojemność w stosunku do wielkości dostaw żywności,
- niehigieniczna sprzedaż żywności nieopakowanej.

Z uwagi na stwierdzone uchybienia zagrażające zdrowiu lub życiu człowieka – wydano 3 decyzje unieruchomienia obiektów, a także 14 decyzji zakazujących wprowadzania produktu do obrotu. We wszystkich uzasadnionych przypadkach osoby odpowiedzialne i winne zaniedbań ukarano mandatem karnym (388 mandatów na kwotę 105150,00 zł). Łącznie wydano 1004 decyzje administracyjne. Do DPWIS skierowano 5 wniosków o nałożenie kar pieniężnych.

Pobrano do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu 2502 próby żywności, różnych asortymentowo, w tym 1587 prób pobrano w marketach. Zdyskwalifikowano 85 prób żywności, w tym 71 pobranych w supermarketach.

16.2.2 Kioski

W zakładach tych prowadzona jest sprzedaż środków spożywczych tj. m.in. mięsa, drobiu, wędlin, mleka i produktów mlecznych, warzyw i owoców, napojów oraz innych artykułów spożywczych w opakowaniach jednostkowych nie wymagających warunków chłodniczych.

W roku 2020 r. przez kolejny rok z rzędu obserwowano tendencję do zmniejszania się liczby kiosków w stosunku do roku ubiegłego (zmniejszenie liczby kiosków o ok. 7 % w stosunku do roku poprzedniego).

W 2020 r. nadzorem objęto 631 kiosków, w tym na targowiskach 41 kiosków sprzedających mięso i 174 wprowadzających do obrotu inne środki spożywcze. Skontrolowano 108 zakładów podczas łącznie 136 kontroli (w tym 11 kontroli interwencyjnych, co stanowi 8 % wszystkich przeprowadzonych kontroli). W celu wyegzekwowania poprawy stanu sanitarno-technicznego wydano 24 decyzji administracyjnych.

W 615 kioskach wdrożono zasady GHP/GMP, a w 588 wdrożono procedury oparte na zasadach systemu HACCP.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny ścian, sufitów i posadzki, a także urządzeń i sprzętu pomocniczego,
- brak utrzymania bieżącego stanu czystości pomieszczeń oraz wyposażenia zakładu,
- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych,
- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych: po upływie terminu przydatności do spożycia / daty minimalnej trwałości,
- niewłaściwe zabezpieczenie przed szkodnikami, obecność szkodników w zakładzie,
- przechowywanie żywności w nieodpowiedniej temperaturze, poza urządzeniami chłodniczymi,
- brak bieżących zapisów z czynności wykonywanych w ramach opracowanych instrukcji dobrej praktyki higienicznej (GHP) oraz procedur opartych na zasadach systemu HACCP.

Za stwierdzone uchybienia ukarano osoby odpowiedzialne, nakładając w sumie 10 mandatów karnych na łączną sumę 2900 zł.

16.2.3 Magazyny hurtowe

W tej grupie obiektów znajduje się 847 zakładów, z których 65 to hurtownie suplementów diety. W roku sprawozdawczym skontrolowano 307 magazynów hurtowych. Przeprowadzono w sumie 457 kontroli, w tym 160 kontroli interwencyjnych, głównie obejmujących kontrole przeprowadzone w ramach działania systemu RASFF.

W nadzorowanych hurtowniach działalność prowadzona jest w zakresie sprzedaży środków ogólnospożywczych oraz mięsa i wędlin, mleka i przetworów mleczarskich, przetworów rybnych, owoców i warzyw, alkoholi, zbóż, wyrobów cukierniczych, mrożonek, dodatków do żywności.

System HACCP wdrożono w 815 zakładach, co stanowi 96% wszystkich magazynów hurtowych. W znacznej części obiektów opracowano i wdrożono system na zasadach warunków wstępnych, tj. zapewnienie bezpieczeństwa żywności poprzez stosowanie zasad Dobrej Praktyki Higienicznej rozszerzonej o monitorowanie punktów kontrolnych. Najczęściej jako punkty kontrolne wyznaczano przyjęcie towaru i przechowywanie środków spożywczych.

W ramach przeprowadzanych kontroli w magazynach hurtowych szczególną uwagę zwracano na: warunki przechowywania środków spożywczych, znakowanie żywności – w szczególności produktów mięsnych, wdrożenie i przestrzeganie instrukcji dobrej praktyki produkcyjnej, stan sanitarno-higieniczny oraz kondycję techniczną pomieszczeń, źródła pochodzenia środków spożywczych i identyfikowalność żywności.

Najczęściej stwierdzane uchybienia:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń magazynowych (odpryski farby na ścianach i sufitach, niewłaściwy stan techniczny podłóg)
- niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń magazynowych, w tym regałów,
- środki spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia i daty minimalnej trwałości,
- brak weryfikacji systemu HACCP,
- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych,
- niewłaściwe znakowanie produktów spożywczych, w tym suplementów diety,
- brak deklaracji zgodności dla wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

We wszystkich uzasadnionych przypadkach osoby odpowiedzialne i winne zaniedbań ukarano mandatem karnym (12 mandatów na kwotę 4450 zł). W celu uzyskania poprawy stanu sanitarno-technicznego zakładów prowadzono postępowanie administracyjne. Wydano 54 decyzje administracyjne, w tym 2 nakazujące unieruchomienie zakładu oraz 6 zakazujących wprowadzania produktu do obrotu. Ponadto do DPWIS we Wrocławiu zostały skierowane 2 wnioski o nałożenie kar pieniężnych, dotyczące prowadzenia działalności bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu.

W ramach nadzoru nad obiektami w 2020 roku pobrano do badań laboratoryjnych 322 próbki żywności i materiałów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, z których zakwestionowano 7 próbek.

W powiecie legnickim znajdują się dwa duże Centra Dystrybucyjne należące do sieci DINO i LIDL. Centrum Dystrybucyjne DINO zaopatruje sklepy własnej sieci zlokalizowane na terenie województwa dolnośląskiego, wielkopolskiego i części województwa lubuskiego, natomiast Centrum Dystrybucyjne LIDL obsługuje 64 sklepy własnej sieci zlokalizowane na terenie województwa dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego oraz miasta Rawicz z województwa Wielkopolskiego. Na terenie powiatu lubińskiego znajduje się Centrum Dystrybucyjne, zaopatrujące sklepy Biedronka zlokalizowane w województwie dolnośląskim i części województw wielkopolskim i lubuskim.

16.3 OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

16.3.1 Zakłady żywienia zbiorowego otwartego

W 2020 r. na terenie woj. dolnośląskiego skontrolowano 2166 zakładów żywienia zbiorowego otwartego (restauracje i bary) tj. 32 % w stosunku do 6751 zapisanych w rejestrze zakładów. Zasady GHP/GMP wdrożono w 6552 zakładach, czyli w 97 %, a systemu HACCP w 6437 zakładach tj. 95 % wg ewidencji zakładów.

Stan sanitarny zakładów żywienia zbiorowego nie uległ większej poprawie w porównaniu z rokiem ubiegłym. Przyczyną tego był m.in.: brak świadomości i zaangażowania pracowników zakładów, w tym kierownictwa.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono w sumie 2886 kontroli zakładów, w tym 164 interwencyjnych.

Najczęściej stwierdzone uchybienia sanitarne to m. in.:

- nieprawidłowy stan sanitarny pomieszczeń, urządzeń, sprzętów,
- brak badania okresowego wody używanej w zakładzie, żywności nietrwałej mikrobiologicznie produkowanej w zakładzie,
- brak znajomości przez pracowników zasad higieny, orzeczeń lekarskich, brak szkoleń, brak zaangażowania przedsiębiorców do usuwania stwierdzonych nieprawidłowości,

- brak informacji dla konsumentów o składnikach potraw w tym o składnikach alergennych.

W przypadku stwierdzenia usterek sanitarno-technicznych prowadzono postępowanie administracyjne, wydając 943 decyzji administracyjnych z określonym terminem wykonania zaleceń, z czego 8 stanowiły decyzje o unieruchomieniu zakładu.

Za stwierdzone nieprawidłowości nałożono 381 mandatów karnych na łączną kwotę 120450 zł. Ponadto wystosowano do DPWIS we Wrocławiu 8 wniosków o nałożenie kary pieniężnej, m.in. za: prowadzenie działalności bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów oraz prowadzenie działalności niezgodnie z decyzją o zatwierdzeniu zakładu. Ponadto wystosowywano 2 wnioski do Sądu Grodzkiego z uwagi na odmowę przyjęcia mandatów karnych za stwierdzone braki i uchybienia higieniczne i zdrowotne podczas kontroli sanitarnych.

W tej grupie obiektów pobrano do badań laboratoryjnych 192 prób, z czego zakwestionowano 1. Zdyskwalifikowano próbkę owoców morza (z importu) ze względu na nieprawidłowe oznakowanie.

W okresie sprawozdawczym 2020 r. przeprowadzono liczne kontrole tematyczne, głównie przy współudziale funkcjonariuszy Policji. Ww. kontrole odbyły się na terenach Galerii Handlowych, w Centrach Handlowych i na Dworcu Głównym PKP we Wrocławiu. Kontrole polegały na sprawdzeniu przestrzegania obowiązujących rozporządzeń Rady Ministrów dotyczących określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii oraz zaleceń Głównego Inspektora Sanitarnego. Podczas przeprowadzonych czynności kontrolnych w większości zakładów nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z przestrzeganiem ww. obostrzeń przez właścicieli zakładów gastronomicznych. Ponadto przy współudziale Policji Komisariatu Wrocław Stare Miasto przeprowadzono w godzinach nocnych 8 kontroli klubów muzycznych na terenie miasta Wrocławia: w dwóch z nich stwierdzono nieprawidłowości polegające na braku informacji o przeprowadzonej dezynfekcji stolików, braku płynu do dezynfekcji rąk dla klientów oraz braku prawidłowego zabezpieczenia ust i nosa przez pracowników.

16.3.2 Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego

W 2020 r. skontrolowanych zostało 1147 stołówek i bloków żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego tj. 31 % w stosunku do 3679 zarejestrowanych.

Kontrolą objęto:

- 46 stołówek pracowniczych,
- 29 bufety przy zakładach pracy,
- 160 stołówek w domach wczasowych,
- 30 bloków żywienia w szpitalach,
- 24 bloki żywienia w sanatoriach,
- 61 bloków żywienia w domach opieki społecznej,
- 100 stołówek w żłobkach,
- 307 stołówek w przedszkolach,
- 174 stołówek szkolnych,
- 5 stołówek w bursach i internatach,
- 58 stołówek na koloniach, półkoloniach, zimowiskach, obozach,
- 7 stołówek w domach dziecka i młodzieży,
- 5 stołówek studenckich,
- 12 stołówek w zakładach specjalnych i wychowawczych,

- 59 zakładów usług cateringowych,
- 70 innych zakładów żywienia.

Ogółem przeprowadzono 1427 kontroli sanitarnych.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydanych zostało 375 decyzji administracyjnych m.in. z nałożonymi obowiązkami do wykonania.

Stwierdzane uchybienia w części skontrolowanych obiektów dotyczyły m.in.:

- niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń,
- złego stanu sanitarno-technicznego wyposażenia pomieszczeń,
- nieprawidłowego przechowywania artykułów żywnościowych, w tym: bez zachowania segregacji lub w niewłaściwej temperaturze,
- przeterminowanych środków spożywczych,
- braku bieżących zapisów wynikających z opracowanej dokumentacji GHP/GMP, HACCP,
- braku w jadłospisach informacji dla konsumentów o substancjach i produktach powodujących alergię lub reakcje nietolerancji.

Za stwierdzane nieprawidłowości sanitarno-porządkowe osoby winne zaniedbań zostały ukarane mandatami karnymi. Ogółem nałożono 86 mandatów na kwotę 27700 zł. W 4 przypadkach PPIS wystosowali wnioski do DPWIS we Wrocławiu o nałożenie kary pieniężnej.

W tej grupie obiektów pobrano do badań laboratoryjnych 40 próbek – wszystkie prawidłowe.

W grupie 121 bloków żywienia w szpitalach wyróżnić można szpitalne kuchnie centralne, w których przygotowywane są posiłki dla pacjentów od surowca do gotowego wyrobu (45) oraz w 76 żywienia pacjentów odbywa się w systemie cateringowym.

Z uwagi na aktualną sytuację epidemiologiczną, Główny Inspektor Sanitarny rekomendował wstrzymanie lub znaczne ograniczenie odwiedzin handlowych i medycznych w szpitalach, a w późniejszym okresie zamknięcie wszystkich szpitali w związku z rosnącym zakażeniem Covid-19 wśród pacjentów i personelu, dlatego też w roku sprawozdawczym nastąpił znaczny spadek liczby kontroli sanitarnych w tych obiektach. W okresie sprawozdawczym skontrolowano 30 bloków żywienia w szpitalach. Przeprowadzono w nich 40 kontroli. Procedury i instrukcje GHP/GMP, zasady systemu HACCP wdrożono w 120 zakładach zarejestrowanych w tej grupie obiektów.

17 ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH

17.1 OCENA ŚRODOWISKA PRACY

W 2020 roku pion higieny pracy 26 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego oraz WSSE we Wrocławiu jako I instancji objął nadzorem w 2020 roku 8974 zakłady. Zakłady te zatrudniały łącznie 394387 pracowników, z czego 51,32 % zatrudnionych było w zakładach przetwórstwa przemysłowego (obejmujących rodzaje działalności ujęte w działach od 10 do 33 według Polskiej Klasyfikacji Działalności), w górnictwie (działy PKD od 05 do 09) zatrudnionych było 4,89 %, a w opiece zdrowotnej 8,24 % ogółu zatrudnionych. Przeważającą część (82,22 %) nadzorowanych przez pion higieny pracy obiektów stanowiły zakłady małe – zatrudniające do 49 osób.

W roku 2020 przeprowadzono 1674 kontrole w 1389 zakładach. Przeciętna częstotliwość kontroli obiektu wynosiła 1,20.

Kontrole prowadzone w nadzorowanych zakładach wykazały nadal szereg uchybień higieniczno-sanitarnych w zakresie warunków higieny pracy oraz w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych oraz produktów biobójczych.

Szkodliwe warunki pracy, tzn. takie, gdzie pomiarami stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych w środowisku pracy przekraczające wartości ustalonych normatywów higienicznych, wystąpiły w 10,25 % nadzorowanych zakładów (w 818 zakładach).

Do innych ważnych nieprawidłowości należały:

brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – w 16,05 % skontrolowanych zakładów (223 zakłady),

brak oceny ryzyka zawodowego lub niepełna ocena ryzyka zawodowego – 11,30 % (157 zakładów),

niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń – 10,01 % (139 zakładów),

uchybień w zakresie stosowania i wprowadzania do obrotu chemikaliów 7,27 % (101 zakładów),

brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – 6,05 % (84 zakłady),

uchybień w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy – 4,18 % (58 zakładów),

uchybień w zakresie czynników biologicznych w środowisku pracy – 2,30 % (32 zakłady)

uchybień w zakresie produktów biobójczych – 1,87 % (26 zakładów),

brak aktualnych badań lekarskich pracowników – 1,15 % (16 zakładów).

W związku z powyższym Państwowi Inspektorzy Sanitarni wydali łącznie 655 decyzji administracyjnych.

17.2 CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ

Substancje chemiczne i ich mieszaniny, w tym stwarzające zagrożenie

W ewidencji PIS woj. dolnośląskiego 2020 r. w ogólnej liczbie zakładów, które wprowadzały do obrotu substancje w postaci własnej lub jako składniki w mieszaninach, udostępniały je na rynku oraz stosowały substancje chemiczne i ich mieszaniny, było:

- 34 producentów,
- 16 importerów,
- 111 dalszych użytkowników (formulatorów mieszanin chemicznych),
- 1153 dystrybutorów,
- 3520 stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny w działalności zawodowej.

Przeprowadzono łącznie 727 kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych, w tym:

- 7 kontroli u producentów,
- 7 kontroli u importerów,
- 27 kontroli u dalszych użytkowników (formulatorów mieszanin chemicznych),
- 172 kontrole u dystrybutorów substancji i mieszanin chemicznych,
- 514 kontroli u stosujących w działalności zawodowej substancje i mieszaniny chemiczne.

Łącznie skontrolowano 194 podmioty zajmujące się obrotem substancjami chemicznymi w postaci własnej lub jako składniki w mieszaninach oraz 498 zakładów stosujących w działalności zawodowej substancje chemiczne i ich mieszaniny.

Kontrole wykazały nieprawidłowości w 7,58 % skontrolowanych podmiotów (127 podmiotów).

Do najważniejszych uchybień w zakresie nadzoru nad chemikaliami należały: niepoinformowanie Inspektora do Spraw Substancji Chemicznych o wprowadzaniu do obrotu mieszaniny chemicznej niebezpiecznej/stwarzającej zagrożenie na terytorium RP, brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych/stwarzających zagrożenie substancji i mieszanin chemicznych, nieprawidłowe oznakowanie opakowań chemikaliów, brak aktualnego spisu wprowadzanych do obrotu/stosowanych niebezpiecznych/stwarzających zagrożenie substancji i mieszanin chemicznych.

Produkty biobójcze

Powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa dolnośląskiego w 2020 roku obejmowały nadzorem 594 podmioty odpowiedzialne za wprowadzanie do obrotu produktów biobójczych, w tym 33 podmioty zobowiązane do uzyskania pozwolenia na obrót produktem biobójczym.

Przeprowadzono łącznie 222 kontrole w ramach nadzoru nad produktami biobójczymi.

Kontrole pod kątem spełniania wymagań szczegółowych w zakresie wprowadzania tych produktów do obrotu przeprowadzono zarówno w podmiotach wprowadzających te produkty do obrotu (110 kontroli w 107 podmiotach wprowadzających do obrotu produkty biobójcze) jak i stosujących je w działalności zawodowej (103 kontrole). Nieprawidłowości w zakresie produktów biobójczych stwierdzono w wyniku 26 kontroli (w 26 skontrolowanych podmiotach). Do najważniejszych uchybień stwierdzonych w wyniku wszystkich kontroli produktów biobójczych należały: wprowadzanie do obrotu produktów biobójczych bez wymaganego pozwolenia na obrót – w 18 podmiotach dla 20 produktów biobójczych, wprowadzanie do obrotu produktów biobójczych w opakowaniach niewłaściwie oznakowanych – w 4 podmiotach. W sprawie usunięcia stwierdzonych w wyniku kontroli nieprawidłowości związanych

z produktami biobójczymi wydano łącznie 26 nakazów w 18 decyzjach.

W przypadkach natychmiastowego dobrowolnego wycofania przez podmioty ze sprzedaży zakwestionowanych produktów biobójczych decyzji administracyjnych nie wydano.

Kierowano również pisma do państwowych inspektorów sanitarnych właściwych miejscowo ze względu na siedzibę podmiotów odpowiedzialnych za wprowadzanie do obrotu produktów biobójczych informujące o stwierdzonych nieprawidłowościach.

Prekursory narkotyków kategorii 2 i 3

W 2020 roku liczba podmiotów w ewidencji powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego wprowadzających do obrotu prekursory narkotyków kategorii 2 i 3 wyniosła 86, w tym:

liczba wprowadzających do obrotu prekursory narkotyków kategorii 2 – 12 podmiotów,

liczba wprowadzających do obrotu prekursory narkotyków kategorii 3 – 82 podmioty,

liczba eksporterów (do krajów trzecich) – 1 podmiot.

Liczba podmiotów w ewidencji powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego stosujących prekursory narkotyków kategorii 2 i 3 w 2020 roku wyniosła 190.

17.3 OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO

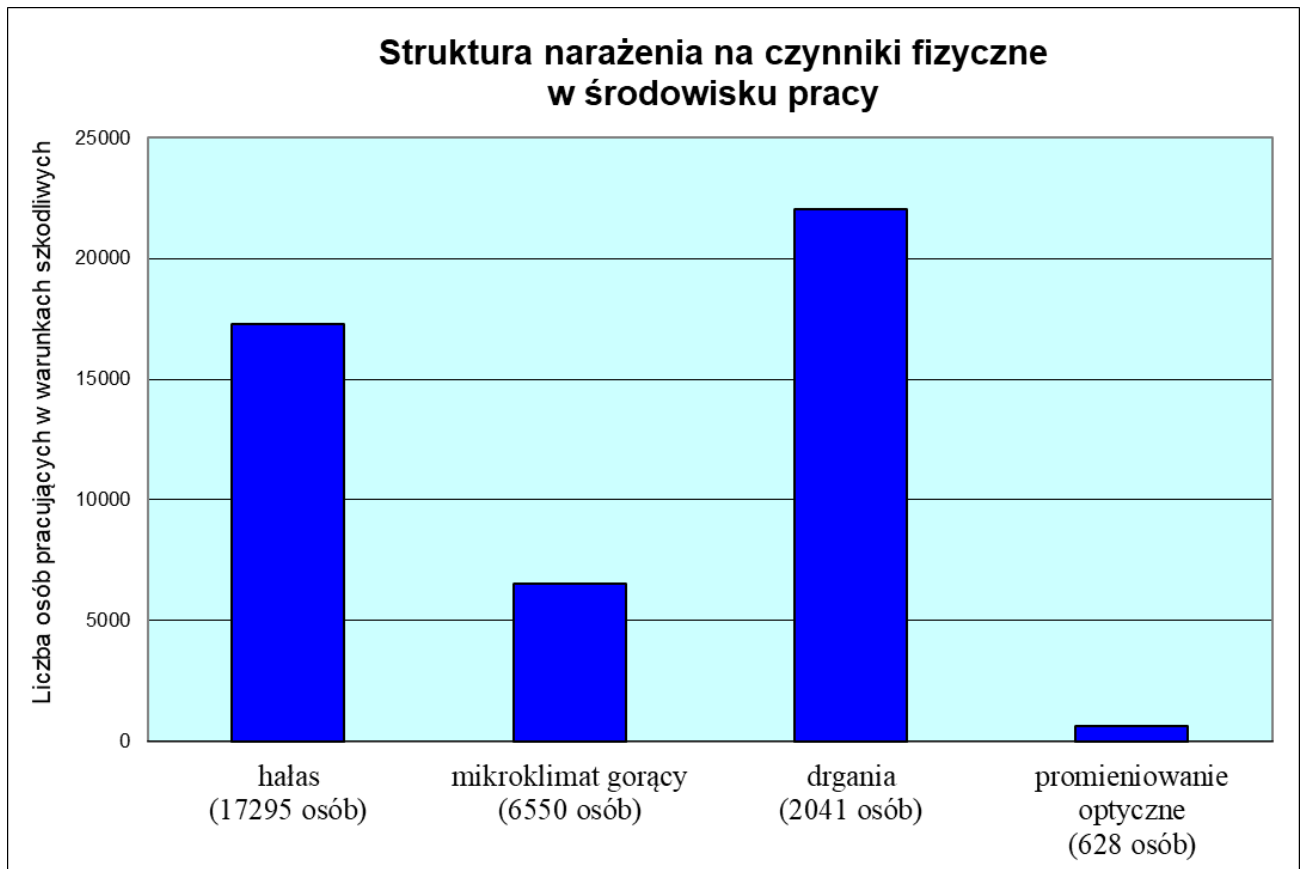
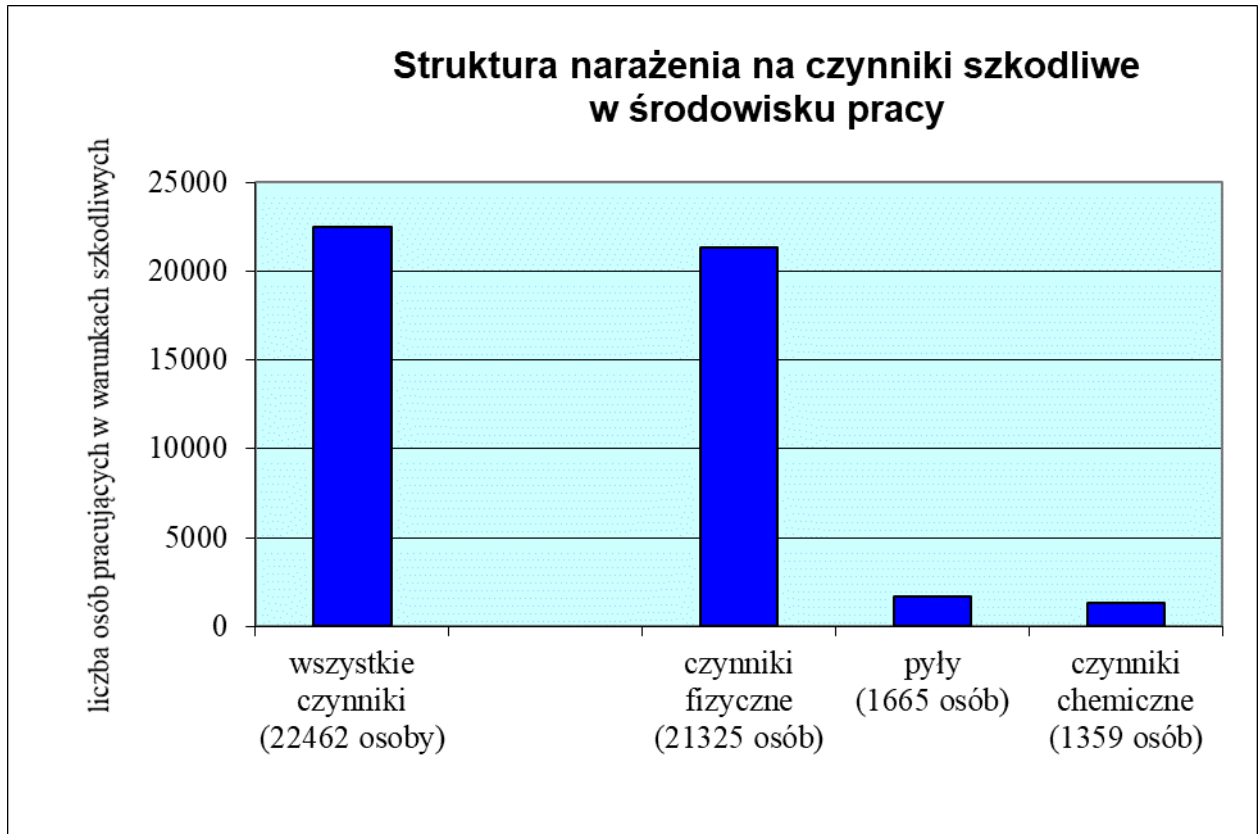
Kontrolowano poziom narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, mogące powodować u pracowników następstwa zdrowotne w postaci chorób zawodowych.

Z danych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego wynika, że w szkodliwych warunkach pracy, tj. takich, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy pracowało łącznie 22462 osoby, co stanowiło 5,69 % wszystkich osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem.

Występowanie przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych w środowisku pracy stwierdzono w 818 nadzorowanych zakładach pracy i w 174 zakładach pracy skontrolowanych w 2020 roku.

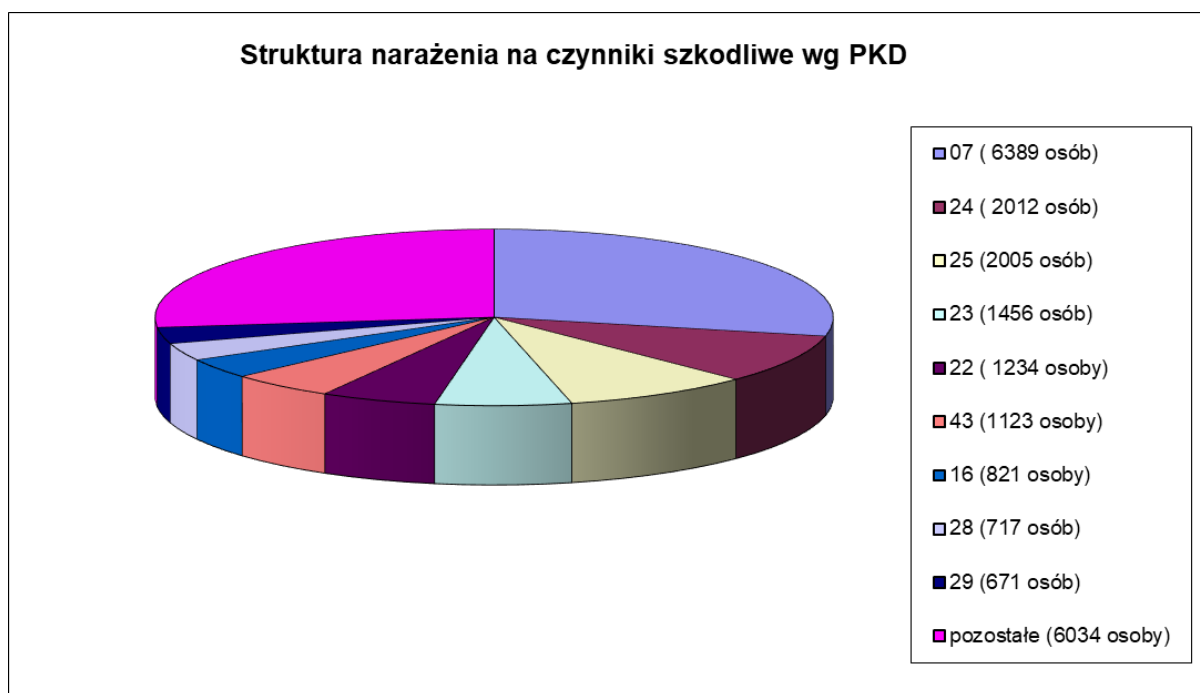
Narażenie na poszczególne grupy czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, dla których stwierdzono stężenia i natężenia przekraczające normatywy higieniczne, przedstawiało się następująco:

- czynniki chemiczne, w tym głównie metale i ich związki (ołów, arsen, miedź, nikiel) – 1359 osób;
- pyły (w przeważającej większości pyły o działaniu zwłókniającym stwarzające ryzyko pylicy płuc) – 1665 osób;
- czynniki fizyczne – 21325 osób, w tym:
  - hałas – 17295 osób;
  - drgania – 2041 osób;
  - mikroklimat gorący – 6550 osób;
  - promieniowanie optyczne – 628 osób.

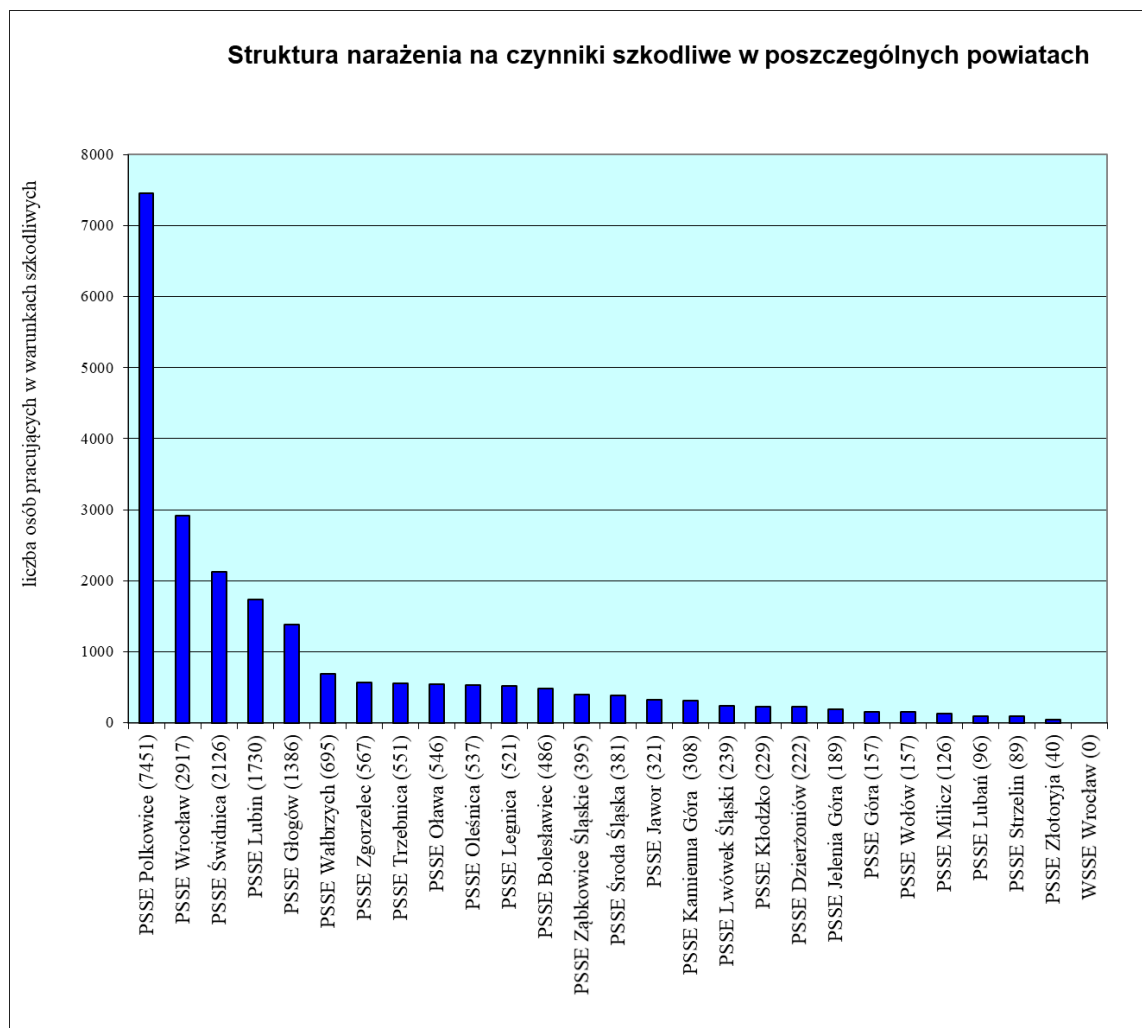

Największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy występowały w zakładach pracy zajmujących się:

- górnictwem rud metali (PKD 07), narażenie na hałas, pyły, drgania, mikroklimat gorący – łącznie 6389 osób;
- produkcją metali (ołów, arsen, miedź, nikiel), (PKD 24), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne, promieniowanie optyczne, mikroklimat gorący – łącznie 2012 osób;
- produkcją metalowych wyrobów gotowych (PKD 25), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne, drgania, mikroklimat gorący 2005 osób;
- produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (PKD 23), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne, drgania, mikroklimat gorący – łącznie 1456 osób;
- produkcją wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy (PKD 22), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne, mikroklimat gorący – łącznie 1234 osoby;
- budownictwem (PKD 43), narażenie na hałas i pyły – łącznie 1123 osoby;
- produkcją wyrobów z drewna (PKD 16), narażenie na hałas, pyły drewna – 821 osób;
- produkcją maszyn i urządzeń (PKD 28), narażenie na hałas i pyły – 717 osób.
- produkcją pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (PKD 29), narażenie na hałas, pyły – łącznie 671 osób.

Największą liczbę pracowników pracujących w warunkach szkodliwych odnotowano w powiecie polkowickim.

Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał, podobnie jak w latach ubiegłych, ponadnormatywny hałas.

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami wydano 51 decyzji administracyjnych dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych.

Do głównych działań podejmowanych przez pracodawców w celu zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy należały:

- remonty lub wymiana starych, zużytych maszyn i urządzeń na nowe, wymiana filtrów, stosowanie zraszania,
- zaopatrzenie pracowników w rękawice antywibracyjne, maski przeciwpyłowe, maski z pochłaniaczami dobranymi do rodzaju i poziomu stężeń czynników chemicznych,
- konserwacja lub wykonanie nowej instalacji wentylacji odciągowej miejscowej na stanowiskach pracy,
- wydzielenie stanowisk pracy związanych z występowaniem przekroczeń, oznakowanie stref zagrożenia,
- skrócenie czasu narażenia,
- opracowanie i wdrożenie programu działań technicznych i organizacyjnych, mających na celu najskuteczniejsze ograniczenie narażenia pracowników na hałas i drgania mechaniczne,
- zamontowanie ekranów dźwiękochłonnych i wyciszenie urządzeń,
- zapewnienie skutecznej wentylacji pomieszczeń i stanowisk pracy,

- zaopatrzenie pracowników w indywidualne ochronniki słuchu dobrane co do wielkości charakteryzujących hałas i do cech indywidualnych pracowników,
- zastosowanie nowych materiałów niezawierających zanieczyszczeń pyłowych,
- wyposażenie pracowników w specjalistyczne kombinezony,
- wyposażenie kabin suwnicowych w dodatkowe obudowy celem zmniejszenia oddziaływania mikroklimatu gorącego,
- obniżenie stężenia czynników szkodliwych do obowiązujących norm,
- zmieniono profil produkcji,
- szkolenie pracowników w zakresie poprawnego i bezpiecznego posługiwania się środkami pracy,
- wprowadzenie ciągłego monitoringu stanu urządzeń odpylających,
- wdrożenie nowych maszyn,
- zmiana organizacji pracy, poprzez wprowadzenie dodatkowych przerw w pracy i rotacji pracowników.

Ponadto, w wyniku postępowania prowadzonego przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych ulega poprawie stan higieniczny środowiska pracy pracowników, a także stan sanitarny pomieszczeń produkcyjnych i zaplecza socjalno-sanitarnego.

Narażenie na czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy

Narażenie zawodowe pracowników woj. dolnośląskiego na czynniki rakotwórcze lub mutagenne jest na bieżąco monitorowane, a dane weryfikowane.

W roku 2020 stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa dolnośląskiego przeprowadziły w 174 zakładach pracy 199 kontroli z zakresu nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi. Kontrole miały na celu sprawdzenie przestrzegania przez pracodawców przepisów prawnych w zakresie czynników rakotwórczych, wynikających z ustawy Kodeks pracy oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy. W skontrolowanych podmiotach w narażeniu na czynniki rakotwórcze lub mutagenne pracowało 4729 osób, w tym 641 kobiet.

Leki cytostatyczne

W 2020 r. pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzili działania kontrolne z zakresu nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników narażonych na substancje rakotwórcze lub mutagenne zawarte w lekach cytostatycznych. Skontrolowano 3 podmioty lecznicze z 11 będących w ewidencji, w których stosowane są leki cytostatyczne. Przy podawaniu leków cytostatycznych zatrudnionych ogółem było 83 osoby, w tym 77 kobiet. W trakcie kontroli w jednej placówce stwierdzono brak uwzględnienia substancji o działaniu rakotwórczym i mutagennym zaklasyfikowanych do kategorii 1A i 1B przy stosowaniu cytostatyków. Zakład w ciągu kilkunastu dni przesłał poprawiony rejestr czynników rakotwórczych. W pozostałych zakładach nie stwierdzono nieprawidłowości.

Narażenie na czynniki biologiczne

W roku sprawozdawczym na terenie województwa dolnośląskiego zewidencjonowano 1953 zakłady pracy, w których występowały szkodliwe czynniki biologiczne. W 2020 roku na obszarze województwa dolnośląskiego przeprowadzono 297 kontroli w 274 zakładach

pracy, w których występowały szkodliwe czynniki biologiczne. W 32 przypadkach stwierdzono uchybienia higieniczno-sanitarne w następującym zakresie: brak rejestru prac narażających pracowników na działanie szkodliwego czynnika biologicznego zakwalifikowanego do 3 i 4 grupy zagrożenia, brak rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia, brak oceny ryzyka zawodowego dotyczącego szkodliwych czynników biologicznych, brak odpowiednich procedur i instrukcji, brak szkoleń pracowników w zakresie narażenia na szkodliwe czynniki biologiczne. W wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych wydano 32 decyzje nakazujące poprawę warunków pracy.

17.4 CHOROBY ZAWODOWE

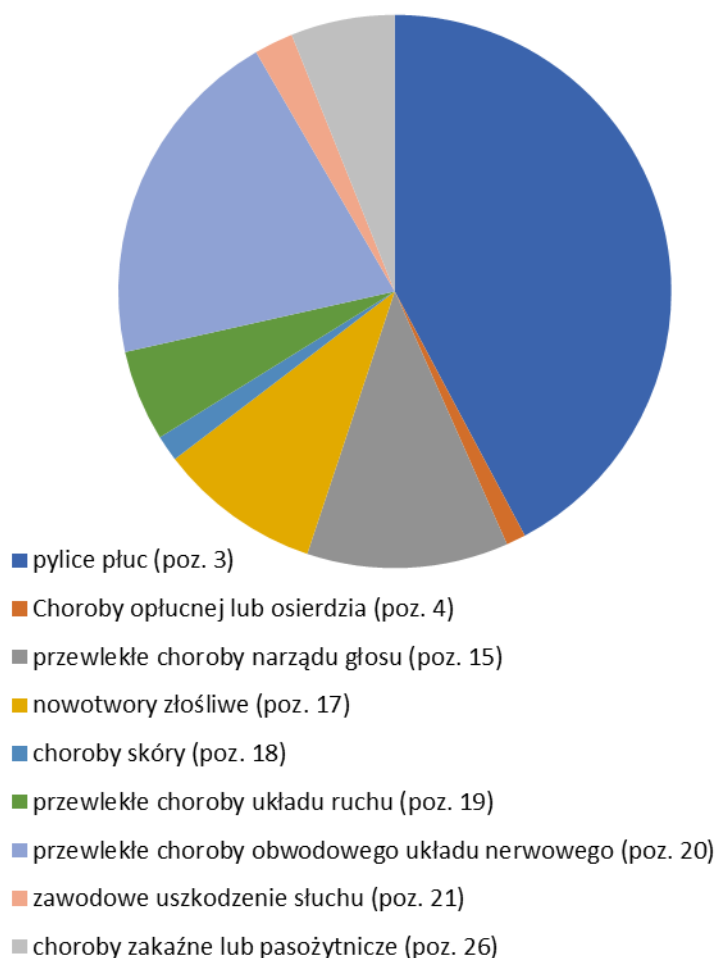
Następstwem pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia są choroby zawodowe. W 2020 roku w województwie dolnośląskim dokonano 476 zgłoszeń podejrzeń chorób zawodowych, z czego stwierdzono 263 chorób zawodowych. W roku poprzednim stwierdzono 315 chorób zawodowych.

W strukturze zachorowalności na choroby zawodowe w 2020 roku czołowe miejsce zajmują następujące jednostki chorobowe:

1. pylice płuc (poz. 3) – 111 przypadków (42% ogółu stwierdzonych chorób zawodowych),
2. przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20) – 53 przypadki (20%),
3. przewlekłe choroby narządu głosu (poz. 15) – 31 przypadki (12%),
4. nowotwory złośliwe (poz. 17) – 25 przypadków (10%).
5. choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa (poz. 26) – 16 przypadków (6%).

Choroby te stanowią 90% wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych w województwie dolnośląskim w 2020 roku; w różnych latach zmienia się kolejność dominujących jednostek chorobowych.

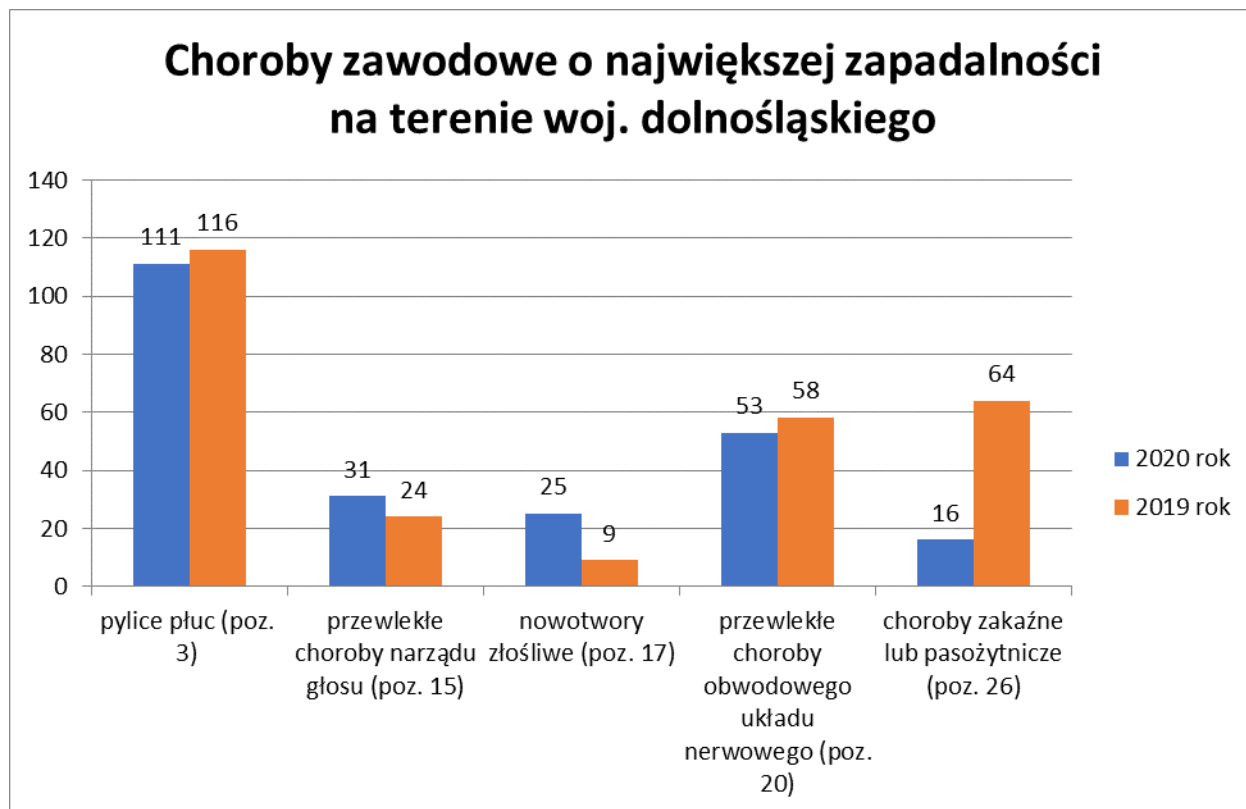
Choroby zawodowe stwierdzone w woj. dolnośląskim w 2020 roku

Choroby zawodowe o najwyższej zapadalności na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku w porównaniu z rokiem 2020.

Lp.	Rok 2019		Rok 2020	
	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób
1	Pylice płuc (poz. 3)	116	Pylice płuc (poz. 3)	111
2	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)	58	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)	53
3	Przewlekłe choroby narządu głosu (poz. 15)	24	Przewlekłe choroby narządu głosu (poz. 15)	31
4	Nowotwory złośliwe (poz. 17)	9	Nowotwory złośliwe (poz. 17)	25

W roku 2020 ogółem stwierdzono 16 przypadków chorób zakaźnych lub pasożytniczych (poz. 26). Wśród ww. chorób dominowała borelioza – stwierdzono 13 przypadków tej choroby (57 w roku 2019). Drugą najczęściej stwierdzaną chorobą zakaźną była odra – 2 przypadki, ponadto stwierdzono także 1 przypadek zachorowania na gruźlicę (również 1 przypadek w roku 2019).

W poszczególnych rodzajach działalności w gospodarce narodowej dominowały następujące choroby zawodowe:

- w ochronie zdrowia i opiece społecznej oraz w leśnictwie, działalności weterynaryjnej i w rolnictwie – choroby zakaźne lub pasożytnicze;
- w górnictwie i kopalnictwie – pylice płuc;
- w edukacji – przewlekłe choroby narządu głosu związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym;
- w przemyśle produkcyjnym – przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz przewlekłe choroby układu ruchu.

Reasumując, w województwie dolnośląskim najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w roku 2020 były: pylice płuc, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz przewlekłe choroby narządu głosu oraz nowotwory złośliwe. Liczba stwierdzanych przypadków pylic płuc oraz przewlekłych chorób obwodowego układu nerwowego utrzymuje się na podobnym poziomie w porównaniu z rokiem poprzednim. W przypadku chorób zakaźnych lub pasożytniczych i ich następstw, które zaliczane są od lat do jednych z najczęściej stwierdzanych chorób zawodowych, nastąpił znaczny spadek o 48 przypadków. Z kolei liczba rozpoznanych chorób narządu głosu nieznacznie wzrosła, podobnie jak liczba stwierdzonych nowotworów złośliwych.

18 ŚRODKI ZASTĘPCZE

W 2020 roku PIS woj. dolnośląskiego w ramach nadzoru nad przestrzeganiem zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych nie przeprowadziła we współpracy z Policją kontroli, przede wszystkim ze względu na epidemię SARS-CoV-2 (12 w analogicznym okresie w roku ubiegłym), jednakże w dalszym ciągu organy inspekcji odnotowują wzrost liczby spraw przekazywanych przez organy ścigania w celu prowadzenia postępowań administracyjnych.

W przypadku gdy dochodzi do uzasadnionego podejrzenia, iż podmiot/osoba fizyczna łamie zakaz wprowadzania do obrotu i/lub wytwarzania środków zastępczych PPIS woj. dolnośląskiego prowadzą postępowania administracyjne w sprawie wstrzymania wytwarzania / wprowadzania do obrotu produktów i ich zatrzymania oraz nakazania zaprzestania prowadzenia działalności w pomieszczeniach lub obiektach służących wytwarzaniu lub wprowadzaniu tych produktów do obrotu na czas niezbędny do usunięcia zagrożenia, nie dłuższy niż 3 miesiące, zgodnie z art. 44c ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Ponadto w ramach prowadzonego postępowania dokonuje się szeregu czynności procesowych, a jeżeli podejrzone produkty okażą się środkami zastępczymi wszczyna się i prowadzi kolejne postępowania administracyjne, tj.:

- postępowanie w sprawie zakazania wytwarzania/wprowadzania do obrotu produktów i nakazania ich zniszczenia na podstawie art. 44c ust. 4 u.p.n.
- postępowanie w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za wprowadzanie do obrotu środków zastępczych na podstawie art. 52a u.p.n.,
- postępowania w sprawie obciążenia strony kosztami prowadzonego postępowania i badań, w wyniku których stwierdzono, że badany produkt jest środkiem zastępczym art. 44c ust. 6 u.p.n.
- postępowanie w sprawie obciążenia opłatą za czynności kontrolne z art. 36 ust. 1 ustawy o PIS.

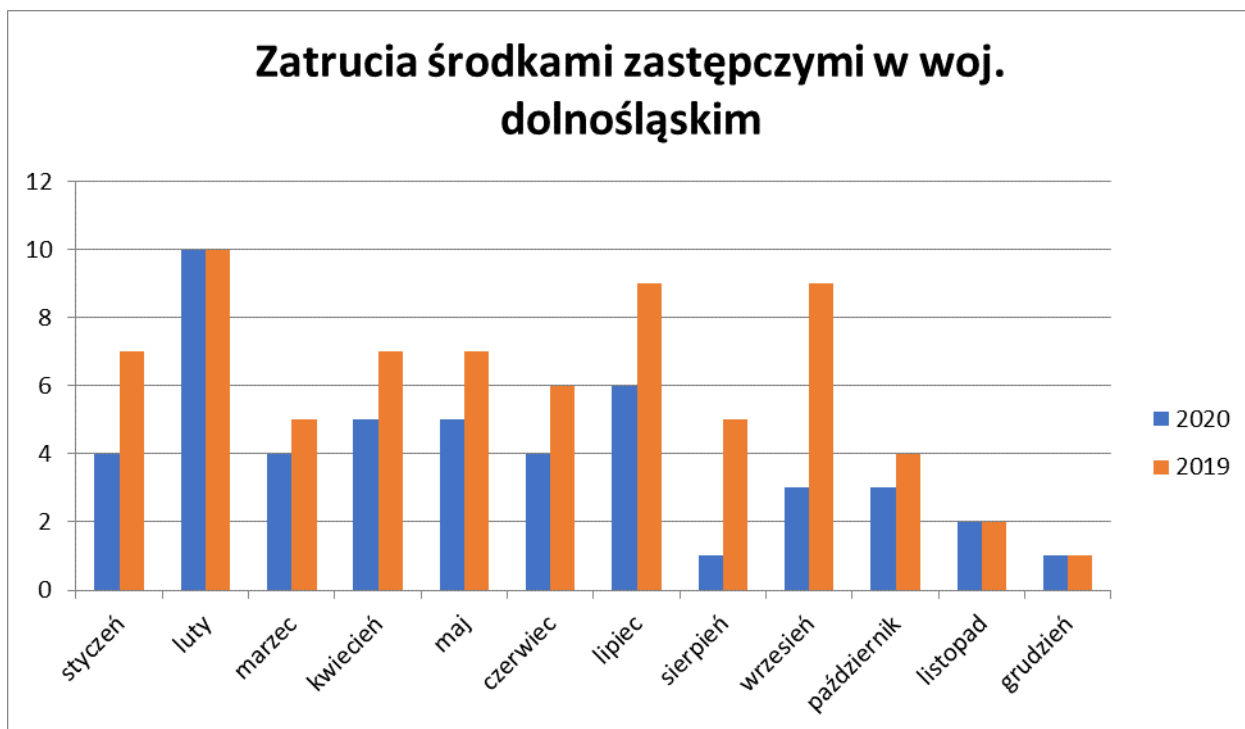
W ramach ww. postępowań PIS woj. dolnośląskiego w omawianym okresie wydał 44 decyzje administracyjne (w analogicznym okresie w roku ubiegłym 315).

W konsekwencji współpracy z organami ścigania:

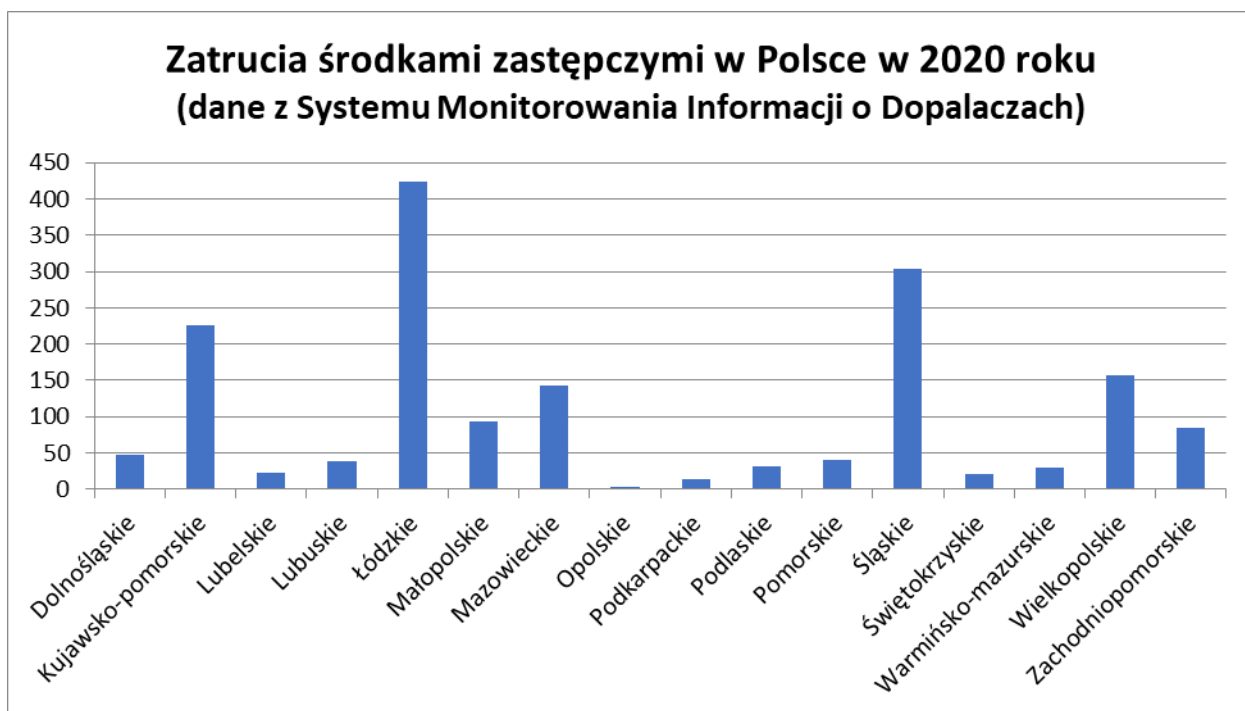
- zabezpieczono 63 opakowań produktów, o łącznej masie 123,4 gram;
- nałożono kary pieniężne o łącznej wartości 120 000 zł.

Ponadto PIS woj. dolnośląskiego w ramach współpracy z Ministerstwem Zdrowia gromadzi informacje od podmiotów leczniczych o liczbie osób zgłaszających się z objawami zatrucia środkami zastępczymi oraz podejrzeniami zatrucia środkami zastępczymi.

W 2020 roku zgłoszono do Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego 48 przypadki podejrzeń zatrucia (dane z Systemu Monitorowania Informacji o Dopalaczach). W porównaniu z analogicznym okresem minionego roku zanotowano spadek, bowiem w roku ubiegłym odnotowano 72 takie przypadki. W rozbiciu na miesiące przedstawia się to następująco:

W porównaniu z innymi województwami, woj. dolnośląskie znajduje się na 8 miejscu w Polsce (10 miejsce w analogicznym okresie ubiegłego roku) pod względem zgłoszonych przez podmioty lecznicze przypadków podejrzeń zatruc.

19 ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

- 1) Na terenie województwa dolnośląskiego zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawuje 26 Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych i Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu. W ramach wykonywanych zadań sprawowano nadzór nad warunkami higieny środowiska, higieny wypoczynku i rekreacji, higieny radiacyjnej, higieny pracy, higieny nauczania i wychowania, warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku oraz warunkami higieniczno-sanitarnymi udzielania świadczeń zdrowotnych. Działania podejmowano na etapie planowania, projektowania i dopuszczania do użytkowania obiektów budowlanych, zgodnie z zakresem określonym w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zadania wykonywano współdziałając w postępowaniu administracyjnym prowadzonym w sprawach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w sprawach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, czy współdziałając w postępowaniu innym, prowadzonym przez organ administracji architektoniczno - budowlanej. Ponadto realizowano zadania wynikające z przepisów ustawy Prawo budowlane, Prawo ochrony środowiska, Prawo atomowe, o działalności leczniczej, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o żegludze śródlądowej, a także wynikające z rozporządzeń wykonawczych do tych ustaw. Stanowiska zajmowano na podstawie dokonanej oceny warunków sanitarnych i zdrowotnych. Poprzez takie działanie sprawowano nadzór zapobiegawczy nad stanem sanitarnym terenu objętego kontrolą. Celem nadzoru była ochrona zdrowia ludzi przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych oraz zapobieganie powstawaniu chorób.

- 2) W 2020 roku, w ramach działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie dolnośląskim, w dziedzinie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego, zajęto m.in.:
  - **57** stanowisk w sprawach projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w tym **1** stanowisko negatywne,
  - **782** stanowiska w sprawach projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym **6** stanowisk negatywnych,
  - **782** stanowiska w sprawach dotyczących potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym **149** stwierdzających taką potrzebę,
  - **83** stanowiska w sprawach środowiskowych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia,
  - **299** stanowisk w sprawach dokumentacji projektowej, w tym **3** stanowiska negatywne,
  - **1735** stanowisk w sprawach dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych, w tym **7** stanowisk negatywnych,
  - **8** stanowisk w sprawach projektów polityk, strategii, planów czy programów,
  - **258** stanowisk w sprawach odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych, w tym **15** odmawiających zgody na odstępstwo,
  - **125** stanowisk w sprawach projektów pracowni z aparatem rentgenowskim,
  - **33** stanowiska w sprawach projektów planów remediacji historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi,
  - **18** stanowisk dotyczących obiektów przystosowanych do potrzeb wynikających z ogłoszonego stanu epidemii z powodu Covid-19,
  - **799** stanowisk w sprawach niewymienionych powyżej m.in. dotyczących warunków zabudowy czy lokalizacji inwestycji celu publicznego, zastosowania materiałów do dystrybucji wody, w sprawach inwestorów starających się

o dofinansowanie ze środków unijnych, zastosowania recyrkulacji powietrza w obiektach ochrony zdrowia, usytuowania wyrzutni powietrza na poziomie terenu, lokalizacji zbiorników bezodpływowych, lokalizacji miejsc do czasowego gromadzenia odpadów stałych, dopuszczenia do eksploatacji statków itp.

- 3) Wykonując zadania w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przeprowadzono **1349** kontroli obiektów budowlanych.

20 STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

W 2020 r. z uwagi na wystąpienie na terenie kraju epidemii SARS CoV-2, pracownicy pionów Higieny Dzieci i Młodzieży zostali w pełni zaangażowani do pracy w przeciwdziałaniu epidemii. W związku z ograniczeniem od dnia 12 marca 2020 r. funkcjonowania jednostek systemu oświaty i przejściem szkół na nauczanie zdalne wstrzymano realizowanie Harmonogramu kontroli na 2020 r.

Na bieżąco przekazywano organom prowadzącym placówki nauczania i wychowania oraz samym placówką wytyczne oraz stanowiska GIS dotyczące powyższego problemu: Wytyczne przeciwepidemiczne dla przedszkoli, żłobków, szkół, Stanowisko GIS w sprawie stosowania środków do dezynfekcji rąk u dzieci, w sprawie ozonowania pomieszczeń placówek oświatowych, itp. Ponadto wytyczne zamieszczano na stronie internetowej PSSE.

Po wznowieniu funkcjonowania przedszkoli, żłobków i szkół w ograniczonej formie przeprowadzono kontrole, których zakres dotyczył między innymi oceny wdrożenia i przestrzegania wytycznych przeciwepidemicznych Głównego Inspektora Sanitarnego w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzeniania się COVID-19. Podczas tych kontroli szczególną uwagę zwracano na: wprowadzenie i przestrzeganie procedur i zasad funkcjonowania placówek w czasie epidemii w reżimie sanitarnym, zapewnienie środków do dezynfekcji rąk przy wejściach do budynków i w innych miejscach, zapewnienie stałej dostępności do środków higieny osobistej w toaletach (mydła, płynu dezynfekcyjnego, ręczników jednorazowego użytku), usunięcie z pomieszczeń przedmiotów i sprzętu, którego nie można umyć lub wydezynfekować, wietrzenie pomieszczeń, wyznaczenie pomieszczenia w którym można odizolować ucznia w przypadku stwierdzenia objawów chorobowych, monitorowanie codziennych prac porządkowych, ze szczególnym uwzględnieniem utrzymania czystości w salach zajęć, pomieszczeń sanitarnohigienicznych, ciągów komunikacyjnych, dezynfekcji powierzchni dotykowych -poręczy, klamek i powierzchni płaskich (blatów, włączników, klawiatur).

W sierpniu 2020 r. przed rozpoczęciem nowego roku szkolnego 2020/2021 uczestniczono w spotkaniach z dyrektorami szkół i przedstawicielami organów prowadzących. Podczas spotkań omówiono zagadnienia dotyczące „Wytycznych GIS, MZ i MEN dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek obowiązujących od 1 września 2020 r”. oraz odpowiadano na pytania i wątpliwości w zakresie organizacji nowego roku szkolnego w stanie epidemii.

Po rozpoczęciu roku szkolnego 2020/2021 zgodnie z § 18 ust. 2 a, 2 c rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1604) na wnioski dyrektorów placówek oświatowych wydawano opinie o czasowym zawieszeniu zajęć w szkołach i przedszkolach ze względu na sytuację epidemiologiczną. Na 926 wniosków złożonych przez dyrektorów przedszkoli i szkół do PPIS woj. dolnośląskiego wydano 824 opinie pozytywne ze względu na zwiększone ryzyko epidemiczne związane z zakażeniem SARS-CoV-2 oraz koniecznością wprowadzenia ograniczeń w celu zapewnienia bezpieczeństwa epidemiologicznego dzieciom, uczniom i pracownikom. Ponadto wydano 102 opinie negatywne w związku z brakiem przesłanek epidemiologicznych na ograniczenie zajęć.

Prowadzono stały kontakt teleinformatyczny z dyrektorami placówek nauczania i wychowania i organami prowadzącymi w zakresie funkcjonowania tych placówek w czasie pandemii oraz w przypadkach zachorowań na COVID-19 pracowników lub uczniów.

Również Dyrektorzy żłobków występowali do Powiatowego Inspektora Sanitarnego o wydanie opinii o zawieszeniu funkcjonowania żłobków zgodnie z § 2b rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w związku z

zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19; (Dz. U. poz. 652 z późn. zm.). Na 32 wnioski, które wpłynęły do PPIS rozpatrzono pozytywnie 31.

W grudniu 2020 r. pracownicy pionu Higieny Dzieci i Młodzieży na terenie Dolnego Śląska rozpoczęli przygotowania do przeprowadzenia na terenie swoich powiatów w dniach 11.01- 17.01. 2021r. wykonania badań PCR w kierunku SARS-CoV-2 dla nauczycieli klas I-III i szkół specjalnych i pracowników niepedagogicznych w ramach ogólnopolskiej akcji inicjowanej przez MEN i GIS w Warszawie dotyczącej przedmiotowej sprawy. Pracownicy Działu Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia WSSE we Wrocławiu brali czynny udział w koordynowaniu powyższej akcji na terenie województwa dolnośląskiego.

W 2020 roku pracownicy pionu Higieny Dzieci i Młodzieży Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego obejmowali nadzorem 3116 stałych placówek oświatowo-wychowawczych, w których przeprowadzono 1250 kontroli sanitarnych. Z uwagi na wystąpienie na terenie kraju epidemii SARS CoV-2, nie przeprowadzono wszystkich kontroli zaplanowanych w harmonogramach kontroli, które obejmowałyby całościową ocenę higieniczno-sanitarną placówki wraz oceną higienicznych procesów nauczania. Część kontroli przeprowadzanych w placówkach miała na celu ustalenie stosowania na terenie placówek procedur przeciwepidemicznych oraz zastosowania w placówkach środków dezynfekcyjnych, mycia i dezynfekowania powierzchni itp.

Ponadto przeprowadzono ogółem 563 kontroli turnusów zimowego i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży zgłoszonych do elektronicznej bazy Ministra Edukacji Narodowej, w tym 392 w formie wyjazdowej i 171 w miejscu zamieszkania uczestników.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w 2020 roku wydano ogółem 254 decyzji administracyjnych w tym zmieniających termin wykonania obowiązków – 166. Wyegzekwowano ogółem 84 decyzji w tym z lat ubiegłych 73. Ponadto nałożono 1 mandat karnych na kwotę 100 złotych.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzono kontrole uwzględniały zagadnienia w zakresie oceny:

- stanu sanitarno-technicznego budynków i pomieszczeń;
- stanu technicznego podstawowych urządzeń sanitarnych;
- warunków sanitarnych do utrzymania higieny osobistej uczniów;
- bezpiecznego użytkowania bloków sportowych;
- warunków stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w szkolnych pracowniach chemicznych;
- dostosowania mebli szkolnych/przedszkolnych do zasad ergonomii;
- higieny pracy umysłowej uczniów-oceny tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych;
- oceny warunków sanitarnych w gabinetach profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej;
- warunków zdrowotnych w pracowniach komputerowych;
- warunków do praktycznej nauki zawodu;
- dożywiania uczniów;
- warunków wypoczynku i rekreacji;
- przestrzegania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

20.1 SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Z 1091 objętych ewidencją szkół skontrolowano 265.

W wyniku kontroli wykazano 14 budynki w złym stanie technicznym pomieszczeń

(dotyczyło 6 szkół podstawowych, 6 zespołów szkół, 2 liceów ogólnokształcących).

W skontrolowanych szkołach sprawdzano również warunki do utrzymania higieny osobistej oceniając dostępność do mydła w dozownikach, suszarek do rąk lub ręczników jednorazowych, papieru toaletowego. Wszystkie skontrolowane szkoły zapewniały uczniom podstawowe środki higieny osobistej. W województwie dolnośląskim nie ma ustępów zewnętrznych. W 10 szkołach odnotowano ponadnormatywną liczbę uczniów w stosunku do posiadanych urządzeń sanitarnych (umywalk i oczek ustępowych). W 2 skontrolowanych szkołach stwierdzono brak bieżącej, ciepłej wody w sanitariatach. W 3 szkołach odnotowano niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń. Za stwierdzone nieprawidłowości wszczynano postępowania administracyjne zakończone wystawieniem decyzji.

Organy prowadzące mimo słabej kondycji finansowej wspierają swoje placówki w remontach i modernizacjach na różnych poziomach ich potrzeb. Ponadto dużym wsparciem dla placówek oświatowych są nadal środki z UE przeznaczone na przeprowadzanie prac związanych z termomodernizacją budynków: ocieplanie budynków, remont elewacji, wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, wymiana grzejników c.o., remonty kotłowni. Należy zaznaczyć, że szczególnym utrudnieniem jest prowadzenie prac remontowych w czasie funkcjonowania placówek. W 2020 r. w porównaniu do roku ubiegłego wykonywano więcej wycinkowych prac remontowo-naprawczych, z uwagi na brak dzieci w szkołach związanym z ustanowieniem określonych ograniczeń w związku z wystąpieniem stanu epidemii. W celu poprawy warunków pobytu dzieci i młodzieży w placówkach wydawano decyzje administracyjne zobowiązujące dyrektorów tych placówek do usunięcia uchybień w określonych terminach, wystosowano do organów prowadzących szkoły wystąpienia o stwierdzanych podczas kontroli nieprawidłowościach.

Dyrektorzy placówek często występowali do organu PIS z wnioskami o prolongatę terminu wykonania obowiązków, nałożonych decyzjami administracyjnymi uzasadniając niewykonanie nakazów w określonych terminach trudnościami finansowymi. Tylko uzasadnione wnioski były rozpatrywane przez PIS pozytywnie.

Ponadto:

1. Podczas przeprowadzanych kontroli nie stwierdzano łamania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.
2. Oceniono również stopień realizacji § 4 a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, który zobowiązuje szkoły do zapewnienia uczniom możliwość pozostawienia w placówce części podręczników i przyborów szkolnych. Kontrole wykazały, że na 259 skontrolowanych w tym zakresie placówek 4 Zespoły Szkół nie zapewniły uczniom miejsca na pozostawianie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych zgodnie z ww. rozporządzeniem.
3. W zakresie dostępności do gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej to na 265 skontrolowanych placówek, odnotowano brak gabinetów w 59 szkołach. Szkoły nie posiadające gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej zapewniają uczniom opiekę pielęgniarstwa w wymaganym zakresie w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówek, w gabinecie innej szkoły lub poza szkołą w podmiotach leczniczych, przez lekarzy rodzinnych na podstawie deklaracji wyboru lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Skontrolowane gabinety spełniały wymagania higieniczno-sanitarne tj.: pomieszczenia wyposażone były w punkty poboru bieżącej, ciepłej i zimnej wody, przy umywalkach ściany wyłożone były materiałami gładkimi, nienasiąkliwymi, odpornymi na działanie środków myjąco-dezynfekcyjnych, podłogi wykonane z materiałów trwałych, zmywalnych. Stan sanitarno-techniczny gabinetów nie budził zastrzeżeń.
4. W zakresie dostępności do gabinetów świadczących opiekę stomatologiczną w ramach porozumienia z podmiotem wykonyującym działalność leczniczą udzielającym

świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia stomatologicznego dla dzieci podczas kontroli stwierdzano, że na ogół skontrolowane szkoły nie posiadały gabinetów stomatologicznych. Skontrolowany 1 zespół szkół w powiecie legnickim zapewnia opiekę stomatologiczną w ramach umowy z podmiotem wykonującym działalność leczniczą. W 6 wałbrzyskich szkołach funkcjonują szkolne gabinety stomatologiczne – w ramach realizacji „Wałbrzyskiego programu profilaktycznej opieki stomatologicznej, zapobiegającego rozwojowi próchnicy zębów i chorób przyzębia u dzieci i młodzieży z wałbrzyskich szkół podstawowych, w latach 2018-2022”. Podczas kontroli stwierdzano, że prowadzone są rozmowy na objęcie dzieci opieką stomatologiczną np.: Gmina Legnica prowadziła starania o objęcie uczniów opieką stomatologiczną od roku szkolnego 2021/2022. W odniesieniu do 1 szkoły (liceum ogólnokształcącego) prowadzone jest postępowanie administracyjne w sprawie zapewnienia uczniom opieki stomatologicznej w szkole lub poza nią w zakresie leczenia stomatologicznego, finansowanego ze środków publicznych do dnia 30.09.2021 r.

Skontrolowane placówki na terenie miasta Wałbrzycha podpisały porozumienie w sprawie opieki stomatologicznej nad uczniami z ww. gabinetami stomatologicznymi. Natomiast dyrektorzy części szkół z powiatu wałbrzyskiego, lubańskiego, jeleniogórskiego informowali o trudnościach ze znalezieniem chętnych stomatologów do podjęcia się opieki stomatologicznej zgodnie z ustawą o opiece zdrowotnej nad uczniami.

20.2 OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA

1. Pomiary natężenia oświetlenia sztucznego.

Podczas bieżących kontroli sprawdzano wyniki pomiarów natężenia oświetlenia sztucznego pomieszczeń w placówkach. Większość skontrolowanych szkół posiadała prawidłowe wyniki pomiarów natężenia oświetlenia sztucznego. Na 265 skontrolowanych szkół, brak aktualnych pomiarów natężenia oświetlenia sztucznego wykazano w 2 placówkach.

W przypadkach w których stwierdzono brak lub nieprawidłowe wyniki pomiarów oświetlenia, wszczynano postępowania administracyjne i wydawano decyzje nakazując dyrektorom szkół wykonanie obowiązku dotyczącego zapewnienia właściwego natężenia oświetlenia w określonych terminach. Ocenie podlegało również oświetlenie naturalne w pomieszczeniach. W większości placówek oświetlenie naturalne było dostateczne.

2. Higiena procesu nauczania - Ocena tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych.

W ramach nadzoru bieżącego oceniany był tygodniowy rozkład zajęć lekcyjnych pod kątem zachowania zasad higieny. Dokonując oceny tygodniowego rozkładu zajęć lekcyjnych zwracano uwagę na potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, rozpoczynanie zajęć o stałej porze. W 2020 roku oceniono rozkłady zajęć szkolnych w 167 szkołach w 1401 oddziałach. Nieprawidłowe rozkłady zajęć lekcyjnych wykazano w 1 liceum ogólnokształcącym w 2 oddziałach. Stwierdzane nieprawidłowości w pojedynczych oddziałach klasowych były omawiane na bieżąco z dyrektorami szkół. Dyrektorzy szkół mając świadomość zapewnienia higienicznych warunków pracy ucznia w szkole po kontrolach wprowadzali działania korygujące w tygodniowych rozkładach zajęć lekcyjnych w celu wyeliminowania stwierdzanych nieprawidłowości. Aby zapewnić uczniom higieniczne warunki odpoczynku między lekcjami eliminuje się w szkołach przerwy 5 minutowe, zwiększa się ilość przerw dziesięciominutowych. Z przeprowadzonych kontroli wynika, że w większości szkół dyrektorzy zapewnili higieniczne warunki odpoczynku między lekcjami, długości przerw uzgadniane były z Radą Rodziców i Samorządami Uczniowskimi. Ocena rozkładów zajęć podczas nauczania zdalnego, nie była prowadzona w szkołach, w których zadania były przesyłane przez dziennik elektroniczny bądź publikowane na stronie szkoły dla poszczególnych klas. Szkoły, które

prowadziły nauczanie zdalne online modyfikowały plany lekcji, część lekcji była prowadzona przez internet, z części przedmiotów wysyłano zadania do wykonania.

3. Ocena dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii.

W ramach sprawowanego nadzoru dokonywano oceny dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów. Wśród przyczyn niewłaściwego dostosowania mebli szkolnych do wzrostu uczniów wskazywano: przemieszczanie się uczniów z sal dydaktycznych (brak własnych klas, przeznaczonych tylko dla jednego oddziału), brak zróżnicowania mebli szkolnych (np. tylko jedna wielkość mebli w salach lekcyjnych), nieodpowiednie zestawienie stołów i krzeseł, brak odpowiednich nawyków i samokontroli uczniów, nieprzestrzeganie prawidłowego doboru mebli w klasie przez nauczycieli, wyposażenie szkół w stare meble bez certyfikatów. Ocenie poddano 165 placówek nauczania i wychowania w tym 8516 stanowisk. Nieprawidłowości nie wykazano.

4. Ocena infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Na 265 skontrolowanych w tym zakresie szkół, większość placówek tj. 247 posiada wystarczające warunki do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Były to placówki, które posiadały sale gimnastyczne, sale rekreacyjne oraz boiska sportowe. Zdecydowana większość szkół – 125 dysponuje szkolnymi zespołami sportowymi razem z boiskami. 61 szkół (w tym aż 51 szkół podstawowych) korzystała z infrastruktury do zajęć z WF poza placówką m.in. na basenach, na stadionach sportowych, w halach sportowych. Zdarza się też, że zajęcia z wychowania fizycznego odbywały się na korytarzach lub w holach. W 2020 r. stwierdzono taką sytuację w 12 szkołach podstawowych.

Na 265 skontrolowanych szkół 6 placówek nie posiadała infrastruktury do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego.

Na terenie woj. dolnośląskiego w wielu powiatach stan infrastruktury do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego w szkołach nie ulega poprawie. Ponadto coraz częściej podczas kontroli w placówkach oświatowych stwierdza się zły stan nawierzchni boisk szkolnych. W wyniku dużej eksploatacji pogarsza się też stan sanitarno-techniczny pomieszczeń bloków sportowych.

Problemem pozostaje w szkołach utrzymanie higieny po zajęciach z wychowania fizycznego. Pomimo zapewnienia przez placówki coraz lepszych warunków, dzieci i młodzież szkolna nie korzysta z urządzeń natryskowych regularnie po tych zajęciach. Powodem tego stanu są m.in. zbyt krótkie przerwy po zajęciach z wychowania fizycznego. Najczęściej natryski przy blokach sportowych wykorzystywane są po dodatkowych zajęciach sportowych

5. Dożywianie uczniów w szkołach. W toku kontroli stanu sanitarnego placówek dzieci i młodzieży uzyskano dane dotyczące żywienia w szkołach, tj.:

- 9582 uczniów korzystało z dożywiania w szkołach, w tym 8246 z pełnych obiadów oraz 1336 dzieci korzysta z posiłków jednodaniowych,

- 1498 uczniów korzysta z posiłków dofinansowanych.

Większość placówek zapewnia posiłki dostarczane przez firmy zewnętrzne w formie cateringu. Na 266 skontrolowanych szkół w 88 zapewniane są posiłki dowożone.

Część szkół podstawowych uczestniczy w programach „Mleko w szkole” i „Owoce w szkole”, które mają na celu kształtowanie nawyków żywieniowych uczniów i zwiększenie spożycia owoców, warzyw, mleka i jego przetworów.

Z uwagi na wystąpienie na terenie kraju epidemii SARS CoV-2, w szkołach wyłączono z użycia dystrybutory wody, „poidelka” do korzystania z wody wodociągowej.

20.3 NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI W SZKOŁACH

W 2020 r. prowadzono nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi w szkołach. W obszarze oceny realizacji wymogów w zakresie stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin nieprawidłowości nie stwierdzono.

W szkołach posiadających na stanie niebezpieczne substancje chemiczne i ich mieszaniny, podczas kontroli szczególną uwagę zwracano na zagadnienia dotyczące właściwego oznakowania, zabezpieczania, przechowywania substancji i mieszanin niebezpiecznych, posiadania wymaganych kart charakterystyki substancji i preparatów niebezpiecznych. W szkołach, w których stwierdzono nieprawidłowości wszczynano postępowania administracyjne - wydawano decyzje administracyjne bądź zalecenia doraźne.

Od kilku lat obserwuje się, że szkoły rezygnują ze stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych i mieszanin z uwagi na brak właściwych i bezpiecznych warunków. W większości szkół, które posiadają substancje i mieszaniny niebezpieczne zajęcia przygotowywane i prowadzone są przez nauczycieli chemii tylko w formie pokazowej bez bezpośredniego udziału uczniów. Ponadto szkoły korzystają z dostępnych na rynku programów multimedialnych.

W czasie kontroli informowano przedstawicieli szkół o konieczności przekazywania przeterminowanych niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin do utylizacji.

W roku sprawozdawczym w wałbrzyskich szkołach podstawowych tworzono pracownie szkolne m.in. chemiczne w ramach projektu „Szczęśliwa Trzynastka”. Placówki, w których utworzono ww. pracownie w trakcie kontroli oczekiwały na dokumentację odbiorową i dotyczącą otrzymanych odczynników.

20.4 ŻŁOBKI/KLUBY DZIECIĘCE, PRZEDSZKOLA/INNE FORMY WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO.

W 2020 roku skontrolowano 113 żłobki/ kluby dziecięce. W skontrolowanych placówkach w wyniku dokonanej oceny stanu sanitarno-technicznego nie stwierdzano nieprawidłowości. Stwierdzono natomiast uchybienia, które zostały w trybie natychmiastowym usunięte np. w placówce środki czystości przechowywane w niezabezpieczonej przed dostępem dzieci szafce, brak zabezpieczenia przed nadmiernym nasłonecznieniem w sali oraz brak ławki do przebierania obuwia w szatni.

Skontrolowano 262 przedszkoli i punktów przedszkolnych. Stan sanitarny w przedszkolach i punktach przedszkolnych na ogół nie budził większych zastrzeżeń. Stwierdzono pojedyncze uchybienia np. w 1 przedszkolu część umywalek wyłączona z użytku, wg. oświadczenia wodę zakrecono z powodu przecieków i nieszczelności. Zalecono usunięcie awarii (liczba czynnych umywalek zapewniała spełnienie standardów dostępności).

W 1 przedszkolu kontrola interwencyjna wykazała zaniedbania higieniczne dotyczące pomieszczenia szatni dla dzieci i przechowywania przyborów do higieny jamy ustnej. Wszczęto postępowanie administracyjne. Osobę winną zaniedbań ukarano mandatem i wydano zalecenia pokontrolne. Organ prowadzący placówkę usunął zaniedbania przed wydaniem decyzji.

W 1 przedszkolu stwierdzono m.in. nierówną, popękaną nawierzchnię chodnika przy wejściu głównym do budynku popękaną, brak furtki, niewykoszony teren przy placówce, odpadający tynk na zewnątrz budynku, uszkodzone schody przy wyjściu ewakuacyjnym. Wydano zalecenia zobowiązujące do usunięcia uchybień w ustalonych terminach. Dyrektor poinformował o zrealizowaniu większości zobowiązań.

Kontrole przeprowadzane w przedszkolach wykazały, że dyrektorzy placówek w większości realizowali wytyczne przeciwepidemiczne związane z trwającą na terenie kraju epidemią SARS CoV-2. Niekiedy przeszkodą były np. warunki lokalowe i wprowadzone ograniczenia powierzchniowe po zakończonym procesie rekrutacji. W kilku placówkach problem stanowiło zapewnienie zmywalnych powierzchni gdyż podłoga pokryta była wykładziną dywanową, zastępczo stosowano codzienną dezynfekcję parową.

Przedmiotem oceny w przedszkolach były również place zabaw i tereny rekreacyjne. Sprawdzano stan sanitarno-techniczny urządzeń zabawowych, zabezpieczenia placów zabaw. Sprawdzano czy urządzenia rekreacyjne posiadają obowiązujące certyfikaty, czy konstrukcje zabawowe są mocne, stabilne, osłonięte siatką zabezpieczającą, zjeżdżalnie gładkie, zabawki oznaczenia CE, czy konstrukcje przechodzą okresowe przeglądy techniczne. W okresie wiosennym przeprowadzono kontrole placów zabaw pod kątem zabezpieczenia piaskownic przed dostępem zwierząt, czystości piasku (wymagano udokumentowania wymiany piasku).

Ponadto w przedszkolach oceniano wyposażenie pomieszczeń przedszkolnych m.in. czy zabawki spełniają wymagania bezpieczeństwa, czy nabywane do pomieszczeń meble i sprzęt posiada certyfikaty i atesty. Niestety zdarza się, że dyrektorzy placówek nie zawsze pozyskują certyfikaty lub atesty nabytych wyrobów. Dopiero w wyniku działań pokontrolnych PIS, zarządzający placówką pozyskują brakujące certyfikaty, atesty, tabliczki znamionowe oraz etykiety.

Nadal obserwuje się duże zapotrzebowanie społeczne na placówki przedszkolne publiczne. Rosnąca z roku na rok liczba dzieci przyjmowanych do przedszkoli przyczynia się do pogorszenia warunków pobytu dzieci w placówkach.

20.5 PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE - DOMY DZIECKA

Przedmiotem kontroli objęto warunki sanitarno-higieniczne dotyczące pomieszczeń mieszkalnych, wypoczynkowych i pokoi do nauki, oświetlenia jak również warunki prania, suszenia i przechowywania pościeli, bielizny pościelowej i odzieży dla dzieci. Ponadto oceniano warunki przechowywania żywności w aneksach kuchennych oraz dostępność produktów żywnościowych i napojów dla wychowanków. Stan sanitarny tych placówek nie budził większych zastrzeżeń.

20.6 INTERNATY I BURS Y ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM

Zakresem kontroli objęto stan sanitarno-techniczny pomieszczeń mieszkalnych, magazynowych, węzłów sanitarnych, kuchni, pokoi do nauki oraz wszystkich innych pomieszczeń, z których korzystali mieszkańcy (świetlice, siłownie, pralnie, suszarnie itp.). Przedmiotem kontroli były również: stan i ilość pościeli i bielizny pościelowej oraz sposób jej przechowywania jak również stan oświetlenia sztucznego, w szczególności w pokojach mieszkalnych i do nauki. Przeprowadzone kontrole nie wykazały nieprawidłowości.

20.7 SZKOŁY WYŻSZE

W 2020 roku pracownicy pionu Higieny Dzieci i Młodzieży Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego obejmowali nadzorem 41 szkół wyższych w tym 17 uczelni publicznych i 24 uczelni niepublicznych. Szkół wyższych nie skontrolowano z uwagi na prowadzenie w 2020 r. przez uczelnie zajęć w trybie zdalnym.

20.8 WYPOCZYNEK DZIECI I MŁODZIEŻY

W sezonie zimowym 2020 r. kontrole placówek wypoczynku zimowego prowadzili pracownicy WSSE we Wrocławiu i PSSE województwa dolnośląskiego, korzystając z elektronicznej bazy wypoczynku. W rejestrach tych odnotowano 976 turnusów wypoczynku dla dzieci i młodzieży w tym: 652 w obiektach hotelowych, 40 w obiektach używanych okazjonalnie, 284 w miejscu zamieszkania. Liczba uczestników wypoczynku wynosiła 11095. Ogółem

skontrolowano 328 turnusów w tym: 210 w obiektach hotelowych, 16 w obiektach używanych okazjonalnie, 102 w miejscu zamieszkania. Przeprowadzono 328 kontroli.

Wypoczynek w formie wyjazdowej odbywał się w obiektach, które są pod całorocznym nadzorem pionu Higieny Dzieci i Młodzieży, Higieny Komunalnej oraz Higieny Żywności i Przedmiotów Użytku. W większości wypoczynek odbywał się w obiektach hotelowych lub innych obiektach, w których świadczone są usługi hotelarskie: między innymi w szkolnych schroniskach młodzieżowych, w obiektach agroturystycznych, w domach wycieczkowych, w ośrodkach sportu i rekreacji, internatach oraz w budynkach szkolnych odpowiednio na ten czas przygotowanych i w pensjonatach. Pomieszczenia klasowe przeznaczone na pokoje mieszkalne wyposażono w łóżka polowe, pościel, koce, śpiwory, krzesła i w szafki na rzeczy osobiste. Przeprowadzone kontrole w obiektach hotelowych wykazały, że udostępnione pomieszczenia utrzymane były w czystości i w porządku. W formach wyjazdowych pokoje wyposażane były w niezbędny sprzęt meblowy tj: tapczany/łóżka, szafy ubraniowe, szafki nocne, półki, regały, stoliki, krzeselka, fotele lub taborety. W pomieszczeniach sypialnych zachowywano wskaźnik powierzchni na jednego uczestnika. Zapewniono właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej. W pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych zapewniono dostęp do bieżącej ciepłej i zimnej wody, mydła, ręczników jednorazowego użytku oraz indywidualnych ręczników. Kabiny WC doposażono w papier toaletowy. Potwierdzano sprawność techniczną urządzeń sanitarnych oraz czy zostały spełnione standardy dostępności do urządzeń sanitarnych. Organizatorami zimowego wypoczynku były między innymi: fundacje, kluby sportowe, szkoły podstawowe, gminy, parafie, stowarzyszenia i centra sportowe. Do organizacji tego wypoczynku wykorzystywano również bazę lokalową placówek oświatowych. Skontrolowane turnusy wypoczynku zimowego funkcjonowały bez zastrzeżeń, nie stwierdzono sytuacji kryzysowych. Stan sanitarny w większości obiektów był dobry, a obiekty spełniały wymagania bezpieczeństwa i higieny zawarte w obowiązujących przepisach. Programy wypoczynków były bardzo atrakcyjne i urozmaicone. Realizacja zadań odbywała się zgodnie z planem, bez zakłóceń, a organizatorzy wypoczynku posiadali doświadczenie w organizowaniu wypoczynku dla dzieci i młodzieży i chętnie podejmowali współpracę z pracownikami PIS województwa dolnośląskiego. Wyniki przeprowadzonych kontroli pozwalają stwierdzić, iż placówki w których wypoczywały dzieci zostały przygotowane właściwie i zapewniały bezpieczne i higieniczne warunki wypoczynku, wyżywienia i rekreacji.

Na wniosek rodziców przeprowadzono kontrolę interwencyjną w Zamku Paulinum w Jeleniej Górze. Zarzuty dotyczyły ruchomej barierej w pokoju, braku mydła w toalecie oraz żywienia dzieci -braku prawidłowych jadłospisów, braku wyszczególnienia alergenów oraz zbyt małej ilości posiłków - zarzuty nie potwierdziły się. W dwóch turnusach wypoczynku w obiektach hotelowych odnotowano brak ciepłej wody do mycia w związku z wydaną decyzją PPIS w Ząbkowicach Śląskich dotyczącą braku przydatności wody do spożycia ze względu na obecność bakterii *Clostridium perfringens* (łącznie ze sporami) oraz z wydanym komunikacie, w którym poinformowano, że woda tymczasowo nie nadaje się m.in. do picia, kąpieli, mycia zębów, natomiast nadaje się do spłukiwania ustępów. W związku z powyższym kierownik wypoczynku poinformował uczestników turnusów wypoczynku o powyższym zakazie, stosując jednocześnie alternatywne zaopatrzenie w wodę przez dostarczenie butelkowanej wody przeznaczonej do spożycia oraz do mycia rąk i twarzy. W ramach urzędowej kontroli zostały pobrane próbki wody z sieci wodociągowej do ponownego zbadania. Otrzymane wyniki badań wody potwierdziły jej przydatność do spożycia. Na 5 turnusach wypoczynku w obiektach hotelowych odnotowano brak aktualnej dokumentacji zdrowotnej dla 7 osób (1 kierownik, 6 wychowawców). W związku z powyższym zostały wydane odpowiednie zalecenia dotyczące uzupełnienia dokumentacji zdrowotnej personelu oraz pouczono kierowników o wymaganiach Ustawy z dnia 05.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Stwierdzono 21 przypadków chorób w formach wyjazdowych w obiektach hotelowych. Choroby dotyczyły między innymi przeziębień, gorączki, kaszlu, wymiotów, bólów głowy.

Ogółem stwierdzono 7 urazów w formach wyjazdowych w obiektach hotelowych. Urazy dotyczyły między innymi złamania kciuka, skręcenia stawu skokowego i otarć naskórka. W pionie HŻŻ i PU nałożono 11 mandatów na kwotę 3600 zł. i wydano 10 decyzji merytorycznych i 23 płatniczych w tym jedną z rygorem natychmiastowej wykonalności.

W pionie HDiM wydano 1 decyzję merytoryczną i jedną decyzję płatniczą. W pionie HK nałożono dwa mandaty karne na kwotę 200 zł. W ramach współpracy z Pionem Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia podczas kontroli rozdawano ulotki, udzielano instruktaży metodycznych oraz eksponowano materiały edukacyjne na terenach PSSE województwa dolnośląskiego. Na wniosek Wojewody Dolnośląskiego Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kłodzku przeprowadził kontrolę jednego z obiektów przeznaczonych dla wypoczynku zimowego dla dzieci polskich i cudzoziemskich. W pionie HŻŻ i PU wystawiono mandat karny w wysokości 300 zł oraz wydano dwie decyzje płatnicze. Nieprawidłowości dotyczyły m.in. braku prowadzonych zapisów z mycia i dezynfekcji zakładu, czy braku prawidłowego wyposażenia umywalki do mycia rąk w toalecie dla personelu- braku mydła oraz ręczników jednorazowego użytku.

Na terenie województwa dolnośląskiego wypoczynek letni w 2020 r. przebiegał bezpiecznie, nie odnotowano sytuacji kryzysowych. Ponadto, nie odnotowano tzw. „dzikich turnusów”. Informacje o miejscu oraz terminie wypoczynku pozyskiwano ze strony internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej. Według rejestru wypoczynku do dnia 31.08.2020 r. na terenie województwa zarejestrowano 1273 turnusy wypoczynku letniego, w tym 653 form w miejscu zamieszkania.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej Dolnego Śląska przeprowadzili łącznie 235 kontroli sanitarnych wypoczynku w formach wyjazdowych i w miejscu zamieszkania. Skontrolowano ogółem 235 turnusów wypoczynku, w których łącznie wypoczywało 7066 uczestników.

Podczas przeprowadzonych kontroli placówek wypoczynku w większości nie stwierdzono nieprawidłowości. Kontrole wykazały, że funkcjonujące placówki wypoczynku letniego zostały prawidłowo do niego przygotowane. Warunki higieniczno-sanitarne pomieszczeń mieszkalnych, sanitariatów w kontrolowanych obiektach, na ogół nie budziły większych zastrzeżeń. Wypoczynek w formach wyjazdowych i w miejscu zamieszkania w większości był organizowany na bazie obiektów stałych, będących pod nadzorem Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych.

W powiecie jeleniogórskim na wniosek rodziców przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną na turnusie wypoczynku w formie wyjazdowej zorganizowanym w hotelu w Szklarskiej Porębie. Zarzuty dotyczyły braku przestrzegania procedur w związku z epidemią koronawirusa. W wyniku kontroli zarzuty nie zostały potwierdzone.

W powiecie kłodzkim przerwano wypoczynek w Stroniu Śląskim, gdzie wypoczywać miało 21 dzieci i 4 osoby kadry. Na wniosek Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kłodzku, w związku z uzyskaniem pozytywnych wyników badań w kierunku SARS-CoV-2 personelu ośrodka (3 osoby) i gości zorganizowanego w tym samym ośrodku wesela (16 osób) wypoczynek został zakończony przez organizatora w dniu 15 lipca 2020 r. - dzieci wróciły do domów. Dane dzieci i personelu przekazano zgodnie z miejscem ich zamieszkania do właściwych Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych.

W powiecie polkowickim podczas kontroli wypoczynku w formie obozu pod namiotami, stwierdzono, iż wypoczynek prowadzony jest niezgodnie z danymi zawartymi w zgłoszeniu. W związku z zaistniałą sytuacją, sprawę przekazano do Kuratorium Oświaty we Wrocławiu.

W powiecie ząbkowickim podczas kontroli turnusu wypoczynku w formie wyjazdowej stwierdzono brak aktualnej dokumentacji zdrowotnej personelu. Zostało wydane zalecenie o uzupełnienie dokumentacji zdrowotnej. Ponadto, podczas turnusu wypoczynku zorganizowanego w formie wyjazdowej kontrola wykazała brak ciepłej wody do mycia – wydano zalecenie o dostarczeniu ciepłej wody dla uczestników wyjazdu.

Na skontrolowanych wypoczynkach, w celu zmniejszenia ryzyka zakażenia koronawirusem, na podstawie wytycznych GIS sporządzono procedury bezpieczeństwa obowiązujące w regulaminie obiektu. Podczas kontroli wypoczynku stwierdzono, iż organizatorzy stosowali się do wytycznych Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej. Na wszystkich turnusach zapewniono bezpieczeństwo uczestnikom podczas pobytu w miejscu wypoczynku oraz zastosowano wszelkie procedury zapobiegawcze w przypadku wystąpienia podejrzenia zakażenia u uczestnika, kierownika lub wychowawcy wypoczynku.

W związku z epidemią koronawirusa SARS-CoV-2 w celu minimalizowania ryzyka zakażeń organizatorzy wypoczynku zaopatrzyli się w środki higieniczne w ilości wystarczającej dla personelu oraz uczestników wypoczynku. Na wypadek wystąpienia okoliczności zaostżenia ryzyka, organizatorzy zapewnili dodatkowe środki w postaci nieprzemakalnych fartuchów z długim rękawem, przyłbic, maseczek i rękawiczek jednorazowych. Kierownicy wypoczynku wyznaczali pokoje umożliwiające natychmiastowe odizolowanie uczestnika lub kadry wypoczynku, u której wystąpiły objawy choroby. Tworzono grupy uczestników wypoczynku do 12 osób w przypadku dzieci do 10 roku życia oraz do 14 osób dla dzieci powyżej 10 roku życia, z którymi zajęcia były osobno realizowane. Pomiaru temperatury uczestnikom wypoczynku dokonywali kierownicy i wychowawcy grup 2 x dziennie (rano i wieczorem). Uczestnicy wypoczynku posiadali własne maseczki jednorazowe, które były zakładane w trakcie przebywania w częściach wspólnych obiektu. W sanitariatach przylegających do pokoi były wywieszane plakaty o sposobie prawidłowego mycia i dezynfekcji rąk. W widocznych miejscach w pokojach oraz w częściach wspólnych zostały umieszczone dozowniki z płynami odkażającymi do dłoni z aktualnymi datami przydatności. Codzienne prace porządkowe wymagające dodatkowej dezynfekcji powierzchni dotykowych – poręczy, klamek, blatów, włączników przeprowadzane były przez personel obiektu na którym odbywał się wypoczynek. W czasie wypoczynku dzieci miały zapewnioną opiekę medyczną w pobliskich przychodniach.

Podczas wypoczynku letniego dzieci i młodzieży stwierdzono 6 przypadków zachorowań oraz odnotowano 6 przypadków wypadków i urazów.

Pracownicy pionu HŻŻiPU woj. dolnośląskiego w wyniku przeprowadzonych kontroli łącznie wydali 4 decyzje merytoryczne oraz 14 decyzji płatniczych.

W powiecie kłodzkim wydano 8 decyzji płatniczych w pionie HŻ, które dotyczyły:

- 2 decyzje płatnicze – wypoczynek zorganizowany w formie wyjazdowej w Łądku Zdrój. Stwierdzono nieprawidłowości, tj.: brak zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego posiłków z uwagi na obecność przypraw po upływie daty minimalnej trwałości (w trakcie kontroli usunięto do pojemników na odpady) oraz ubytki glazury ściany w pomieszczeniu przygotowalni wstępnej,
- 2 decyzje płatnicze – wypoczynek w formie wyjazdowej w Międzyzlesiu. Kontrola wykazała nieprawidłowości: brudne posadzki w pomieszczeniach bloku żywienia, brak siatek w oknach, nieprawidłowe przechowywanie owoców ze zmienionymi cechami organoleptycznymi, obecność wytłaczanek po jajkach w pomieszczeniach kuchni, brudne urządzenia chłodnicze na przetwory mięsne, z resztkami żywności,
- 2 decyzje płatnicze – w formie wyjazdowej wypoczynku zorganizowanego w Łądku Zdrój. Podczas kontroli stwierdzono uchybienia: w urządzeniach chłodniczych obecność środków spożywczych po upływie terminów przydatności do spożycia, brak prawidłowej segregacji w urządzeniach chłodniczych w kuchni – półprodukty i surowce mięsne przechowywane w jednym urządzeniu, brak zabezpieczenia pojemników z wyrobem gotowym, w urządzeniach zamrażalniczych stwierdzono obecność zamrożonych surowców (warzyw) bez oznakowania, brak do wglądu dokumentacji HACCP,
- 2 decyzje płatnicze – wypoczynek w formie wyjazdowej w Dusznikach Zdrój. Podczas kontroli stwierdzono nieprawidłowości: obecność przetworów mlecznych po upływie terminu przydatności do spożycia (w trakcie kontroli opakowania rozpakowano i usunięto z

pomieszczenia kuchni), obecność przypraw w proszku po upływie dat minimalnej trwałości (w trakcie kontroli opakowania rozpakowano i usunięto do odpadów komunalnych), brak segregacji - w urządzeniu chłodniczym do przechowywania mięsa przechowywana oczyszczona marchew, zniszczona uszczelka w urządzeniu chłodniczym do przechowywania przetworów mięsnych, trudna do utrzymania w czystości, wymagająca wymiany, skorodowana obudowa urządzenia chłodniczego podręcznego.

W powiecie jeleniogórskim wydano pięć decyzji płatniczych oraz trzy decyzje merytoryczne, które dotyczyły braku wyników badania wody, braku wyniku badania produktu gotowego, braku ciepłej wody przy umywalce do mycia rąk w bloku żywienia, złego stanu technicznego podłóg, niewłaściwego stosowania procedur HACCP.

W powiecie wołowskim pracownicy pionu HŻ w wyniku kontroli wydali 1 decyzję płatniczą i 1 merytoryczną, które dotyczyły nieprzestrzegania procedury w zakresie szkoleń personelu i badania jakości gotowych wyrobów.

Ponadto, w powiecie kłodzkim i jeleniogórskim pracownicy pionu HŻ nałożyli łącznie 5 mandatów na łączną kwotę 1400 zł, które dotyczyły stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości w bloku żywienia, głównie za brak czystości i porządku, brudny sprzęt produkcyjny, brudne urządzenia.

Pracownicy pionu Higieny Komunalnej w wyniku przeprowadzonych na wypoczynkach kontroli wystawili 3 decyzje merytoryczne i 3 decyzje płatnicze, które dotyczyły złego stanu sanitarno-technicznego schodów komunikacyjnych, złego stanu sanitarno-technicznego podłogi na werandzie oraz braku wyniku badań wody w kierunku *Legionelli*.

W obiektach pobytu dzieci obowiązywał zakaz palenia wyrobów tytoniowych, w tym elektronicznych i był przestrzegany. Stosowano oznaczenia słowne i graficzne informujące o zakazie.

We współpracy z Policją, pracownicy PSSE woj. dolnośląskiego w miarę możliwości przeprowadzali krótkie pogadanki nt. bezpiecznego wypoczywania w czasie wakacji. Na miejscu półkolonii i obozów pozostawiono ulotki pt. „Patent na bezpieczne wakacje” oraz materiały dotyczące HIV/AIDS, zdrowego sposobu odżywiania oraz szkodliwości palenia wyrobów tytoniowych, spożywania alkoholu i stosowania „dopalaczy”.

21 WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA

Działania oświatowo-zdrowotne realizowano na terenie województwa dolnośląskiego w oparciu o współczesne koncepcje promocji zdrowia, wytyczne Głównego Inspektoratu Sanitarnego, cele operacyjne Narodowego Programu Zdrowia, oraz własną analizę sytuacji epidemiologicznej naszego regionu i oceny zagrożeń zdrowotnych mieszkańców województwa dolnośląskiego. Zadania profilaktyczne realizowano we współpracy z jednostkami samorządowymi, placówkami nauczania i wychowania, organizacjami pozarządowymi i podmiotami wykonującymi działalność leczniczą. Lokalna społeczność na bieżąco była informowana o działaniach prozdrowotnych na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego. Celem poprawy stanu zdrowotnego, zwiększenia jakości życia oraz kreowania zdrowego stylu życia społeczności naszego regionu realizowano liczne programy.

21.1 DZIAŁANIA PROGRAMOWE I NIEPROGRAMOWE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

1. Działania programowe i nieprogramowe o zasięgu wojewódzkim.

- Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS

W 2020 roku działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS na terenie województwa dolnośląskiego były realizowane w oparciu o cele i zadania Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2017-2021. Podejmowane działania informacyjno-edukacyjne skierowane do społeczności lokalnej głównie w trybie online. Większość przedsięwzięć na terenie województwa dolnośląskiego takich jak organizacja happeningów, konkursów, punktów informacyjno – konsultacyjnych odwołano z powodu pandemii koronawirusa. Udzielano telefonicznie instruktaży, porad oraz popularyzowano tematykę HIV/AIDS i bezpłatne anonimowe testowanie w kierunku HIV na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. Dolnośląskiego oraz w mediach społecznościowych co pozwoliło dotrzeć do użytkowników Internetu uczulając ich na ryzyko związane z aktywnością seksualną. Z okazji Światowego Dnia AIDS koordynator wojewódzki uczestniczył w trybie online w XXVII konferencji „Człowiek żyjący z HIV w rodzinie I społeczeństwie” oraz w konferencji pod hasłem „Profilaktyka HIV/AIDS - Trudny temat w pandemii”.

- Program „Trzymaj formę”

Na mocy pisma Głównego Inspektora Sanitarnego (PZ.PZ.84.15.2020 z dnia 18 maja 2020 roku) XIV edycja Programu „Trzymaj Formę” mająca trwać w okresie od września 2019 do czerwca 2020 roku została odwołana. Organizatorzy tj. Główny Inspektorat Sanitarny oraz Polska Federacja Producentów Żywności Związku Pracodawców zdecydowali się na odwołanie realizacji Programu ze względu na zawieszenie prowadzenia w szkołach zajęć dydaktyczno-wychowawczych w związku z ogłoszoną na terenie kraju epidemią wywołaną koronawirusem SARS-CoV-2. W związku z wyżej wymienioną decyzją została zawieszona także sprawozdawczość na wszystkich poziomach koordynacji z działań programowych, które oddało się zrealizować przed 18 maja 2020 roku. Również na mocy tego samego pisma odwołana została realizacja konkursów: Wiedzy o Zdrowym Stylu Życia „Trzymaj Formę!” oraz Konkursu dla Wojewódzkich Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych na zwiększenie zasięgu

Ogólnopolskiego Programu Edukacyjnego "Trzymaj Formę!" w środowisku lokalnym, które miały na celu wzmocnienie Programu.

- Program „Bieg po zdrowie”

W roku szkolnym 2019/2020 przystąpiono do realizacji IV edycji programu profilaktyki palenia tytoniu „Bieg po zdrowie” opracowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z ekspertami. Program został objęty patronatem Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Rzecznika Praw Dziecka. Grupą docelową programu są uczniowie klas IV (grupa wiekowa 9-10 lat). Głównym celem programu jest opóźnienie jak i również przeciwdziałanie inicjacji tytoniowej wśród dzieci i młodzieży, uświadomienie atrakcyjności życia wolnego od dymu tytoniowego, poszerzenie wiedzy oraz kompetencji uczniów na temat szkodliwości palenia tytoniu. Podczas zajęć przekazywano dzieciom wiedzę na temat zachowań prozdrowotnych oraz kształtowania odpowiednich umiejętności i postaw przyczyniających się do zdrowego stylu życia, który uważany jest za główny czynnik wpływający na zdrowie. Program został zrealizowany w szkołach podstawowych przez nauczycieli przy wsparciu i pomocy merytorycznej pracowników oświaty zdrowotnej, a jego realizacja była zgodna z organizacją zajęć zaproponowanych przez organizatorów i oparta na ćwiczeniach oraz dyskusjach uczestników aktywizujących edukację. W odniesieniu do poprzedniej III edycji - Program zauważalnie zmniejszył swój zasięg na terenie województwa. Do programu przystąpiło 129 szkół oraz 2405 uczniów. Na znaczne obniżenie zasięgu programu miały wpływ dwa bardzo istotne dla jego realizacji czynniki. Po pierwsze zaprzestano dystrybucji materiałów edukacyjnych dla szkół w formie drukowanej. Szkoły, które realizowały program opierały się bądź na własnej możliwości druku bądź rzadziej na materiałach w formie elektronicznej. Po drugie ogromny wpływ na ukończenie realizacji programu miała wpływ pandemia koronowirusa, która przemodelowała model nauki w szkołach.

- Program „Czyste Powietrze Wokół Nas”

Program ten stanowi pierwszy etap nabywania wiedzy na temat szkodliwości dymu tytoniowego. Przedsięwzięcie tego typu przyczynia się znacząco do szerzenia profilaktyki antynikotynowej wśród najmłodszych - dzieci poznają konsekwencję palenia tytoniu, wiedzą o skutkach biernej ekspozycji na dym tytoniowy. Celem programu jest wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przedszkolnych przed ekspozycją na dym tytoniowy oraz nauka asertywności wśród dzieci – jak powinny się zachować, gdy ktoś przy nich pali lub gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach. Program adresowany jest do najmłodszych, czyli dzieci 5 i 6-letnich, uczęszczających do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. W ramach realizacji programu przeprowadzono zajęcia edukacyjne z dziećmi, a także spotkania z rodzicami, w czasie których przekazywano rodzicom i opiekunom wiedzę na temat zdrowotnych następstw palenia tytoniu ze szczególnym zwróceniem uwagi na skutki biernego palenia dzieci. Przekazano materiały edukacyjne, udzielano wsparcia metodycznego i merytorycznego.

W roku szkolnym 2019/2020 do programu „Czyste Powietrze Wokół Nas” na terenie województwa dolnośląskiego przystąpiło 216 przedszkoli i oddziałów przedszkolnych.

W porównaniu z rokiem ubiegłym zanotowano zmniejszoną ilość placówek biorących udział w programie. Łącznie działaniami zostało objętych 8 963 dzieci oraz 5 971 rodziców.

- Program „ARS, czyli jak dbać o miłość” - profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnienia od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych

W ramach programu zrealizowano w szkołach ponadgimnazjalnych kolejną edycję programu edukacyjnego „ARS, jak dbać o miłość?”, którego celem było dostarczenie uczestnikom programu wiedzy pomocnej w kształtowaniu zdrowego stylu życia, kształtowanie umiejętności, kompetencji i postaw pomocnych w unikaniu używania substancji

psychoaktywnych. Program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?” na terenie województwa dolnośląskiego jest dobrze postrzegany, zarówno przez koordynatorów szkolnych jak i uczniów. Na terenie województwa dolnośląskiego w realizacji VII edycji programu uczestniczyło 140 szkół ponadgimnazjalnych. Działaniami programowymi objęto ogółem 9188 uczniów oraz 1984 rodziców. Realizacja w ramach programu IV edycji konkursu „Szkoła wolna od używek” z uwagi na stan epidemii koronawirusa SARS CoV-2 w Polsce, zamknięcie placówek oświatowych została odwołana.

- Program „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok” realizowany we współpracy z Fundacją MSD dla Zdrowia Kobiet. Jest on skierowany do uczniów klas I szkół ponadpodstawowych, rodziców uczniów oraz kadry pedagogicznej. Głównym celem programu jest stworzenie świadomości zagrożenia rakiem szyjki macicy i innych chorób wywoływanych zakażeniem wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) u młodych ludzi. Kształtowanie świadomości na temat zachowań zwiększających ryzyko raka szyjki macicy a także motywowanie kobiet do regularnego poddawania się badaniom profilaktycznym. Biorąc pod uwagę założenia i wynikające z nich cele podjęto w kolejnym roku szkolnym realizację w tym zakresie edukacji, aby skutecznie zmniejszyć wśród tej grupy występowania raka szyjki macicy. Program realizowali szkolni koordynatorzy przy współpracy i wsparciu merytorycznym koordynatorów powiatowych oraz pomocy pielęgniarek szkolnych. W roku szkolnym 2019/2020 program realizowany był w 75 szkołach, zasięgiem objęto 12907 osób.

- Interwencja nieprogramowa „Akcja Zimowa”

W ramach realizacji interwencji nieprogramowej „Akcja zimowa” prowadzono działania informacyjno-edukacyjne ukierunkowane na profilaktykę grypy, rozważne stosowanie antybiotykoterapii – zgodnie z zaleceniami lekarskimi, promowanie zachowań korzystnych dla zdrowia, w tym przeciwdziałanie używaniu różnych substancji psychoaktywnych, promowanie bezpieczeństwa podczas wypoczynku zimowego. Działania skierowane były do dzieci i młodzieży, rodziców dzieci uczęszczających do żłobków, przedszkoli i szkół różnego poziomu kształcenia, opiekunów i wychowawców; pacjentów korzystających z usług podmiotów leczniczych; klientów biur podróży, petentów Urzędów Miast i Gmin oraz Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, społeczności lokalnej Dolnego Śląska. Do placówek oświatowo - wychowawczych oraz zorganizowanego wypoczynku zimowego rozprowadzono materiały edukacyjne (film, ulotki, scenariusze zajęć dla młodzieży, rodziców dotyczące szkodliwości środków psychoaktywnych, profilaktyki grypy). Informacje dotyczące profilaktyki grypy zamieszczono na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. Dolnośląskiego oraz w mediach społecznościowych. Łącznie na terenie województwa dolnośląskiego działaniami objęto około 70 000 mieszkańców województwa.

- Interwencja nieprogramowa „Akcja Letnia”

Na terenie województwa dolnośląskiego wzorem lat ubiegłych w okresie od czerwca do września 2020 roku została przeprowadzona interwencja pt. „Akcja Letnia”. Celem głównym akcji było zwrócenie uwagi społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży na zagrożenia dla zdrowia występujące szczególnie w okresie wakacji letnich ze szczególnym uwzględnieniem propagowania zachowań mających na celu powstrzymanie rozprzestrzeniania się zakażeń wirusem Covid-19. W działaniach realizowanych przez PSSE województwa dolnośląskiego główną tematyką było propagowanie bezpiecznych oraz higienicznych zachowań oraz nauczenie odpowiedzialnego zachowania się w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia. Równie istotnym celem szczegółowym interwencji było promowanie zdrowego stylu życia podczas wakacji letnich. Do głównych tematów poruszanych podczas akcji zaliczały się:
- zapobieganie rozprzestrzenianiu się wirusa Covid -19

- bezpieczne zachowanie w górach i nad wodą
- zagrożenia związane z używaniem nowych substancji psychoaktywnych oraz innych używek.
Interwencja zasięgiem swoich działań objęła około 7 500 osób.

- Interwencja nieprogramowa „Światowy Dzień Zdrowia”
Światowy Dzień Zdrowia w 2020 roku miał zostać ukierunkowany na docenienie pracy pielęgniarek i położnych. Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu w związku z ogłoszeniem epidemii COVID-19 w Polsce zastosował nadzwyczajne środki przeciwepidemiczne. Pracownicy PIS woj. dolnośląskiego zostali podzieleni na zespoły, które pracowały na zmiany i zajmowały się sprawami związanymi z epidemią na terenie województwa. W związku z powyższym ze względu na zaistniałą sytuację nie podjęto działań związanych z obchodami Światowego Dnia Zdrowia na terenie województwa.

- Pilotażowa edycja programu edukacyjnego „Skąd się biorą produkty ekologiczne”
Ogólnopolski program edukacyjny „Skąd się biorą produkty ekologiczne” został opracowany przez GIS wspólnie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dedykowany jest dzieciom w wieku 5-6 lat, które uczęszczają do przedszkoli oraz ich rodziców i opiekunów. Celem programu jest zwiększenie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Zajęcia w programie realizowane są poprzez wykorzystanie dedykowanej dzieciom publikacji „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, jak również opracowanego scenariusza zajęć dla nauczycieli, lekcji pokazowej oraz webinarium dla rodziców. Uczestnicy ww. programu zdobędą wiedzę i umiejętności podczas zajęć edukacyjnych będą mogli stosować w codziennym życiu.

Ze względu na rozwój sytuacji epidemiologicznej zakażeń SARS-CoV-2 w części placówek została bardzo ograniczona realizacja działań pilotażowych programu, w porównaniu z przyjętymi założeniami. Nie każda placówka przedszkolna podjęła działania programowe w formie zdalnej, część przedszkoli nie zdążyła zrealizować zajęć przed 16 marca br. W roku szkolnym 2019/2020 na terenie województwa dolnośląskiego przystąpiło do realizacji programu 140 przedszkoli a zrealizowało 120. Łącznie działaniami zostało objętych 4055 dzieci oraz 2 072 rodziców.

- Profilaktyka zażywania nowych substancji psychoaktywnych tzw. „dopalaczy”
W 2020 roku organy PIS prowadziły działania profilaktyczne, oświatowo-informacyjne, promocyjne oraz inne z tej dziedziny podejmowane w związku z prowadzonym nadzorem nad środkami zastępczymi w województwie dolnośląskim. Działania kierowane były głównie do uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, rodziców, opiekunów i nauczycieli oraz za pośrednictwem mediów lokalnych do społeczności lokalnych. Inicjatywy profilaktyczne prowadzone były we wszystkich powiatach województwa dolnośląskiego. Wszystkie działania podejmowane w województwie są raportowane w comiesięcznych sprawozdaniach.
W porównaniu z ubiegłymi latami ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną związaną z wirusem Covid – 19 odnotowane znaczące spadki ilości podejmowanych działań oraz idące za tym spadki ich zasięgów. Działania profilaktyczne objęły swoim zasięgiem około 15 000 osób.

21.2 DZIAŁANIA O ZASIĘGU REALIZOWANE PRZEZ WYBRANE PSSE

- Akcja „Tulipany Mocy” (PSSE Głogów) - Inicjatywa dotycząca dzieci z dystrofią mięśniową, która ma na celu zwiększyć wiedzę i uwrażliwić społeczeństwo na problem dystrofii mięśniowej. Działaniami objęto 31 przedszkoli, oddziałów przedszkolnych, 22 – szkoły podstawowe oraz 13 NZOZ. (66 obiektów).
- Promocja szczepień ochronnych (PSSE Głogów, Jelenia Góra, Świnica) - W ramach promocji szczepień ochronnych na terenie województwa dolnośląskiego w dwóch inicjatywach „Zaszczep w sobie chęć szczepienia” oraz „Europejski Tydzień Szczepień” prowadzono działania informacyjno-edukacyjne.
- Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach (PSSE Góra, Świdnica) – Jest europejską inicjatywą w zakresie zdrowia publicznego, która ma miejsce w dniu 18 listopada. Jej ideą jest podniesienie świadomości społeczeństwa na temat zagrożenia dla zdrowia publicznego jakim jest oporność na antybiotyki oraz racjonalnego ich stosowania. Celem „Europejskiego Dnia Wiedzy o Antybiotykach” jest wsparcie działań na poziomie krajowym, w celu ograniczenia nadużywania stosowania antybiotyków. Interwencja była realizowana przez 6 podmiotów. Działaniami objęto: 500 osób, w tym: dzieci, rodziców oraz osoby dorosłe.
- Profilaktyka Zakażeń Bakteryjnych (PSSE Legnica) - Celem podejmowanych działań jest poszerzenie wiedzy dotyczącej ryzyka wystąpienia zakażeń bakteryjnych i zachowania właściwej higieny ciała i otoczenia. Program jest kierowany do wszystkich typów placówek edukacyjnych zaczynając od przedszkoli skończywszy na szkołach ponadpodstawowych. Do poszczególnych grup wiekowych przygotowano trzy scenariusze zajęć i trzy prezentacje multimedialne. W programie uczestniczyło 295 uczniów z 7 placówek.
- Bezpieczni w Sieci (PSSE Legnica) - Celem podejmowanych działań jest zwiększenie bezpieczeństwa i świadomości dzieci korzystających z Internetu. Program jest kierowany do uczniów wszystkich typów szkół oraz rodziców. Na potrzeby zajęć opracowano dwie prezentacje multimedialne „Cyberprzemoc” i „Uzależnienia behawioralne - siecioholizm”. W programie uczestniczyło 210 uczniów z 2 placówek edukacyjnych.
- Promocja Zdrowia Psychicznego – Depresja (PSSE Legnica) - Celem podejmowanych działań jest zwiększenie świadomości na temat depresji, czym jest jakie są jej rodzaje, objawy, formy pomocy. Program jest kierowany do uczniów szkół podstawowych klas VII-VIII, szkół średnich oraz rodziców i grona pedagogicznego. Na potrzeby zajęć opracowano prezentację multimedialną „DEPRESJA” oraz materiały samopomocowe. W programie uczestniczyło 612 uczniów z 3 placówek.
- Profilaktyka grypy (PSSE Jawor, PSSE Świdnica, Wałbrzych, Złotoryja) -Podejmowano działania mające na celu zmniejszenie rozprzestrzeniania się grypy oraz omawiano powikłania pogrypowe, zwracano szczególną uwagę na podstawowe zasady higieny. Interwencja była realizowana przez 23 podmioty. Działaniami objęto 3875 osób.
- Kampanię „Zaszczep się swoją wiedzą” (PSSE Lubin, Wrocław) – W ramach ogólnopolskiej akcji „Zaszczep się wiedzą o szczepieniach” oświata zdrowotna i promocja zdrowia zwróciła się do dyrektorów szkół i przedszkoli z powiatu lubińskiego o podjęcie edukacji zdrowotnej w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych związanej z promowaniem szczepień ochronnych. Udział w akcji wzięło 40 placówek edukacyjnych.

- Kampanię „Profilaktyki ospy – „Oszczędź dziecku ospy” (PSSE Lubin, Wałbrzych) - W ramach kampanii dla rodziców dzieci uczęszczających do wszystkich żłobków i innych placówek sprawujących opiekę do lat 3 przygotowano i rozdystrybuowano materiały edukacyjne. Ponadto przeprowadzono rozmowy indywidualne oraz udzielono instruktaży w zakresie przekazywanych informacji i materiałów. Powyższe działania skierowane były do 20 placówek.
- Moje Dziecko Idzie do Szkoły (PSSE Środa Śląska, Wałbrzych, Złotoryja) – Celem akcji jest ukształtowanie prawidłowych nawyków i umiejętności prozdrowotnych dzieci rozpoczynających naukę szkolną. Program realizowany był w 4 placówkach. Udział wzięło 292 uczniów klas I oraz 331 rodziców i opiekunów dzieci biorących udział w programie.
- „Europejski Dzień Walki z Rakiem Piersi (PSSE Świdnica) – Celem interwencji nieprogramowej jest przypominanie i uświadamianie społeczeństwa, w szczególności kobiet na temat profilaktyki nowotworów piersi oraz zwrócenie ich uwagi na niekwestionowane znaczenie i permanentną potrzebę wykonywania badań przesiewowych. Interwencja była realizowana przez 5 podmiotów. Działaniami objęto 252 osoby, w tym: społeczność lokalną, głównie kobiety.
- Interwencja nieprogramowa „Zdrowe ząbki – higiena jamy ustnej” (PSSE Świdnica) - Głównym celem interwencji nieprogramowej jest edukacja zdrowotna dzieci w zakresie profilaktyki higieny jamy ustnej. Interwencja nieprogramowa jest realizowana w placówkach oświatowych, głównie wśród dzieci uczęszczających do przedszkola oraz uczniów z klas nauczania wczesnoszkolnego, ich rodziców, opiekunów i nauczycieli. Interwencja była realizowana przez 3 podmioty. Działaniami objęto 113 osób, w tym: dzieci, uczniów, rodziców, opiekunów, nauczycieli.
- Interwencja nieprogramowa „Zapobieganie chorobom wywołanym przez kleszcza” (PSSE Świdnica) - Głównym celem interwencji nieprogramowej jest edukacja zdrowotna społeczności lokalnej, w tym dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania chorobom wywołanym przez kleszcza. Interwencja była realizowana przez 17 podmiotów. Działaniami objęto 962 osoby, w tym: uczniów, rodziców, opiekunów, uczestników wypoczynku letniego, społeczność lokalną.
- Profilaktyka wszawicy (PSSE Świdnica) - Podejmowano działania mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się wszawicy. W ramach realizacji interwencji nieprogramowej udzielono instruktaży przedstawicielom szkół oraz prowadzono rozdawnictwo materiałów informacyjno-edukacyjnych nadesłanych przez Główny Inspektorat Sanitarny oraz Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego. Interwencja była realizowana przez 18 podmiotów. Działaniami objęto 950 osób, w tym: uczniów, dzieci, nauczycieli, dyrektorów, rodziców, opiekunów.
- Interwencja nieprogramowa „Profilaktyka wad postawy” (PSSE Świdnica) - Podejmowane działania mają na celu zapobieganie skrzywieniom kręgosłupa wśród dzieci. W ramach realizacji interwencji nieprogramowej pracownicy oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia prowadzą dystrybucje materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat profilaktyki wad postawy, w tym skrzywień kręgosłupa. Interwencja była realizowana przez 5 podmiotów. Działaniami objęto 300 osób, w tym: uczniów, dzieci, nauczycieli, rodziców, społeczność lokalną.

• Inne działania podejmowane lokalnie – Wśród innych działań programowych i nie programowych podejmowanych lokalnie na terenie województwa należy wyróżnić:

- Interwencje nieprogramowe: Światowy Dzień bez Papierosa oraz Światowy Dzień Rzucania Palenia. Oba wydarzenia ze względu na sytuację pandemiczną były realizowane jedynie przez niektóre PSSE województwa dolnośląskiego, zrezygnowano również z przygotowania wojewódzkiego sprawozdania z interwencji.

3. Działania ukierunkowane na walkę z pandemią zachorowań na Covid-19

W ramach profilaktyki rozprzestrzeniania się wirusa przeprowadzono:

- dystrybucję materiałów profilaktycznych, wytycznych oraz aktualnych przepisów prawnych do 1010 obiektów różnego rodzaju,
- przygotowywano artykuły prasowe oraz audycje radiowe dla mediów lokalnych,
- przygotowywano oraz publikowano informację na temat Covid-19 na stronach internetowych, biuletynach informacji publicznej oraz mediach społecznościowych prowadzonych przez PSSE,
- przygotowano i przeprowadzono szkolenia dla różnych instytucji dotyczące zapobieganiu zachorowaniom na Covid-19 (5 szkoleń)
- zrealizowano szkolenia, pogadanki i instruktarze skierowane do placówek nauczania i wychowania na temat działań przeciwepidemicznych, które zapewnią dzieciom, uczniom, nauczycielom i pracownikom szkół i placówek bezpieczne warunki nauczania (12 placówek),
- Opracowano i wdrożono program dla dzieci „Choroby przenoszone drogą kropelkową- wiem, jak się zachować” (PSSE Wałbrzych). Pozyskano partnerów do działania. Program rozpropagowano wśród placówek. Przekazano scenariusze zajęć oraz materiały edukacyjne: naklejki „Myj ręce, zachowaj dystans”, wywieszki „Jak prawidłowo myć ręce”, ulotki informacyjne.

W ramach skutecznej walki z pandemią wirusa Covid-19 pracownicy Pionu OZiPZ większości z 26 stacji powiatowych na różny okres byli oddelegowywani do innych zadań, takich jak:

- Poradnictwo telefoniczne na temat Covid-19,
- Przeprowadzanie wywiadów epidemicznych,
- Oddelegowanie do pracy w systemach EWP oraz SEPIS oraz do innych zadań wspierających w szczególności w działach/oddziałach epidemiologii.

4. Podsumowanie.

W 2020 roku pandemia Covid-19 w sposób istotny wpłynęła na funkcjonowanie Pionu Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w województwie dolnośląskim. W zdecydowanej większości programów i interwencji nieprogramowych organizowanych cyklicznie zanotowano widoczne spadki ich zasięgów oddziaływania. Realizacja niektórych interwencji została całkowicie zawieszona (np. Program „Trzymaj Formę”) lub prowadzona jedynie w bardzo ograniczonym zakresie (Światowy Dzień bez Tytoniu, Światowy Dzień Seniora itp.). Jednak należy nadmienić, że większość interwencji programowych prowadzonych cyklicznie od lat, również w tych trudnych warunkach została zrealizowana, choćby w ograniczonym zakresie. W 2020 nowością była realizacja pilotażowego Programu pt. „Skąd się biorą produkty ekologiczne”. W ramach działań dostosowanych do aktualnej sytuacji epidemiologicznej, pracownicy Pionu OZiPZ podejmowali się szeregu działań mających na celu walkę z pandemią Covid-19, zarówno w ramach pracy we własnym pionie jak i w przypadku oddelegowania do innych zadań w ramach struktur PIS.

22 DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA

W 2020 r. służby sanitarne woj. dolnośląskiego dokonały 189 823 kontrole sanitarne nadzorowanych obiektów (w tym 159 965 kontroli w pionie epidemiologii) oraz środków transportu. Wykonano 69 004 badania wybranych elementów środowiska, badań i pomiarów substancji chemicznych w środowisku pracy, a także badań materiału biologicznego pobranego od ludzi. W ramach badań dokonano 228 272 oznaczenia, w tym 115 259 oznaczeń chemicznych, 24 524 fizyczne i 88 489 oznaczeń mikrobiologicznych. W postępowaniu administracyjnym wydano ogółem 97 336 decyzji, w tym 88 833 decyzje merytoryczne I instancji, 8 375 decyzji płatniczych w I instancji, 128 decyzji merytorycznych w II instancji. Wydano 3 023 postanowienia. W postępowaniu karno-administracyjnym nałożono 933 mandaty na łączną kwotę 275 300 zł. Nałożono 264 kary pieniężne na łączną kwotę 1 268 400 zł. Sporządzono 14 wniosków o ukaranie za wykroczenia sanitarne. Wydano 72 tytuły wykonawcze.

23 WNIOSKI

1. Sytuację epidemiologiczną województwa dolnośląskiego zdominowaną w roku 2020 przez epidemię SARS-CoV-2/COVID-19 należy uznać za niepomyślną, pomimo znaczącego spadku liczby większości innych zakażeń i chorób zakaźnych objętych obowiązkiem zgłaszania (m.in. zatrucia pokarmowe, wirusowe zapalenia wątroby, HIV i AIDS, świnka, różyczka, odra, choroby szerzące się drogą płciową, choroby odkleszczowe, grypa i zachorowania grypopodobne).
2. Wprowadzone obostrzenia i ograniczenia administracyjne oraz nasilona kampania profilaktyki zakażeń SARS-CoV-2 - spowodowały wyraźne obniżenie zapadalności w szczególności na tzw. choroby brudnych rąk (m. in. zatrucia pokarmowe, WZW typu A, salmonelozę) oraz innych chorób zakaźnych szerzących się poprzez kontakt i drogą powietrzno-kropelkową.
3. Na przykład w roku 2020 w województwie dolnośląskim i w Polsce, po okresie znacznego wzrostu liczby zachorowań na odrę w roku 2019 r., wystąpił bardzo znaczny, ponad 60 – krotny spadek liczby zachorowań w województwie dolnośląskim i prawie 50-krotny w Polsce.
4. W roku 2020 nastąpił w porównaniu z rokiem 2019 ponad czterokrotny wzrost liczby szpitalnych ognisk epidemicznych, z których aż 80% spowodowanych zostało przez wirus SARS-CoV-2. Na podkreślenia zasługuje nie notowana dotychczas wysoka liczba osób zakażonych w tych ogniskach, w tym także personelu medycznego. Odnotowano również kilka przypadków ognisk epidemicznych wywołanych groźnymi patogenami alarmowymi – przez *Klebsiellę pneumoniae* MBL/NDM.
Wydaje się, że trudności związane z dostępnością do niektórych świadczeń zdrowotnych, przede wszystkim pacjentów nie zakażonych SARS-CoV-2, mogły mieć wpływ na zmniejszenie liczby zgłaszanych i rejestrowanych większości innych jednostek chorobowych w 2020 roku.
5. Również obostrzenia administracyjne i związane z epidemią SARS-CoV-2/Covid-19 ograniczony dostęp do rekreacji i wypoczynku, przyczyniły się do istotnego obniżenia liczby zakażeń i zachorowań na choroby zakaźne, w tym między innymi odkleszczowe.
6. W bardzo krótkim czasie zorganizowano diagnostykę laboratoryjną w kierunku SARS-CoV-2 początkowo w WSSE we Wrocławiu, a następnie w kolejnych kilkunastu laboratoriach na obszarze województwa, co umożliwiło testowanie wszystkich podopiecznych, u których istniała potrzeba wykonania badań metodą RT-PCR lub testów antygenowych.
7. W pierwszym półroczu przeprowadzone zostały na szeroką skalę badania w kierunku SARS-CoV-2 u osób z grup wysokiego ryzyka, przede wszystkim u podopiecznym domów opieki społecznej i osób wykonujących zawody medyczne.
8. Liczne ogniska epidemiczne w szpitalach i innych podmiotach leczniczych, wywołane zakażeniami SARS-CoV-2 u pacjentów i personelu medycznego, stanowiły poważne wyzwanie dla osób zarządzających podmiotami leczniczymi w kontekście zapewnienia dostępności do świadczeń. Duża liczba osób, u których konieczne było pobranie wymazów w kwarantannie i izolacji domowej, a także w domach opieki społecznej i innych placówkach opieki długoterminowej, wymagała podjęcia nadzwyczajnych działań organizacyjnych i logistycznych, w tym również z udziałem Wojsk Obrony Terytorialnej.
9. Wystąpiła pilna potrzeba zapewnienia wszystkim osobom zamieszkującym województwo dolnośląskie bezpieczeństwa epidemiologicznego oraz właściwej opieki w ramach systemu opieki zdrowotnej, zwłaszcza osobom z grup wysokiego ryzyka przy braku dostępnej w tym czasie szczepionki przeciwko SARS-CoV-2.
10. W związku z epidemią w wojewódzkiej i powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego przetwarzano bardzo dużą ilość danych

- i informacji, także z wykorzystaniem systematycznie modernizowanych i stale usprawnianych systemów teleinformatycznych, przyczyniających się do poprawy funkcjonowania nadzoru epidemiologicznego w województwie (m.in. SEPIS, EWP).
11. Istotna poprawa sytuacji epidemiologicznej powinna nastąpić wraz z realizacją szczepień ochronnych przeciwko SARS-CoV-2/Covid-19.
  12. Stan pandemii wywarł bardzo niekorzystny wpływ na funkcjonowanie województwa dolnośląskiego praktycznie we wszystkich dziedzinach.
  13. W celu dostosowania obiektów do wymogów przepisów prawa w wielu szpitalach kontynuowano prace remontowe/modernizacyjne.
  14. W związku z epidemią COVID 19 podmioty lecznicze wprowadziły procedury przeciwepidemiczne.
  15. Podmioty lecznicze mają opracowane instrukcje postępowania z odpadami medycznymi. Odpady przekazywane są do unieszkodliwiania.
  16. Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego podejmowane w zakresie obszaru nadzorowanego przez pion higieny komunalnej, prowadzone były zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego na rok 2020. Jednak ze względu na ogłoszony w okresie od 20 marca 2020 r. do odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii, w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, znacząca część pracowników pionu higieny komunalnej uczestniczyła w realizacji zadań związanych ze zmniejszeniem ryzyka wystąpienia zachorowań na SARS-CoV-2/Covid-19, w tym kontroli przestrzegania przepisów przeciwepidemicznych.
  17. Na obszarze województwa dolnośląskiego, według ewidencji, znajdują się ogółem 492 wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, dostarczające wodę 2 769 870 mieszkańcom Dolnego Śląska oraz 315 urzędów wodociągowych zarządzanych przez tzw. inne podmioty, zaopatrujące w wodę 20 878 osób.
  18. W 2020 r. działalność pionu higieny komunalnej województwa dolnośląskiego nadal była ukierunkowana na zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego ludności przez wzmocnienie nadzoru sanitarnego nad obiektami użyteczności publicznej, jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, w kąpieliskach, miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli i w pływalniach.
  19. Zarządcy/właściciele skontrolowanych obiektów użyteczności publicznej wprowadzali wymagane procedury w celu zminimalizowania ryzyka zakażenia COVID -19.
  20. W wyniku stwierdzenia nieprawidłowości sanitarnych podczas przeprowadzonych kontroli stanu sanitarnego obiektów oraz kontroli jakości wody, organy PIS wszczynały postępowania administracyjne w celu usunięcia stwierdzonych uchybień. Nie stwierdzono problemów z wyegzekwowaniem nałożonych obowiązków czy zaleceń.
  21. Przedsiębiorcy wodociągowi oraz zarządzający pływalniami przekazywali organom PIS wyniki badań wody wraz ze wskazaniem działań naprawczych w przypadku, gdy woda nie spełniała wymagań określonych w rozporządzeniu. W przypadkach kwestionowania mikrobiologicznej jakości wody w wodociągach, zarządcy urzędów podejmowali natychmiastowe działania zmierzające do poprawy jakości wody.
  22. Kontrole sanitarne przeprowadzone w solariach wykazały, że w obiektach tych realizowane są obowiązki wynikające z ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium.
  23. Stan sanitarny skontrolowanych obiektów użyteczności publicznej w większości nie budził zastrzeżeń.
  24. Narażenie ludności na naturalne źródła promieniowania na terenie Dolnego Śląska jest na bardzo niskim poziomie, nie przekraczającym poziomu tła naturalnego.
  25. Narażenie pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące jest poniżej wartości dawek granicznych.

26. Nie stwierdzono rażących naruszeń w zakresie przekroczeń dopuszczalnych poziomów natężeń pól elektromagnetycznych w środowisku naturalnym ludności oraz w zakładach pracy.
27. Stan sanitarny zakładów żywnościowo-żywnościowych oraz kosmetycznych systematycznie poprawia się poprzez przeprowadzanie w nich remontów i modernizacji oraz poprzez wdrażanie systemów zapewniających bezpieczeństwo.
28. W celu zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, żywienia, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych w dalszym ciągu będzie kontynuowany nadzór sanitarny szczególnie w zakresie:
  - wdrażania i skutecznego stosowania systemów kontroli wewnętrznej w obiektach żywności i żywienia, zwłaszcza systemu HACCP wraz z niezbędną dokumentacją,
  - właściwego stosowania substancji dodatkowych,
  - zachowania ciągłości łańcucha chłodniczego na całej drodze od surowca do gotowego produktu, co ma szczególne znaczenie w przypadku środków spożywczych łatwo psujących się,
  - prawidłowego znakowania wyrobów, w tym środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego, suplementów diety oraz środków spożywczych wzbogaconych witaminami, składnikami mineralnymi lub innymi substancjami,
  - identyfikowalności surowców i półproduktów wykorzystywanych do produkcji wyrobów gotowych ze szczególnym uwzględnieniem oznakowania mięsa i przetworów mięsnych głównie w związku z ryzykiem rozprzestrzeniania się ASF,
  - dalszego nadzoru podmiotów zajmujących się produkcją pierwotną,
  - przestrzegania wymagań dot. materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
  - przestrzegania wymagań dot. produktów kosmetycznych.
29. Kontrole warunków środowiska pracy przeprowadzone w nadzorowanych zakładach wykazały uchybienia higieniczno-sanitarne. Do najważniejszych nieprawidłowości w zakresie warunków higieny pracy, należały: stwierdzenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych przekraczających normatywy higieniczne na stanowiskach pracy (w 10,25 % zakładów będących w ewidencji i w 12,52 % zakładów skontrolowanych), brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy 16,05 % zakładów skontrolowanych), brak lub nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego (11,30 % zakładów skontrolowanych) niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń (10,01 % zakładów skontrolowanych).
30. Stwierdzono uchybienia (7,58 % skontrolowanych podmiotów) w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych, w tym produktów biobójczych – niepoinformowanie Inspektora do Spraw Substancji Chemicznych o wprowadzaniu do obrotu mieszaniny chemicznej niebezpiecznej/stwarzającej zagrożenie na terytorium RP, brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych/stwarzających zagrożenie substancji i mieszanin chemicznych, nieprawidłowe oznakowanie opakowań chemikaliów, brak aktualnego spisu wprowadzanych do obrotu/stosowanych niebezpiecznych/stwarzających zagrożenie substancji i mieszanin chemicznych.
31. W wyniku kontroli przeprowadzonych w 2020 r. stwierdzono, że w obrocie w związku z epidemią Covid-19 nastąpił wzrost liczby produktów nie posiadających pozwolenia na obrót. Prawdopodobną przyczyną nieprawidłowości był brak dostatecznej wiedzy podmiotów odpowiedzialnych dotyczącej wymagań stawianych produktom biobójczym przed wprowadzeniem ich na rynek
32. Przeprowadzone kontrole wskazują, że większość pracodawców realizuje prawidłowo obowiązki wynikające z przepisów prawnych w zakresie ochrony zdrowia pracowników

- narażonych na czynniki rakotwórcze lub mutagenne. Pracownicy są chronieni przed działaniem tych czynników. Najwięcej uchybień dotyczyło spraw związanych z prowadzeniem obowiązującej dokumentacji. Nadal stwierdza się brak rejestrów – w szczególności rejestrów prac oraz pracowników narażonych na działanie ww. czynników, jak również brak poinformowania Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o ww. czynnikach.
33. Wyniki kontroli z zakresu nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników narażonych na substancje rakotwórcze lub mutagenne zawarte w lekach cytostatycznych, nie wykazały znacznych nieprawidłowości.
  34. Największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy województwa dolnośląskiego wystąpiły w zakładach pracy zajmujących się górnictwem rud metali, produkcją metali, produkcją metalowych wyrobów gotowych, produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych, surowców niemetalicznych produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, budownictwem, produkcją wyrobów z drewna, produkcja maszyn i urządzeń, produkcją pojazdów samochodowych.
  35. Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał w dalszym ciągu ponadnormatywny hałas. Do istotnych czynników należały również pyły, głównie pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc, a także czynniki chemiczne (głównie ołów, arsen, miedź, kadm).
  36. Liczba osób pracujących w warunkach szkodliwych, tj. w warunkach, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy (NDS i NDN) 22462 osoby, co stanowiło 5,69 % osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego w 2020 roku. Likwidacja przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, zwłaszcza w przypadku przekroczeń hałasu, jest często niemożliwa ze względów technicznych. W przypadkach, gdy ze względów technicznych nie jest możliwa eliminacja nadmiernego hałasu wymaga się od pracodawcy wdrożenia programu działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas, w tym zaopatrzenia pracowników w odpowiednio dobrane indywidualne ochronniki słuchu oraz ograniczenia czasu ekspozycji na ten czynnik. Zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy mają odzwierciedlenie w chorobach zawodowych.
  37. W 2020 roku spadła liczba stwierdzonych chorób zawodowych w porównaniu do roku poprzedniego.
  38. W 2020 roku choroby zawodowe najczęściej stwierdzane były w następujących rodzajach działalności:
    - Wydobywanie węgla (PKD 05; 97 przypadków chorób zawodowych);
    - Edukacja (PKD 85; 31);
    - Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (PKD 22; 13);
    - Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (PKD 23; 12);
    - Produkcja urządzeń elektrycznych (PKD 27; 11).
  39. Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał w dalszym ciągu ponadnormatywny hałas. Do istotnych czynników należały również pyły, głównie pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc, a także czynniki chemiczne (głównie ołów, arsen, miedź, kadm).
  40. W 2020 roku najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi były: pylice płuc, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego, przewlekłe choroby narządu głosu oraz nowotwory złośliwe.
  41. Wśród chorób zakaźnych w stosunku do roku 2019 znacznie spadła liczba rozpoznanych przypadków boreliozy. Borelioza jest zdecydowanie najczęściej rozpoznawaną chorobą

- zawodową spośród stwierdzanych chorób zakaźnych i pasożytniczych w woj. dolnośląskim. Nadmienić należy, że łączna liczba chorób z poz. 26 również spadła (64 przypadki w roku 2019, 16 przypadków w roku 2020).
42. W roku 2020 liczba stwierdzonych pylic płuc (poz. 3) utrzymała się na podobnym poziomie i wyniosła 111 przypadków (w roku 2019 – 116 przypadków). Pylica płuc znajduje się kolejny rok na 1 miejscu pod względem najczęściej stwierdzanych chorób zawodowych w woj. dolnośląskim.
  43. W 2020 roku o 5 przypadków spadła liczba stwierdzonych przewlekłych chorób obwodowego układu nerwowego (poz. 20).
  44. W roku 2020 wzrosła z kolei liczba stwierdzonych przewlekłych chorób narządu głosu (poz. 15) i wyniosła 31 przypadków.
  45. W związku z faktem, iż przy obecnej regulacji prawnej zakazane jest wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu środków zastępczych, a co za tym idzie nie można legalnie prowadzić takiej działalności jako działalności gospodarczej, brak jest zatem możliwości zaplanowania przeprowadzenia kontroli w tym zakresie. PPIS woj. dolnośląskiego prowadzi działania kontrolne na podstawie napływających informacji o łamaniu ww. zakazu. Zatem liczba przeprowadzanych przez PPIS woj. dolnośląskiego kontroli w różnych okresach czasu jest zmienna, co prawda podczas prowadzonych czynności kontrolnych w omawianym okresie nie odnotowano łamania zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych, jednak działania organów ścigania temu przeczą. Liczba otrzymywanych spraw jednoznacznie wskazuje, iż nadal środki zastępcze wprowadzane są do obrotu, tyle że proceder nie ma miejsca w sklepach stacjonarnych, a za pomocą tzw. punktów mobilnych oraz przez Internet.
  46. PPIS woj. dolnośląskiego prowadził postępowania administracyjne w sprawie wstrzymania wytwarzania / wprowadzania do obrotu produktów i ich zatrzymania oraz nakazania zaprzestania prowadzenia działalności w pomieszczeniach lub obiektach służących wytwarzaniu lub wprowadzaniu produktów do obrotu na czas niezbędny do usunięcia zagrożenia, nie dłuższy niż 3 miesiące, zgodnie z art. 44c ust. 1 u.p.n. Ponadto w ramach prowadzonego postępowania dokonywano szeregu czynności procesowych, a jeżeli podejrzane produkty okazywały się środkami zastępczymi prowadzono kolejne postępowania administracyjne, tj.: w sprawie zakazania wytwarzania/wprowadzania do obrotu produktów i nakazania ich zniszczenia na podstawie art. 44c ust. 4 u.p.n.; w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za wprowadzanie do obrotu środków zastępczych na podstawie art. 52a u.p.n.; postępowania w sprawie obciążenia strony kosztami prowadzonego postępowania i badań, w wyniku, których stwierdzono, że badany produkt jest środkiem zastępczym w sprawie obciążenia opłatą za czynności kontrolne z art. 36 ust. 1 ustawy o PIS. Stąd też liczba prowadzonych postępowań administracyjnych w tym zakresie zależna jest od wyników przeprowadzonych kontroli, spraw przekazywanych przez organy ścigania w tym od wyników badań fizyko-chemicznych podejrzanych produktów.
  47. Analiza zgłoszonych do PPIS woj. dolnośląskiego przypadków zatruc pozwala stwierdzić, iż na tle kraju woj. dolnośląskie plasuje się na 8 pozycji ze względu na liczbę zgłoszonych przez podmioty lecznicze pacjentów, u których podejrzewano lub potwierdzono zatrucie środkami zastępczymi.
  48. Liczba zgłaszanych przypadków podejrzeń zatruc środkami zastępczymi w 2020 roku wyniosła 48 i w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego zanotowano spadek o 24 przypadki.
  49. Na stan bezpieczeństwa sanitarnego regionu istotny wpływ ma sprawowanie zapobiegawczego nadzoru, do zadań którego należy kontrola przestrzegania wymagań higienicznych i zdrowotnych na poszczególnych etapach realizacji inwestycji.

- Ze względu na ogłoszony w marcu 2020 r. stan epidemii Covid-19 i związane z tym stanem regulacje prawne dotyczące prowadzenia postępowań administracyjnych, ilość spraw z zakresu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego wpływających do Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych i do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w 2020 r. zmniejszyła się. Z uwagi na zaistniałą konieczność wspomagania Sekcji Epidemiologii przez pracowników pionu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w działaniach zapobiegających rozprzestrzenianiu się zakażeń wirusem SARS-CoV-2, przy załatwianiu spraw z zakresu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego często korzystano z prawa nieprzedstawienia stanowiska.
50. Z dokonanych kontroli zagospodarowania przestrzennego określonego w projektach miejscowych planów oraz projektach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wynikało, że w większości opracowań (99,2 %) zostały zapewnione warunki ochrony zdrowia ludzi przed wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych.
  51. Z przeprowadzonych ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, dokonanych na podstawie informacji zawartych w kartach informacyjnych o przedsięwzięciu oraz w raportach o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko a także pozyskanych w toku postępowania wyjaśniającego wynikało, że we wszystkich przypadkach (100 %) negatywny wpływ inwestycji na poszczególne elementy środowiska został ograniczony do poziomu, który nie zagrażał zdrowiu ludzi.
  52. Z dokonanych kontroli rozwiązań technicznych i technologicznych zawartych w dokumentacjach projektowych wynikało, że w większości przypadków (99,0 %) projekty budowlane zostały opracowane z zachowaniem wymagań higienicznych i zdrowotnych.
  53. Ze sprawowanego nadzoru nad warunkami higienicznosanitarnymi w nowo zrealizowanych obiektach przekazywanych do użytkowania wynikało, że w większości obiektów budowlanych, zgłaszanych przez inwestorów do odbioru (99,6 %) spełnione były wymagania higieniczne i zdrowotne.
  54. Na podstawie przeprowadzonych kontroli przestrzegania wymagań higienicznych i zdrowotnych na poszczególnych etapach realizacji przedsięwzięć stwierdzono, że działania inwestycyjne wykonywane w 2020 roku na terenie województwa dolnośląskiego nie spowodowały zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi a zatem nie stanowiły zagrożenia dla bezpieczeństwa sanitarnego regionu. Stwierdzono również, że powstaje wiele przedsięwzięć specjalistycznych służących ochronie środowiska związanych z gospodarką odpadami, gospodarką wodną i ściekową, ochroną czystości powietrza z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Zauważalny jest wzrost udziału pozytywnych opinii do wszystkich wydanych dotyczących inwestycji w porównaniu do lat ubiegłych.
  55. W 2020 r. działania Higieny Dzieci i Młodzieży w związku z trwaniem pandemii COVID-19 skierowane były głównie na ograniczanie rozprzestrzeniania się tej choroby. Na podstawie przeprowadzonych kontroli w tym zakresie można stwierdzić, że placówki zapewniały dobre warunki nauki i pobytu z zachowaniem reżimu sanitarnego. Placówki dostosowywały się do wymagań określanych w wytycznych przygotowywanych przez MEN, MZ i GIS. Na bieżąco informowano placówki oświatowo-wychowawcze i samorządy gmin o:
    - wytycznych przeciwepidemicznych Głównego Inspektora Sanitarnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkole podstawowej i innych form wychowania przedszkolnego oraz instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (trzy aktualizacje),
    - wytycznych GIS w sprawie oczyszczania pomieszczeń,
    - informacji GIS o dezynfekowaniu pomieszczeń przy pomocy ozonatorów,

- wytycznych GIS w zakresie czyszczenia i dezynfekcji wykładziny dywanowej w placówkach,
  - nadzorze nad jakością wody do spożycia przez ludzi w związku z powrotem uczniów i personelu do placówek oświatowych, a także przesłano informacje do samorządów w sprawie stanowiska Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – PZH dotyczącą koniecznego zakresu mycia i dezynfekcji instalacji wentylacyjnej i klimatyzacyjnej w obiektach użyteczności publicznej,
  - wytycznych do Sali Zabaw oraz Centrum Spotkań i Dialogu dotyczącą zalecenia GIS w sprawie oczyszczania pomieszczeń,
  - do organizacji harcerskiej „Cichociemni” instrukcję w sprawie wymagań higieniczno-sanitarnych dla stacjonarnych obozów pod namiotami wraz z aneksem w związku z epidemią COVID-19, instrukcję zamieszczono również na stronie internetowej Stacji. Ze sprawowanego nadzoru nad warunkami higienicznosanitarnymi w nowo zrealizowanych obiektach przekazywanych do użytkowania wynikało, że w większości obiektów budowlanych, zgłaszanych przez inwestorów do odbioru (99,6 %) spełnione były wymagania higieniczne i zdrowotne.
56. W zakresie działalności, rozpatrywane były bieżące wnioski: dotyczące opinii sanitarnych oraz decyzji dla nowych i przekształcanych placówek, skarg na warunki sanitarno-higieniczne w placówkach oświatowo-wychowawczych, itp. Ponadto wydawane były zgody na zawieszenie lub zdalne nauczanie w placówkach oświatowo-wychowawczych z uwagi na ogniska zakażenia w tych placówkach. Przez cały okres trwania epidemii, pracownicy pionów Higieny Dzieci i Młodzieży, pozostawali w bezpośrednich kontaktach telefonicznych z dyrektorami placówek oświatowo-wychowawczych, udzielając wyjaśnień, informacji oraz będąc wsparciem merytorycznym w zakresie wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego, Ministra Zdrowia i Ministra Edukacji Narodowej.
57. Na terenie województwa dolnośląskiego zdecydowana większość skontrolowanych placówek oświatowo-wychowawczych zapewniała dzieciom i młodzieży bezpieczne i higieniczne warunki pobytu. Zarządcy, we współpracy z organem prowadzącym, w miarę możliwości starają się realizować zalecenia i decyzje wydane przez organy PIS.
58. Należy nadal kontynuować działania zmierzające do poprawy warunków realizacji zajęć wychowania fizycznego. W dalszym ciągu infrastruktura jest niewystarczająca – nie wszystkie szkoły posiadają sale gimnastyczne i boiska, co powoduje konieczność organizowania lekcji na korytarzach oraz poza placówką. Nadal istnieje problem niewykorzystywania natrysków po zajęciach wychowania fizycznego na co zwracano uwagę podczas wykonywania czynności kontrolnych. Pomimo posiadania odpowiedniej infrastruktury sanitarno-higienicznej uczniowie sporadycznie korzystają z natrysków. Regularnemu ich wykorzystywaniu nie sprzyjają między innymi: zbyt krótkie przerwy, usytuowanie bloku sportowego w oddzielnym budynku, a co za tym idzie konieczność przechodzenia uczniów do sali gimnastycznej podczas różnych warunków atmosferycznych, brak nawyków higienicznych.
59. Konieczne jest zapewnienie uczniom we wszystkich szkołach możliwości korzystania z gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Występują placówki, w których brak jest odpowiednich gabinetów. Profilaktyczna opieka medyczna nad uczniami sprawowana jest w pomieszczeniach zastępczych takich jak gabinet dyrektora, pedagoga lub w salach dydaktycznych. Konieczne jest również zapewnienie uczniom we wszystkich szkołach dostępu do gabinetów świadczących opiekę stomatologiczną w ramach porozumienia z podmiotem wykonyującym działalność leczniczą udzielającym świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia stomatologicznego dla dzieci.
60. W 2020 roku pandemia Covid-19 w sposób istotny wpłynęła na funkcjonowanie Pionu Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w województwie dolnośląskim. W zdecydowanej większości programów i interwencji nieprogramowych organizowanych cyklicznie

zanotowano widoczne spadki ich zasięgów oddziaływania. Realizacja niektórych interwencji została całkowicie zawieszona (np. Program „Trzymaj Formę”) lub prowadzona jedynie w bardzo ograniczonym zakresie (Światowy Dzień bez Tytoniu, Światowy Dzień Seniora itp.).

61. Większość interwencji programowych prowadzonych cyklicznie od lat, również w tych trudnych warunkach została zrealizowana, choćby w ograniczonym zakresie. W 2020 nowością była realizacja pilotażowego Programu pt. „Skąd się biorą produkty ekologiczne”.
62. W ramach działań dostosowanych do aktualnej sytuacji epidemiologicznej, pracownicy Pionu OZiPZ podejmowali się szeregu działań mających na celu walkę z pandemią Covid-19, zarówno w ramach pracy we własnym pionie jak i w przypadku oddelegowania do innych zadań w ramach struktur PIS.